

วารสารสภาวิชาชีพบัญชี

Journal of Federation
of Accounting Professions

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 • พฤษภาคม - สิงหาคม 2562

Download ในรูปแบบ E-book
ได้โดย Scan QR Code
www.ffac.or.th

สำนจากบรรณาธิการ

ทุกการกระทำก่อให้เกิดเหตุการณ์ ทุกเหตุการณ์ก่อให้เกิดแหล่งข้อมูล บทบาทหลักของนักบัญชีคือการเก็บบันทึกและจัดการแปลงข้อมูลห่วงโซ่ของเหตุการณ์เป็นสารสนเทศเพื่อประโยชน์กับผู้คนและองค์กรหลากหลายที่เกี่ยวข้องกันในระบบสังคมเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในรูปแบบการดำเนินธุรกิจและเทคโนโลยีในหลาย ๆ ด้านส่งผลให้นักบัญชีจำเป็นต้องปรับตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วารสารสภาวิชาชีพบัญชีฉบับนี้ถือกำเนิดขึ้นนี้โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อต่อยอดให้สารสนเทศที่มีอยู่แพร่หลายได้รับการขัดเกลาเป็นองค์ความรู้ และนำความรู้มาบูรณาการแปลงเป็นภูมิปัญญาอันจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาวิชาชีพการบัญชีในทางปฏิบัติ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น สภาวิชาชีพบัญชีขอเรียนเชิญผู้สนใจทุกท่านร่วมส่งบทความหรืองานวิจัยที่สัมพันธ์กับงานสายวิชาชีพบัญชีทุกแขนงเพื่อเผยแพร่ในวงกว้าง มาร่วมด้วยช่วยกันผลักดันการเสริมสร้างคุณค่าทางการปฏิบัติทางพร้อมทั้งความแข็งแกร่งด้านวิชาการสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีทุกแขนงนับแต่บัดนี้เป็นต้นไป ขอติชมข้อ เสนอแนะใดใดเพื่อการปรับปรุงของท่านโปรดส่งตรงมายังกองบรรณาธิการบริหารได้ตลอดเวลา เพื่อการพัฒนาวารสารสภาวิชาชีพบัญชีนี้อย่างต่อเนื่องตลอดไปขอได้รับความขอบคุณจากเรา

บรรณาธิการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศุภธาดา

สารบัญ

◎ บทความวิชาการ ◎

- 4 มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่องสัญญาเช่า มีอะไรใหม่
ดร. ศิลปพร ศรีจันเพชร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อนุวัฒน์ ภักดี

- 38 การประยุกต์โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบบัญชี
วิไลลักษณ์ เอี่ยมจตุรภัทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิระ บุญเนตร

◎ บทความวิจัย ◎

- 18 ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ สำนักงานเลขานุการกองทัพบกต่อการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO 2013
ร้อยโท ชนะชัย นิตธีรรัตน์

- 68 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนอำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
อาทิตย์ สุธงเสน
นิตยา ทัดเทียม และ
กมลนันท์ ชีวรัตน์นาโชติ

- 92 รongเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่?
นนลธิชา อุตราภรณ์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมชาย ศุภธาดา

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์หิรัญ รติศรี

ศาสตราจารย์วิโรจน์ เล้าหะพันธุ์

นายจักรกฤตย์ พาราพันธกุล

กองบรรณาธิการบริหารและกลั่นกรองบทความ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระชัย อรุณเรืองศิริเลิศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระชะ บุญเนตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิลปพร ศรีจันทเพชร

กองบรรณาธิการกลั่นกรองบทความ (ภายนอก)

รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สุภัทรกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิชพงศ์ พงศ์ภัทรชัย

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร บุญเลิศอุทัย

- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์รัตน์ วุฒิจินดานนท์

ดร.อุษารัตน์ ธีระธร

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์

- มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พนารัตน์ ปานมณี

- มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ วิเศษสรรพ์

- มหาวิทยาลัยรังสิต

ดร.กรัณท์รัตน์ บุญญวัฒน์

- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ดร.พเยาว์ เสี่ยมวิบูล

- มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (ประเทศไทย)

นายสุพจน์ สิงห์เสนห์

นางนันทนา สังขวิจิตร

- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

นางสาวนิดาพร อัครธีระเกียรติ

นายธวัชชัย เกียรติกานกุล

- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญหทัย มิตรภานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมตตา เสมสมบูรณ์

- มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

วารสารสภาวิชาชีพบัญชี

ปีที่ 1/ ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2562

เจ้าของ

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
Federation of Accounting Professions
Under The Royal Patronage
of His Majesty the King

ที่อยู่สำนักงาน

เลขที่ 133 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศกมนตรี)
แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 02 685 2500
โทรสาร 02 685 2501

ออกแบบ

นางสาวสวิตา สุวรรณกุล
นายเจียรนัย รัตนประทุม
นายจิราวัฒน์ เพชรชู
นางสาวสุชามาลย์ แก้วสนั่น
ส่วนสื่อสารองค์กร
สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

<http://www.tfac.or.th>

tfac@tfac.or.th

www.facebook.com/tfac.family

LINE@ @tfac.family

มาตรฐาน การรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่องสัญญาเช่า มีอะไรใหม่

What's new in the Thai Financial Reporting Standard
No 16: Leases

ดร.ศิลาพร ศรีจันเพชร

หัวหน้าภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี

และอนุกรรมการกลั่นกรองมาตรฐานการบัญชี สาขาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

Sillapaporn Srijunpetch, Ph.D., CPA.

Head of Accounting Department, Thammasat Business School,
Thammasat University

Auditing Standards Committee

and Accounting Standard Review Subcommittee,

Thailand Federation of Accounting Professions.

อนุวัฒน์ ภัคดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Anuwat Phakdee

Assistant Professor of Department of Accounting,

Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่องสัญญาเช่า มีอะไรใหม่

ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร

หัวหน้าภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กรรมการมาตรฐานการสอบบัญชี
และอนุกรรมการกลั่นกรองมาตรฐานการบัญชี สาขาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

อนุวัฒน์ ภัคดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ : 8 สิงหาคม 2562
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 15 สิงหาคม 2562
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 22 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มุมมองของหลักการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่า โดยพิจารณาเปรียบเทียบภาพรวมของมาตรฐานการบัญชีสัญญาเช่าฉบับเดิม (IAS 17) และมาตรฐานการบัญชีสัญญาเช่าฉบับใหม่ (IFRS 16) เกี่ยวกับเหตุผลความจำเป็นในการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงิน รวมทั้งข้อแตกต่างระหว่างสัญญาเช่าฉบับเดิมและฉบับใหม่ ตลอดจนการอธิบายหลักการบัญชีที่สำคัญสำหรับสัญญาเช่าตาม IFRS 16 และผลกระทบต่อการเงินในการนำ IFRS 16 มาปรับใช้

คำสำคัญ: สัญญาเช่า มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16

What's new in the Thai Financial Reporting Standard No 16: Leases

Sillapaporn Srijunpetch, Ph.D., CPA

Head of Accounting Department, Thammasat Business School,
Thammasat University
Auditing Standards Committee
and Accounting Standard Review Subcommittee,
Thailand Federation of Accounting Professions.

Anuwat Phakdee

Assistant Professor of Department of Accounting,
Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

Received: August 8, 2019
Revised: August 15, 2019
Accepted: August 22, 2019

ABSTRACT

The objective of this article is to provide a view of the accounting for lease by comparing IAS 17 to IFRS 16 in terms of reasons for changes in the accounting standard. The differences in IAS 17 and IFRS 16, including the key principles of lease accounting per IFRS 16 and impact on financial statements when adoption, are discussed.

Keywords: Leases, IAS 17, IFRS 16

■ บทนำ

เป็นที่ชัดเจนแล้วว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงิน เรื่อง สัญญาเช่าฉบับใหม่ จะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs) ในประเทศไทย และจะส่งผลกระทบต่องบการเงินของแต่ละกิจการแตกต่างกันไปตามลักษณะของการดำเนินธุรกิจ เมื่อสภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ออกประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ที่ 14/2562 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 เรื่อง มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า (IFRS 16) โดยให้ถือปฏิบัติสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป แต่ก่อนอนุญาตให้กิจการนำไปใช้ก่อนวันที่มีผลบังคับใช้ (Early Adoption) หากกิจการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (IFRS 15) มาถือปฏิบัติแล้วในกิจการ กล่าวคือกิจการสามารถนำ IFRS 16 มาใช้พร้อมกันกับ IFRS 15

สำหรับการประกาศใช้ IFRS 16 นี้ ส่งผลให้ต้องยกเลิก (ใช้แทน) มาตรฐานการรายงานทางการเงินและการตีความมาตรฐาน 4 ฉบับ คือ (1) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาเช่า (2) การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 4 เรื่อง การประเมินว่าข้อตกลงประกอบด้วยสัญญาเช่าหรือไม่ (3) การตีความมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 15 เรื่อง สัญญาเช่าดำเนินงาน-สิ่งจูงใจที่ให้แก่ผู้เช่า และ (4) การตีความมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 27 เรื่อง การประเมินเนื้อหาสัญญาเช่าที่เพิ่มขึ้นตามรูปแบบกฎหมาย

บทความฉบับนี้นำเสนอมุมมองของสัญญาเช่าเกี่ยวกับข้อจำกัดของมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับเดิม (มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาเช่า) จนกระทั่งกลายเป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับใหม่ และหลักการบัญชีที่สำคัญในด้านผู้เช่า เนื่องจากเป็นฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานดังกล่าว บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแนะนำหลักการบัญชี เพียงแต่ให้มุมมองของมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับใหม่เท่านั้น ผู้อ่านควรศึกษามาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่าอย่างละเอียด

ภาพรวมของมาตรฐานการบัญชีสัญญาเช่าฉบับเดิม

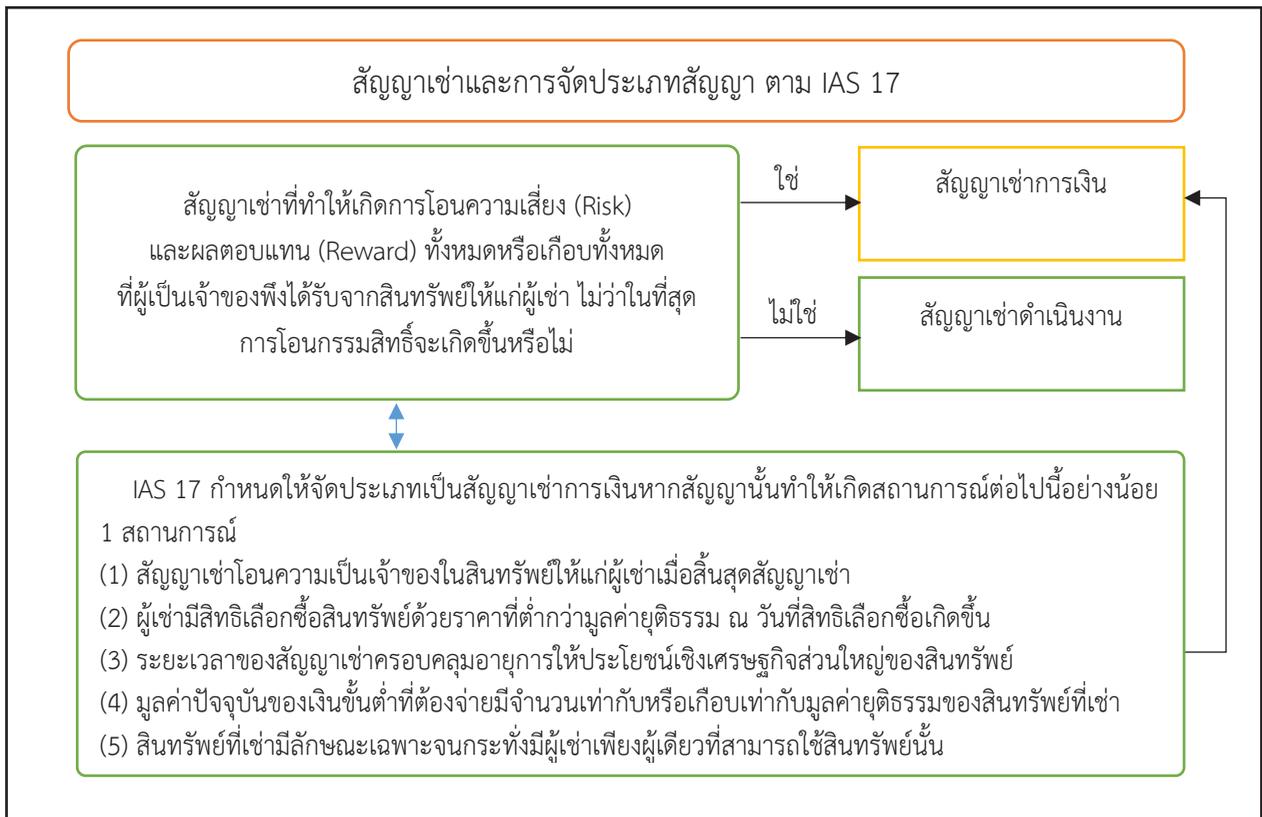
มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 17 (เดิม) เรื่อง สัญญาเช่า กำหนดให้ผู้เช่า (Lessees) จำแนกสัญญาเช่าออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) สัญญาเช่าการเงิน (Finance Leases) และ (2) สัญญาเช่าดำเนินงาน (Operating Leases) ซึ่งทั้งสองประเภทดังกล่าวจะมีวิธีการบัญชีที่ต่างกัน กล่าวคือ ผู้เช่าจะรับรู้สัญญาเช่าการเงินเป็นรายการสินทรัพย์และหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน ส่วนสัญญาเช่าดำเนินงานจะรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน

งานวิจัยในอดีต โดย Morais (2011) อ้างถึงใน Morales-Díaz and Zamora-Ramírez (2018) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการบัญชีสัญญาเช่าเป็นหัวข้อที่ถกเถียงกัน เนื่องจากหน่วยงานกำกับดูแลของสหรัฐอเมริกาได้ออกมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับสัญญาเช่าครั้งแรกในปี ค.ศ. 1949 ทั้งนี้ ตามรูปแบบสัญญาเช่าของ IAS 17 และ SFAS 13 ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มายาวนานกว่า 30 ปี (Spencer & Webb, 2015) จากนักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ใช้ (Beattie, Goodacre, & Thomson, 2006) โดยให้เหตุผลว่ากิจการจะไม่รับรู้ภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาเช่าทั้งหมดเป็นรายการสินทรัพย์และหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งจะนำไปสู่การขาดลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐาน ทั้งประเด็นความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) และการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม (Faithful Representation) รวมทั้งลักษณะเชิงคุณภาพเสริมในประเด็นความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) ระหว่างกิจการที่ใช้วิธีการบัญชีเกี่ยวกับสัญญาเช่าต่างกัน หรือกิจการเดียวกันในงวดเวลาที่ต่างกัน

ในต่างประเทศนั้น IAS 17 และ SFAS 13 รวมทั้งประเทศไทย TAS 17 ได้กำหนดให้กิจการจัดประเภทสัญญาเช่าเป็น 2 ประเภท หากกิจการจัดประเภทสัญญาเช่าเป็นสัญญาเช่าการเงินตาม U.S. GAAP จะรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์และหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน หากจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน รายการสัญญาเช่าจะไม่รับรู้ในงบแสดงฐานะการเงิน

ยกเว้นการตั้งรายการค่าเช่าค้างจ่าย กล่าวคือ รายการสัญญาเช่าดำเนินงานถือเป็นรายการสัญญาเช่าที่เรียกว่า “รายการนอกงบดุล” (Off-balance Sheet) (Morales-Díaz & Zamora-Ramírez, 2018) ทั้งนี้ การทำสัญญาเช่าดำเนินงานยังช่วยให้อัตราส่วนทางการเงินและผลกำไรของบริษัทในสหราชอาณาจักร (Beattie et al., 1998) และสหรัฐอเมริกาดีขึ้น (Ely, 1995)

ผลกระทบจากการใช้วิธีบัญชีเกี่ยวกับสัญญาเช่าที่แตกต่างกันส่งผลให้อัตราส่วนทางการเงินของแต่ละกิจการไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ เช่น บริษัทที่จัดประเภทเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio) อาจต่ำกว่ากิจการที่ทำสัญญาเช่าการเงิน เนื่องจากมีสัดส่วนหนี้สินที่เกิดจากสัญญาเช่านำเสนอไว้ในงบแสดงฐานะการเงินด้วย ในขณะที่ Duke, Hsieh, and Su (2009) กล่าวว่ากิจการได้รับประโยชน์จากการทำสัญญาเช่าดำเนินงานมายาวนานหลายทศวรรษ เนื่องจากทั้งสินทรัพย์และหนี้สินที่กิจการเช่าไม่ได้แสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน เพียงแต่กิจการได้เปิดเผยข้อมูลไว้เป็นภาระผูกพันตามสัญญาเช่าในอนาคต จึงอาจเป็นไปได้ว่ากิจการได้รับประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการรักษาระดับโครงสร้างเงินทุนและอัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ หรือสัญญาที่ผู้บริหารได้ทำไว้กับผู้ถือหุ้นการจัดประเภทสัญญาเช่าตาม IAS 17 สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดประเภทสัญญาเช่าตาม IAS 17

จากภาพที่ 1 พบว่าการจัดประเภทสัญญาเช่าตาม IAS 17 กิจการต้องคำนึงถึงคำนิยามและสถานการณ์ในการจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าการเงิน หากไม่เป็นไปตามคำนิยามและสถานการณ์ดังกล่าว สัญญาเช่านั้นจะเป็นสัญญาเช่าดำเนินงาน

Imhoff, Libe, and Wright (1991) พบว่าการทำสัญญาเช่าการเงิน ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ Branswijck, Longueville, and Everaert (2011) พบว่าอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio) ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets) และอัตราส่วนสภาพคล่อง (Current Ratio) ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการทำสัญญาเช่าดำเนินงาน ในทำนองเดียวกัน Nuryania, Hengb, and Juliestaa (2015) กล่าวว่า การจัดหาเงินทุนด้วยการทำสัญญาเช่าดำเนินงานส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงิน ดังนั้น หากผู้บริหารมีพฤติกรรมฉวยโอกาส (Opportunistic Behavior) โดยใช้ดุลยพินิจในการเลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชีในการรับรู้สัญญาเช่าเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง จะส่งผลให้งบการเงินขาดลักษณะเชิงคุณภาพตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการเปิดทางเลือกให้กิจการเลือกจัดประเภทสัญญาเช่าตามสถานการณ์ที่กำหนดไว้ใน IAS 17 ในลักษณะนี้ กิจการอาจมีความสนใจในการทำให้สัญญาเช่าจัดประเภทเป็นสัญญาเช่าดำเนินงานได้

สำหรับข้อบกพร่องของสัญญาเช่าฉบับเดิมสรุปได้ดังนี้

- งบการเงินขาดลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม รวมทั้งขาดความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ระหว่างกิจการที่ทำสัญญาเช่าการเงินกับกิจการที่ทำสัญญาเช่าดำเนินงาน และภายในกิจการเองหากต่างรอบระยะเวลาบัญชีใช้วิธีการจัดทำสัญญาเช่าแตกต่างกัน

- การวิเคราะห์งบการเงินต้องปรับปรุงรายการสัญญาเช่าดำเนินงาน (รายการนอกงบดุล: Off-balanced Sheet) ไปเป็นรายการสัญญาเช่าการเงิน เพื่อให้การวิเคราะห์ที่มิบิดเบือนความจริง แต่ในทางปฏิบัติ การปรับปรุงดังกล่าวทำได้ยากและใช้เวลามากในการปรับปรุง จึงทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับของผู้ใช้งบการเงิน

- เกิดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Information Asymmetry) เนื่องจากผู้บริหารจะมีข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาเช่าดำเนินงานมากกว่านักลงทุนหรือบุคคลภายนอกกิจการ ทำให้นักลงทุนที่ไม่เข้าใจอาจตัดสินใจลงทุนผิดพลาด

จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสัญญาเช่าฉบับเดิม มีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลซึ่งผลกระทบต่อคุณภาพของงบการเงินและการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ดังนั้น เพื่อให้งบการเงินให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า (IFRS 16) จึงได้กำหนดหลักการบัญชีสัญญาเช่า เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ใช้งบการเงินจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสัญญาเช่าที่มีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยในการประเมินมูลค่าของกิจการ รวมทั้งการคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคต

ภาพรวมของมาตรฐานการบัญชีสัญญาเช่าฉบับใหม่

IFRS 16 ได้อธิบายว่าคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (The International Accounting Standards Board: IASB) และคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการรายงานทางการเงินของสหรัฐอเมริกา (The Financial Accounting Standards Board: FASB) ได้เริ่มโครงการพัฒนาแนวทางเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางบัญชีสำหรับสัญญาเช่าใหม่ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เช่ารับรู้รายการสัญญาเช่าเป็นสินทรัพย์ (สิทธิในการใช้สินทรัพย์: Right of Use) และหนี้สิน (ภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาเช่า) ในงบแสดงฐานะการเงิน ส่งผลให้ข้อมูลสินทรัพย์และหนี้สินที่เกิดจากการทำสัญญาเช่าที่นำเสนอในงบการเงินเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม และทำให้ข้อมูลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น เนื่องจากรายการหนี้สินที่อยู่นอกงบแสดงฐานะการเงิน (สัญญาเช่าดำเนินงาน) ได้ถูกนำมารับรู้ในงบการเงินด้วย

สำหรับสัญญาเช่าแบบใหม่ซึ่งส่งผลกระทบต่องบการเงินของกิจการในเรื่องของระดับหนี้สิน ไม่เพียงแต่ผลกำไร อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ แต่ยังรวมถึงมาตรการในการจัดหาเงิน เช่น อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น จะเปลี่ยนแปลงไป หากกิจการนำสัญญาเช่าดำเนินงานมาแสดงไว้ในงบการเงิน แทนที่จะเปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน (Beattie et al., 1998) นอกจากนี้ สัญญาเช่าแบบใหม่อาจส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในภาพรวม (เช่น ราคาหุ้น) และพฤติกรรมของผู้บริหาร (เช่น การตัดสินใจทางการเงิน และการจัดการกำไร) (Branswijck et al., 2011)

ภายใต้ IFRS 16 กิจการไม่สามารถจัดประเภทสัญญาเช่าได้ดังเช่นเดิม เนื่องจาก IASB และ FASB ตัดสินใจว่า กิจการผู้เช่าต้องรับรู้สินทรัพย์และหนี้สินสำหรับสัญญาเช่าทุกรายการ (โดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์) โดยกำหนดคำนิยาม (Definition) ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดย IASB ตัดสินใจกำหนดให้ใช้วิธีการบัญชีเดียวสำหรับด้านผู้เช่า (Single Lessee Accounting Model) กล่าวคือ กิจการผู้เช่าต้องรับรู้รายการสัญญาเช่าทุกรายการในงบแสดงฐานะการเงิน (เป็นรายการสิทธิในการใช้สินทรัพย์และหนี้สินจากสัญญาเช่า) ในขณะที่ FASB ตัดสินใจเลือกวิธีการบัญชีสำหรับกิจการผู้เช่า โดยให้มี 2 รูปแบบ โดยกำหนดให้กิจการผู้เช่าจัดประเภทสัญญาเช่าให้เป็นไปตามข้อกำหนดของ US GAAP เพื่อใช้สำหรับการจำแนกเป็นสัญญาเช่าเงินทุน กับ สัญญาเช่าดำเนินงาน ซึ่งจะมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีแตกต่างกันอย่างชัดเจน

กิจการในประเทศไทยได้จัดทำงบการเงินตามข้อกำหนดของ IASB จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการใช้ “วิธีการบัญชีเดียวสำหรับด้านผู้เช่า” กับทุกสัญญาเช่าที่มีอายุสัญญามากกว่า 1 ปีขึ้นไป เมื่อนำ IFRS 16 มาถือปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของ IFRS 16

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เช่าและผู้ให้เช่าได้ให้ข้อมูลทางการเงินสำหรับรายการสัญญาเช่าที่มีความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม และนำไปสู่ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ โดยถือเป็นลักษณะเชิงคุณภาพพื้นฐานที่สำคัญของงบการเงิน เนื่องจากรายการสัญญาเช่าส่งผลกระทบต่อฐานะการเงิน ผลการดำเนินงาน และกระแสเงินสดของแต่ละกิจการ

ข้อแตกต่างระหว่างสัญญาเช่าฉบับเดิมและฉบับใหม่

IFRS 16 มีความแตกต่างกับ IAS 17 อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นคำนิยาม วิธีปฏิบัติทางบัญชี การแสดงรายการในงบการเงิน รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้และความโปร่งใสในงบแสดงฐานะการเงิน ข้อแตกต่างของ IFRS 16 และ IAS 17 สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

• คำนิยามของสัญญาเช่า

สัญญาเช่าตาม IFRS 16 หมายถึง สัญญาหรือส่วนหนึ่งของสัญญาที่ให้สิทธิในการใช้สินทรัพย์อ้างอิง (Right-of-Use Assets) สำหรับช่วงระยะเวลาที่ตกลงกันเพื่อการแลกเปลี่ยนกับสิ่งตอบแทน ตามคำนิยามนี้ให้ความสำคัญกับผู้ควบคุม (Control) สิทธิในการใช้สินทรัพย์ ซึ่งจะสอดคล้องกับมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า เพื่อใช้สำหรับการแยกสัญญาบริการออกจากสัญญาเช่า ในกรณีที่สัญญามีองค์ประกอบของสัญญาเช่า

สัญญาเช่าตาม IAS 17 หมายถึง สัญญาหรือข้อตกลงที่ผู้ให้เช่าให้สิทธิแก่ผู้เช่าในการใช้สินทรัพย์สำหรับช่วงเวลาที่ตกลงกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าตอบแทน ซึ่งได้รับชำระในงวดเดียวหรือหลายงวด ตามคำนิยามนี้เน้นว่ากิจการผู้เช่า หรือ กิจการผู้ให้เช่ามีความเสี่ยงและผลตอบแทนจากสัญญาเช่าหรือไม่ โดยไม่ได้พิจารณาถึงสัญญาที่มีองค์ประกอบของสัญญาเช่า และไม่ได้แยกสัญญาบริการออกจากสัญญาเช่าดังเช่น IFRS 16

• การจัดประเภทสัญญาเช่า

สัญญาเช่าตาม IFRS 16 กำหนดให้กิจการที่ทำสัญญาเช่าทุกสัญญาที่มีอายุของสัญญาเช่ามากกว่า 1 ปี ใช้วิธีการบัญชีเดียวสำหรับด้านผู้เช่า (Single Lessee Accounting Model) โดยไม่มีสถานการณ์การจัดประเภทต้องพิจารณา ยกเว้นสัญญาเช่าระยะสั้น (อายุของสัญญาเช่าน้อยกว่า 1 ปี) และสัญญาเช่า ซึ่งสินทรัพย์อ้างอิงมีมูลค่าต่ำ (Low-value Assets) ให้ผู้เช่ารับรู้รายการค่าเช่าตามสัญญาเช่าเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุนตามวิธีเส้นตรงตลอดอายุของสัญญา หรือตามเกณฑ์อื่นที่เป็นระบบ

IAS 17 จัดประเภทสัญญาเช่าเป็น 2 ประเภท คือ (1) สัญญาเช่าการเงิน และ (2) สัญญาเช่าดำเนินงาน โดยสัญญาเช่าการเงินต้องพิจารณาภายใต้สถานการณ์บ่งชี้ตามที่กำหนดไว้ใน IAS 17

• วัตถุประสงค์ทางบัญชี

IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่ารับรู้รายการสิทธิในการใช้สินทรัพย์ (ROU) เป็นรายการสินทรัพย์ และภาระผูกพันที่เกิดจากสัญญาเป็นรายการหนี้สินจากสัญญาเช่าในงบแสดงฐานะการเงิน ยกเว้นรายการสัญญาเช่าระยะสั้น และสัญญาเช่า ซึ่งสินทรัพย์อ้างอิงมีมูลค่าต่ำ

IAS 17 กำหนดให้ผู้เช่ารับรู้รายการสัญญาเช่าการเงินเป็นสินทรัพย์และหนี้สินตามสัญญาเช่าในงบแสดงฐานะการเงิน และให้ผู้เช่ารับรู้รายการสัญญาเช่าดำเนินงานเป็นค่าใช้จ่ายในงบกำไรขาดทุน

จากประเด็นความแตกต่างดังกล่าวเป็นการช่วยเพิ่มมุมมองให้ผู้ใช้งบการเงินเห็นถึงข้อบกพร่องของ IAS 17 ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องของการรับรู้รายการในงบแสดงฐานะการเงินอันจะนำไปสู่ผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญ

หลักการบัญชีที่สำคัญสำหรับสัญญาเช่าตาม IFRS 16

IFRS 16 เรื่อง สัญญาเช่า ได้ให้ความหมายของ “สัญญาเช่า” ว่าหมายถึง “สัญญาหรือส่วนของสัญญาที่ผู้ให้เช่าให้สิทธิแก่ผู้เช่าในการใช้สินทรัพย์ (สินทรัพย์อ้างอิง) สำหรับช่วงระยะเวลาที่ตกลงกันเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งตอบแทน” ทั้งนี้ สินทรัพย์อ้างอิง คือ สินทรัพย์ตามสัญญาเช่า ซึ่งผู้ให้เช่าให้สิทธิในการใช้สินทรัพย์นั้นต่อผู้เช่า ตัวอย่างเช่น บริษัทผู้ให้เช่า จำกัด (มหาชน) ให้สิทธิในการใช้เครื่องจักร รุ่น ABC665 แก่บริษัท ผู้เช่า จำกัด (มหาชน) สินทรัพย์อ้างอิง คือ เครื่องจักร รุ่น ABC665 เป็นต้น

การระบุสัญญาเช่า

IFRS 16 กำหนดให้กิจการระบุสัญญาเช่า ณ วันเริ่มต้นของสัญญา โดยกิจการต้องประเมินว่าสัญญาเป็นสัญญาเช่าหรือประกอบด้วยสัญญาเช่าหรือไม่ ทั้งนี้ สัญญาจะเป็นสัญญาเช่า หรือประกอบด้วยสัญญาเช่า ให้กิจการพิจารณาสัญญาว่าเป็นการให้สิทธิในการควบคุม (Right to Control) การใช้สินทรัพย์ที่ระบุไว้ (Identified Asset) สำหรับช่วงเวลาหนึ่งเพื่อแลกเปลี่ยนกับสิ่งตอบแทนหรือไม่ ทั้งนี้ สินทรัพย์ที่ระบุไว้ อาจถูกกำหนดไว้ในสัญญาเช่าแล้ว เช่น สิริยนต์รุ่น หรือหมายเลขเครื่อง หรืออาจกำหนดโดยเนื้อหา เช่น กิจการผู้เช่าสามารถใช้เครื่องจักรผลิตสินค้าได้ไม่เกิน 10 ล้านหน่วย หรือกิจการผู้เช่าสามารถใช้รถที่เช่าได้ไม่เกิน 100,000 กิโลเมตร เป็นต้น

ในการประเมินว่าสัญญาแสดงถึงการให้สิทธิการควบคุมการใช้สินทรัพย์ที่ระบุ สำหรับช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือไม่ กิจการต้องประเมินตลอดระยะเวลาการใช้สินทรัพย์ว่าลูกค้าหรือผู้เช่ามีลักษณะทุกข้อดังต่อไปนี้หรือไม่

ก. สิทธิที่จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมดจากการใช้สินทรัพย์ที่ระบุนั้น: สำหรับสิทธิที่จะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากสินทรัพย์ที่ระบุได้ เช่น บริษัท ผู้ให้เช่า จำกัด (มหาชน) ให้เช่าพื้นที่อาคาร A โดยผู้เช่าได้กำหนดพื้นที่ของอาคาร ที่จะเช่าไว้อย่างชัดเจน คือ ชั้นที่ 1 ขนาด 10 X 20 เมตร (รวม 200 ตารางเมตร) ในลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสิทธิที่ผู้เช่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากสินทรัพย์ที่ระบุทั้งหมด เป็นต้น

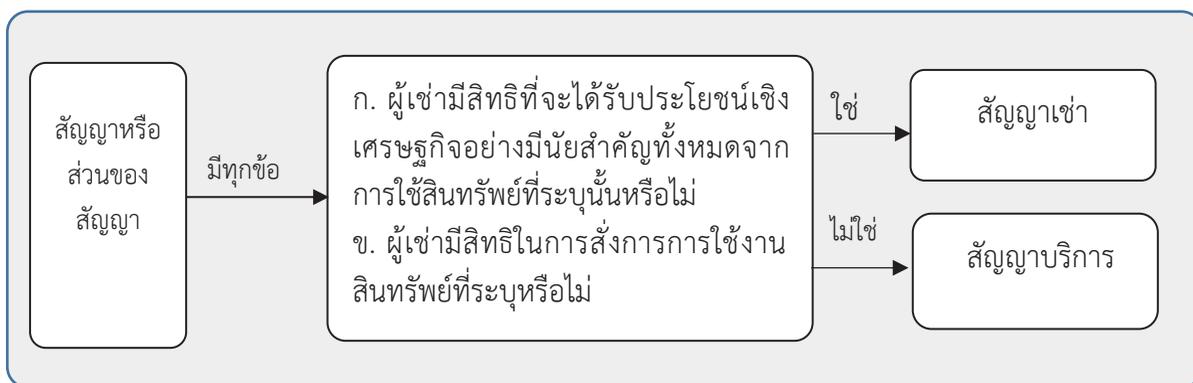
ข. สิทธิในการสั่งการการใช้งานสินทรัพย์ที่ระบุ: ผู้เช่ามีสิทธิในการสั่งการในสินทรัพย์ที่เช่า โดยผู้เช่ามีสิทธิที่จะใช้สินทรัพย์ที่เช่าได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้เช่าได้ตลอดระยะเวลาการใช้สินทรัพย์ เช่น ผู้เช่าได้เช่าพื้นที่อาคาร A ชั้น 1 ขนาด 10 X 20 เมตร โดยผู้เช่ามีสิทธิในการจัดร้านได้ตามแผนการจัดการร้านค้าของตนเองในตำแหน่งต่างๆ โดยไม่มีข้อจำกัด

ทั้งนี้ หากไม่เข้าลักษณะทั้งข้อ ก และ ข ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น สัญญาที่เกิดขึ้นอาจเป็นสัญญาการให้บริการ ซึ่งผู้เช่าต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า

ตัวอย่างที่ 1 บริษัท อาทิตย์ จำกัด (มหาชน) ได้ทำสัญญาให้เช่าคลังสินค้าขนาด 100 X 150 เมตร ณ จังหวัด สุโขทัย อายุสัญญาเช่า 2 ปี ซึ่งบริษัทมีทางเลือกให้กับลูกค้า ดังนี้

- สัญญาเช่าแบบที่ 1 กำหนดให้เช่าพื้นที่ทั้งหมด โดยผู้ให้เช่าเป็นผู้กำหนดตำแหน่งในการวางสินค้าและผู้ให้เช่าอาจให้ลูกค้าเปลี่ยนแปลงพื้นที่การวางสินค้าได้ตลอดเวลา
- สัญญาเช่าแบบที่ 2 กำหนดให้เช่าพื้นที่ทั้งหมด โดยผู้ให้เช่าไม่สามารถเข้าไปกำหนดตำแหน่งการใช้พื้นที่ของคลังสินค้าให้กับลูกค้า

จากตัวอย่างดังกล่าว สัญญาแบบที่ 1 ไม่ถือเป็นสัญญาเช่าตาม IFRS 16 เนื่องจากเป็นสัญญาที่ไม่ให้สิทธิในการควบคุมการใช้สินทรัพย์ที่ระบุไว้สำหรับช่วงเวลาหนึ่งแก่ผู้เช่า ในขณะที่สัญญาแบบที่ 2 ถือเป็นสัญญาเช่าตาม IFRS 16 เนื่องจากเป็นสัญญาที่ให้สิทธิในการควบคุมการใช้สินทรัพย์ที่ระบุไว้สำหรับช่วงเวลาหนึ่งแก่ผู้เช่าสำหรับการประเมินว่าเป็นสัญญาเช่าหรือไม่ สรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการประเมินสัญญาเช่า

จากภาพที่ 2 ผู้เช่าต้องพิจารณาสัญญาเช่าทุกสัญญาตามแนวทางการประเมินสัญญาเช่าที่ระบุไว้ใน IFRS 16 เพื่อ การรับรู้รายการบัญชีที่ถูกต้อง

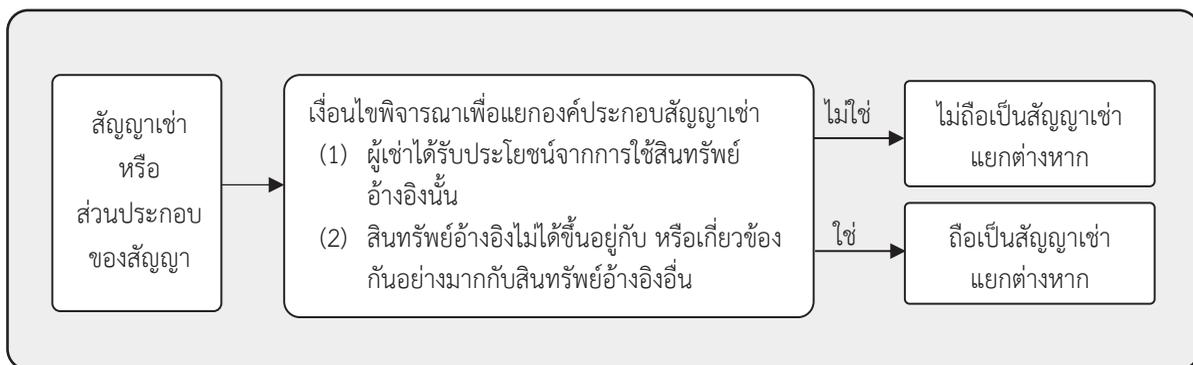
การแยกองค์ประกอบของสัญญา

กิจการต้องพิจารณาว่าสัญญาเป็นสัญญาเช่าหรือประกอบด้วยสัญญาเช่า โดยกิจการต้องแยกแต่ละส่วนประกอบ ของสัญญาเช่าในสัญญาออกเป็นสัญญาเช่าแยกต่างหาก (Separating Lease Component) จากส่วนประกอบที่ไม่เป็น สัญญาเช่า โดยสิทธิการใช้สินทรัพย์อ้างอิงถือเป็นส่วนประกอบของสัญญาเช่าที่แยกต่างหากตาม IFRS 16 หากเข้าเงื่อนไข ใทุกข้อต่อไปนี้ คือ

(1) ผู้เช่าสามารถได้รับประโยชน์จากการใช้สินทรัพย์อ้างอิงนั้น ไม่ว่าจะ เป็นประโยชน์จากการใช้สินทรัพย์นั้น ๆ เองหรือประโยชน์จากการใช้ควบคู่กับทรัพย์สินอื่นที่ผู้เช่ามีพร้อม เช่น กิจการได้รับประโยชน์จากการเช่าสินทรัพย์ ก มาใช้ ต่างหาก หรือกิจการได้รับประโยชน์จากการเช่าสินทรัพย์ ก มาใช้ร่วมกันกับสินทรัพย์อื่นที่ผู้เช่ามีอยู่แล้ว เป็นต้น

(2) สินทรัพย์อ้างอิงไม่ได้ขึ้นอยู่กับหรือเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับสินทรัพย์อ้างอิงอื่นในสัญญา เช่น ผู้เช่าสามารถ ตัดสินใจยกเลิกการเช่าสินทรัพย์อ้างอิง โดยไม่กระทบสิทธิการใช้สินทรัพย์อ้างอิงอื่น สัญญาเช่าในลักษณะนี้อาจบ่งชี้ได้ว่า สินทรัพย์อ้างอิงที่เช่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับหรือเกี่ยวข้องกับอย่างมากกับสินทรัพย์อ้างอิงอื่น จึงสามารถแยกเป็นสัญญาต่าง หากได้

จากหลักการพิจารณาเงื่อนไขในการแยกองค์ประกอบของสัญญาตาม IFRS 16 ข้างต้น สรุปได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 การพิจารณาเงื่อนไขในการแยกองค์ประกอบของสัญญาตาม IFRS 16

ตัวอย่างที่ 2 บริษัท ช.การเช่า จำกัด (มหาชน) ได้ทำสัญญาให้เช่าพื้นที่อาคารโดมทองชั้นที่ 5 พื้นที่ทั้งหมด 200 X 500 เมตร โดยคิดค่าเช่าในมูลค่า 1,155,000 บาทต่อปี โดยสัญญาดังกล่าว ผู้ให้เช่าจะจัดหาแม่บ้านเพื่อทำความสะอาดประจำวัน 5 ให้ 1 คน ตลอดอายุของสัญญาเช่า

ในลักษณะดังกล่าว ผู้เช่าต้องแยกสัญญาเช่าออกจากสัญญาบริการและรับรู้เป็นสัญญาแยกต่างหากได้ ดังนั้นผู้เช่าจะต้องพิจารณาราคาเอกเทศของการเช่าพื้นที่แยกต่างหาก โดยไม่รวมบริการทำความสะอาด หากพบว่าค่าเช่าพื้นที่อาคารโดยไม่รวมบริการทำความสะอาดเท่ากับ 1,020,000 บาทต่อปี และค่าบริการทำความสะอาดแยกต่างหากเท่ากับ 180,000 บาทต่อปี ผู้เช่าจะแยกรับรู้รายการสัญญาเช่า ดังนี้

	ราคาเอกเทศ	การปันส่วนราคา	หน่วย : บาท ราคาสัญญา
ค่าเช่าพื้นที่	1,020,000	$(1,155,000 \times 1,020,000) \div 1,200,000$	981,750
ค่าบริการทำความสะอาด	180,000	$(1,155,000 \times 180,000) \div 1,200,000$	173,250
รวม	<u>1,200,000</u>		<u>1,155,000</u>

จากการคำนวณข้างต้น ผู้เช่าจะต้องแยกรับรู้จำนวน 981,750 บาท เป็นรายการสัญญาเช่า ภายใต้ IFRS 16 ในงบแสดงฐานะการเงิน และรับรู้จำนวน 173,250 บาท เป็นรายการค่าใช้จ่ายสำหรับการบริการทำความสะอาดในงบกำไรขาดทุน

การจัดประเภทสัญญาเช่า

IFRS 16 กำหนดให้กิจการใช้วิธีการบัญชีเดียวสำหรับผู้เช่า และกำหนดให้ผู้เช่าต้องรับรู้สินทรัพย์และหนี้สินสำหรับสัญญาเช่าทุกรายการที่มีระยะเวลาในการเช่ามากกว่า 12 เดือน เว้นแต่สินทรัพย์อ้างอิงนั้นมีมูลค่าต่ำ (Low-value Assets) เช่น แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล หรือรายการที่มีมูลค่าเล็กน้อยตามนโยบายของกิจการ เป็นต้น

สำหรับ **ข้อยกเว้น** ในการรับรู้รายการสำหรับสัญญาเช่าระยะสั้นและสินทรัพย์อ้างอิงมีมูลค่าต่ำ IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่าที่เลือกใช้ข้อยกเว้นโดยไม่ต้องรับรู้เป็นสินทรัพย์และหนี้สิน แต่ให้บันทึกรับรู้เป็นค่าใช้จ่ายตามวิธีเส้นตรงอย่างเป็นระบบ หรือผู้เช่าอาจปฏิบัติตามระบบอื่นที่สะท้อนประโยชน์ได้ดีกว่าวิธีเส้นตรงได้

การบัญชีสัญญาเช่าด้านผู้เช่า

IFRS 16 กำหนดวิธีการบัญชีสำหรับผู้เช่า (Lessee Accounting Model) ซึ่ง **ณ วันที่เริ่มต้นสัญญาเช่า** ผู้เช่าต้องพิจารณาสัญญา โดยต้องประเมินว่าเป็นสัญญาเช่าหรือมีสัญญาเช่าเป็นส่วนประกอบหรือไม่ เช่น สัญญาเช่าพื้นที่อาคารประกอบด้วยสัญญาให้บริการรวมอยู่ด้วย การพิจารณาว่ามีสัญญาเช่าเป็นส่วนประกอบให้พิจารณาที่สิทธิในการควบคุมในสินทรัพย์ที่ระบุไว้ในช่วงเวลา เพื่อการแลกเปลี่ยนกับผลตอบแทน เมื่อผู้เช่าได้ประเมินสัญญาแล้วพบว่า เป็นสัญญาเช่าตาม IFRS 16 ผู้เช่าต้องบันทึกรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์สำหรับสิทธิการใช้สินทรัพย์ (Right-of-Use Assets: ROU) และรับรู้รายการหนี้สินตามสัญญาเช่า (Lease Liability) สำหรับภาระผูกพัน

- **การวัดมูลค่าเริ่มแรก** ณ วันที่สัญญาเช่าเริ่มมีผล IFRS 16 กำหนดให้ใช้ราคาทุนสำหรับรายการ**สิทธิการใช้สินทรัพย์** ซึ่งราคาทุนดังกล่าวประกอบด้วย (1) จำนวนเงินที่รับรู้เมื่อเริ่มแรกของหนี้สินตามสัญญาเช่า (2) จำนวนเงินที่ต้องจ่ายชำระตามสัญญาเช่า ซึ่งจ่ายชำระ ณ วันที่สัญญาเช่าเริ่มมีผลหรือก่อนวันที่สัญญาเริ่มมีผล หักด้วยสิ่งจูงใจในสัญญาเช่าที่ได้รับ เช่น มูลค่าคงเหลือที่รับการประกัน เป็นต้น (3) ต้นทุนทางตรงเริ่มแรกของผู้เช่าที่เกิดขึ้น และ (4) ประมาณการต้นทุนที่จะเกิดขึ้นกับผู้เช่าในการรื้อและการขนย้ายสินทรัพย์อ้างอิง การบูรณะสถานที่ตั้งของสินทรัพย์อ้างอิงหรือซ่อมแซมสินทรัพย์อ้างอิงให้เป็นไปตามข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดของสัญญาเช่า

ในขณะที่รายการหนี้สินตามสัญญาเช่า ผู้เช่าต้องวัดมูลค่าหนี้สินตามสัญญาเช่าด้วยมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ของจำนวนเงินที่ต้องจ่ายชำระตามสัญญาเช่าที่ยังไม่ได้จ่ายชำระ ณ วันนั้น จำนวนเงินที่ต้องจ่ายชำระตามสัญญาเช่าต้องคิดลดด้วย**อัตราดอกเบี้ยตามนัยของสัญญาเช่า** (Implicit Rate) หากอัตรานั้นสามารถกำหนดได้ แต่หากอัตรานั้นไม่สามารถกำหนดได้ ผู้เช่าต้องใช้**อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมส่วนเพิ่ม** (Incremental Borrowing Rate) ของผู้เช่า

- **การวัดมูลค่าภายหลังของสิทธิการใช้สินทรัพย์** หลังจากวันที่สัญญาเช่าเริ่มมีผล ผู้เช่าต้องวัดมูลค่าสิทธิการใช้สินทรัพย์โดยใช้วิธีราคาทุน โดยให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 16 เรื่อง ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ เว้นแต่ผู้เช่าจะใช้วิธีการวัดมูลค่าวิธีอื่น คือ วิธีมูลค่ายุติธรรม ให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 40 เรื่อง อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน ส่วนรายการหนี้สินตามสัญญาเช่าให้ลดยอดบัญชีหนี้สินตามสัญญาเช่าและเพิ่มบัญชีดอกเบี้ยจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในแต่ละงวด

ทั้งนี้ หลังจากวันที่สัญญาเช่าเริ่มมีผล IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่าต้องวัดมูลค่าหนี้สินตามสัญญาเช่าใหม่เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเงินที่ต้องจ่ายชำระตามสัญญาเช่า และรับรู้การวัดมูลค่าใหม่ของหนี้สินตามสัญญาเช่าด้วยการปรับปรุงสิทธิการใช้สินทรัพย์ หากเป็นไปตามข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ (1) มีการเปลี่ยนแปลงอายุสัญญาเช่า (2) การเปลี่ยนแปลงสิทธิเลือกซื้อสินทรัพย์อ้างอิง

การแสดงรายการในงบการเงิน

IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่านำเสนองบการเงินดังต่อไปนี้

- **งบแสดงฐานะการเงิน** IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่าแสดงรายการ**สิทธิการใช้สินทรัพย์**เป็นรายการสินทรัพย์แยกต่างหากจากสินทรัพย์อื่น ทั้งนี้ หากผู้เช่าไม่แสดงสิทธิดังกล่าวแยกต่างหากในงบแสดงฐานะการเงิน ผู้เช่าต้อง (1) รวมสิทธิการใช้สินทรัพย์ในรายการรายบรรทัดเดียวกับสินทรัพย์อ้างอิงที่จะถูกนำเสนอหากกิจการเป็นเจ้าของสินทรัพย์นั้น และ (2) เปิดเผยข้อมูลว่าสิทธิการใช้สินทรัพย์ถูกรวมไว้ในรายบรรทัดใดในงบแสดงฐานะการเงิน ในขณะที่**รายการหนี้สินตามสัญญาเช่า**แสดงเป็นรายการหนี้สินแสดงแยกจากหนี้สินอื่น ทั้งนี้ หากผู้เช่าไม่แสดงหนี้สินดังกล่าวแยกต่างหากในงบแสดงฐานะการเงิน ผู้เช่าต้องเปิดเผยข้อมูลว่าหนี้สินตามสัญญาเช่าถูกรวมไว้ในรายบรรทัดใดในงบแสดงฐานะการเงิน

- **งบกำไรขาดทุน** IFRS 16 กำหนดให้ผู้เช่าต้องแสดง**ดอกเบี้ยจ่าย**ที่เกิดจากหนี้สินตามสัญญาเช่าแยกต่างหากจากค่าเสื่อมราคาสำหรับสิทธิการใช้สินทรัพย์ โดยดอกเบี้ยจ่ายของหนี้สินตามสัญญาเช่าถือเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนทางการเงิน ส่วน**ค่าเสื่อมราคา**สำหรับสิทธิการใช้สินทรัพย์ให้แสดงเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน

• **งบกระแสเงินสด IFRS 16** กำหนดให้ผู้เข้าจัดประเภทรายการที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเช่าในกิจกรรมต่าง ๆ ในงบกระแสเงินสด โดยรายการจ่ายชำระเงินต้นของหนี้สินและดอกเบี้ยจ่ายจากหนี้สินจัดเป็นกิจกรรมการจัดหาเงิน (Financing Activities) หากกิจการใช้ข้อยกเว้นในการรับรู้รายการสัญญาเช่าระยะสั้นหรือสินทรัพย์อ้างอิงมีมูลค่าต่ำให้จัดประเภทรายการจ่ายชำระสัญญาดังกล่าวเป็นกิจกรรมดำเนินงาน (Operating Activities)

ผลกระทบต่องบการเงินในการนำ IFRS 16 มาถือปฏิบัติ

กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะนำ IFRS 16 มาถือปฏิบัติสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป หรือกิจการอาจนำไปใช้ก่อนวันที่มีผลบังคับใช้ (Early Adoption) กิจการควรพิจารณาถึงผลกระทบที่สำคัญต่องบการเงิน และอาจต้องสื่อสารเกี่ยวกับผลกระทบดังกล่าวให้กับนักลงทุนหรือผู้ใช้งบการเงินทราบ ทั้งนี้ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่รูปแบบการดำเนินธุรกิจของแต่ละกิจการ รวมทั้งลักษณะของการจัดหาเงินทุนว่ากิจการจัดหาเงินทุนจากแหล่งใดและโดยวิธีใด สำหรับกิจการที่จัดหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกโดยใช้วิธีการทำสัญญาเช่าดำเนินงานเป็นส่วนใหญ่อาจได้รับผลกระทบต่ออัตราส่วนทางการเงินที่สำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอาจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กิจการที่ใช้วิธีการทำเป็นสัญญาเช่าการเงินมาตั้งแต่การใช้ IAS 17 ฉบับเดิม อาจไม่ได้รับผลกระทบก็เป็นได้ เนื่องจากกิจการได้นำเสนอสินทรัพย์และหนี้สินจากสัญญาเช่าในงบแสดงฐานะการเงินอยู่แล้ว ซึ่งงานวิจัยของ Branswijck et al. (2011) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงสัญญาเช่าจากฉบับเดิมเป็นฉบับใหม่ส่งผลกระทบต่ออัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น และทำให้ผลตอบแทนจากสินทรัพย์และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ผลกระทบดังกล่าวแตกต่างกันไปตามแต่ละอุตสาหกรรม

สำหรับผลกระทบที่สำคัญ คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหากกิจการใช้วิธีการทำสัญญาเช่าดำเนินงานตาม IAS 17 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจทำให้ละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการรักษาอัตราส่วนทางการเงินได้ รวมทั้ง รายการค่าเสื่อมราคาของสิทธิการใช้สินทรัพย์ซึ่งถือเป็นรายการมิได้จ่ายเป็นเงินสดจะเพิ่มขึ้นและต้นทุนทางการเงิน (ดอกเบี้ยจ่าย) จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (ค่าเช่าตามสัญญาเช่าดำเนินงาน) จะลดลง ส่งผลให้กำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ (EBIT) และกำไรก่อนหักดอกเบี้ย ภาษีเงินได้ และค่าเสื่อมราคา (EBITDA) เพิ่มขึ้นทั้งหมด

ในทางตรงกันข้าม IFRS 16 ยังมีประโยชน์ที่สำคัญต่อผู้ใช้งบการเงินและผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ในการนำข้อมูลในงบการเงินไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังช่วยให้งบการเงินที่นำเสนอให้ข้อมูลที่สะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจได้ดียิ่งขึ้น กล่าวคือ ช่วยเพิ่มลักษณะเชิงคุณภาพของงบการเงินสำหรับกิจการที่ทำสัญญาเช่าดำเนินงาน เนื่องจากการนำรายการนอกงบดุลไปรับรู้เป็นรายการสินทรัพย์และหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน ส่งผลให้เพิ่มความโปร่งใสและสะท้อนผลการดำเนินงานที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น จึงเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจ รวมทั้ง ยังช่วยเพิ่มความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ (Comparability) ของงบการเงินทั้งระหว่างกิจการและกิจการเดียวกันในงวดที่แตกต่างกัน เนื่องจากวิธีการบัญชีสำหรับสัญญาเช่าของทุกกิจการใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีเช่นเดียวกัน

การพัฒนาคุณภาพของงบการเงินเป็นเรื่องที่สำคัญ เนื่องจากผู้จัดทำงบการเงินเป็นบุคคลภายในองค์กร ส่วนผู้ใช้ข้อมูลเป็นบุคคลภายนอกองค์กร ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลได้ รวมทั้ง การใช้วิธีการบัญชีเดียวสำหรับสัญญาเช่ายังเป็นการควบคุมพฤติกรรมกรรมการฉ้อโกงโอกาสของผู้บริหารในการจัดการกำไรอันจะนำไปสู่การลดคุณภาพของข้อมูลในงบการเงิน

■ บทสรุป

การบัญชีสำหรับการเช่าได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มายาวนานกว่า 30 ปี (Spencer & Webb, 2015) IASB และ FASB ได้ร่วมกันพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า และประกาศใช้สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะของประเทศไทย สำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 2563 เป็นต้นไป IFRS 16 นี้ ถือเป็นมาตรฐานฉบับใหม่และมีการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีทางด้านผู้เช่าอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งจะทำให้งบการเงินของผู้เช่ามีความโปร่งใส และทำให้ข้อมูลในงบการเงินดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากกิจการผู้เช่าได้นำรายการหนี้สินที่อยู่นอกงบแสดงฐานะการเงิน (สัญญาเช่าดำเนินงาน) ไปแสดงไว้ในงบแสดงฐานะการเงิน ซึ่งจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูลได้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว IFRS 16 เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินเป็นอย่างยิ่ง เพราะข้อมูลที่นำเสนอในงบการเงิน ได้สะท้อนถึงเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจที่แท้จริง รวมทั้ง IFRS 16 ยังช่วยลดทางเลือกของวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่จะนำไปสู่การตกแต่งงบการเงิน และช่วยให้งบการเงินสามารถเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้สำหรับการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน และยังเป็นไปตามเจตนารมณ์ของ IASB

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

สภาวิชาชีพบัญชี. *มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 16 เรื่อง สัญญาเช่า*. สืบค้นจาก www.tfac.or.th.
_____. *มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 17 เรื่อง สัญญาเช่า*. สืบค้นจาก www.tfac.or.th
ศิลปพร ศรีจันทเพชร และอนุวัฒน์ ภักดี. (2562). *การบัญชีขั้นสูง*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็น เพรส.

ภาษาอังกฤษ

- Beattie, V. A., Edwards, K. & Goodacre, A. (1998). The impact of constructive operating lease capitalization on key accounting ratios. *Accounting and Business Research*, 28(4), 233-254.
- Beattie, V., Goodacre, A., & Thomson, S. J. (2006). International lease-accounting reform and economic consequences: The views of U.K. users and preparers. *International Journal of Accounting*. 41(1), 75-103. <https://doi.org/10.1016/j.intacc.2005.12.003>
- Branswijck, D., Longueville, S., & Everaert, P. (2011). The financial impact of the proposed amendments to IAS 17: Evidence from Belgium and The Netherlands. *Accounting and Management Information Systems*, 10(2), 275–294.
- Duke, J. C., Hsieh, S. J., & Su, Y. (2009). Operating and synthetic leases: Exploiting financial benefits in the post-Enron era. *Advances in Accounting*, 25(1), 28–39. <https://doi.org/10.1016/j.adiac.2009.03.001>
- Ely, K. (1995). Operating lease accounting and the market's assessment of equity risk. *Journal of Accounting Research*, 33(2), 397-415.
- Imhoff, E.A., Lipe, R. C., & Wright, D.W. (1991). Operating leases: Impact of constructive capitalization. *Accounting Horizons*, 5(1), 51-63.
- Morais, A. I. (2011). *Accounting for leases: A literature review*. Bamberg: EUFIN.
- Morales-Díaz, José, Zamora-Ramírez, Constancio (2018): Effects of IFRS 16 on Key Financial Ratios: A New Methodological Approach. *Accounting in Europe*, 15(1), 1-33. [10.1080/17449480.2018.1433307](https://doi.org/10.1080/17449480.2018.1433307)
- Nuryania, N., Hengb, T. T., & Juliestaa, N. (2015). Capitalization of Operating Lease and Its Impact on Firm's Financial Ratios. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 211, 268 – 276.
- Spencer, A. W., & Webb, T. Z. (2015). Leases: A Review of Contemporary Academic Literature Relating to Lessees. *Accounting Horizons*, 29(4), 997-1023.

ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายใน
ของสหกรณ์ออมทรัพย์
สำนักงานเลขานุการกองทัพบก
ต่อการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO 2013

RELATIONSHIPS BETWEEN THE INTERNAL CONTROL OF OFFICE
OF THE ARMY SECRETARY SAVINGS AND CREDIT COOPERATIVE
AND THE COSO 2013 INTERNAL CONTROL FRAMEWORK

ร้อยโท ชนะชัย นิตรีรัตน์

ผู้ช่วยนายทหารการเงิน สำนักงานเลขานุการกองทัพบก
แผนกการเงิน สำนักงานเลขานุการกองทัพบก

LT. Chanachai Nititreerut

Assistant of finance and accounting officer
Department of financial, Office of the Army Secretary

ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์ สำนักงานเลขานุการกองทัพบกต่อการควบคุมภายใน ตามแนวทาง COSO 2013

ร้อยโท ชนะชัย นิธิตรีรัตน์

ผู้ช่วยนายทหารการเงิน สำนักงานเลขานุการกองทัพบก

แผนกการเงิน สำนักงานเลขานุการกองทัพบก

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ : 29 กรกฎาคม 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 9 สิงหาคม 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 18 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบกต่อการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO 2013 การวิจัยนี้ใช้สมการถดถอยพหุคูณวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบกในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง มิถุนายน 2562 ผลการศึกษาพบว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบกมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการควบคุมภายในตามหลัก COSO 2013

คำสำคัญ: การควบคุมภายใน ความสัมพันธ์ สหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงาน
เลขานุการกองทัพบก หลักธรรมาภิบาลสหกรณ์

RELATIONSHIPS BETWEEN THE INTERNAL CONTROL OF OFFICE OF THE ARMY SECRETARY SAVINGS AND CREDIT COOPERATIVE AND THE COSO 2013 INTERNAL CONTROL FRAMEWORK

Chanachai Nititreerut

Assistant of finance and accounting officer

Department of financial, Office of the Army Secretary

Received: July 29, 2019

Revised: August 9, 2019

Accepted: August 18, 2019

ABSTRACT

The research aims to study the relationships between the internal control of the office of the army secretary savings and credit cooperative limited and the internal control following COSO 2013. This study uses multiple regression analysis to analyze data from 400 people who are members of the office during May to June 2019. Results show that the internal control of the office has positive effect on the internal control following COSO 2013.

Keywords: *Internal Control, The Relationships, Office of the Army Secret Savings and Credit Cooperative, Limited, Good Governance in Cooperative*

■ บทนำ

ในปัจจุบันระบบการควบคุมภายในตามหลัก COSO 2013 ได้รับความนิยมนำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง ในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนรวมถึงสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก เพื่อลดความเสี่ยงจากความผิดพลาดที่เกิดจากการทุจริตและป้องกันปัญหาเรื่องการทุจริต ซึ่งเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2560 นายพิเชษฐ์ วิริยะพาหะ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์กล่าวว่า ตามที่ พล.อ.ฉัตรชัย สาริกัลป์ยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีคำสั่งเมื่อปี 2558 ให้กรมส่งเสริมสหกรณ์เร่งแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ ทางกรมส่งเสริมสหกรณ์จึงทำการตรวจสอบสหกรณ์ทั้งระบบจำนวน 1,228 แห่งพบว่าในสหกรณ์ที่มีปัญหาข้อบกพร่อง 202 แห่ง ตรวจสอบพบสหกรณ์ที่มีปัญหาเรื่องการทุจริต 52 แห่ง ประกอบด้วยทุจริตเงินกู้ ปลอมแปลงสัญญาเงินกู้มี 11 แห่ง ทุจริตเงินสด ยักยอกเงินมี 19 แห่ง ทุจริตการรับฝากเงินมี 6 แห่ง ทุจริตรวบรวมผลิตผลทางการเกษตร 3 สหกรณ์ ทุจริตการจัดหาสินค้า จำหน่ายสินค้า 5 แห่ง และทุจริตเงินยืมทดลองจ่ายหรือเบิกค่าใช้จ่ายเป็นเท็จ 3 แห่ง เพราะโดยพื้นฐานสำหรับสมาชิกสหกรณ์ย่อมต้องการความเชื่อมั่นว่าสหกรณ์ที่ดำเนินอยู่นั้นจะเป็นองค์กรที่มั่นคง มีความน่าศรัทธาและน่าเชื่อถือ สามารถสร้างความอยู่ดีกินดีให้กับสมาชิกนั้น สมาชิกจึงต้องมั่นใจได้ว่าสหกรณ์ของตนนั้นมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีระบบการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก ซึ่งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในกองทัพบก โดยข้อมูลจากงบการเงิน ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2561 สหกรณ์ฯ มีสินทรัพย์รวม 3,338.43 ล้านบาท หนี้สินรวม 1,593.82 ล้านบาท และส่วนของผู้ถือหุ้นรวม 1,744.61 ล้านบาท และมีจำนวนสมาชิกมากถึง 7,148 คน สหกรณ์ฯ มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งเงินออมให้กับสมาชิกข้าราชการทหารบก ที่มีตำแหน่งงานสังกัดหน่วยงานที่ตั้งอยู่ภายในกองบัญชาการกองทัพบก และให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิกให้สามารถบรรเทาภาระในด้านการเงินได้

จากการศึกษาข้อมูลย้อนหลัง ตั้งแต่ก่อตั้งสหกรณ์ฯ จนถึงปัจจุบันพบว่า สหกรณ์ฯ อยู่ในวงจรรูจกิจขั้นที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของมูลค่าสินทรัพย์ อันเกิดจากธุรกรรมการปล่อยเงินกู้แก่สมาชิก การเพิ่มขึ้นของมูลค่าส่วนของผู้ถือหุ้นอันเกิดจากสมาชิกที่มีความเชื่อมั่นในระบบการควบคุมภายในที่ดี จึงนำเงินมาฝากมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของมูลค่าส่วนของผู้ถือหุ้น จากการที่สมาชิกรับเงินมาซื้อหุ้นทุกเดือน โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเดือนละ 5 ล้านบาท และการเพิ่มขึ้นของจำนวนสมาชิก อันเนื่องมาจากความเชื่อมั่นในระบบการจัดการและการควบคุมภายในที่ดี รวมถึงการมีสินทรัพย์ที่จะนำมาประกอบธุรกิจอย่างเหมาะสม ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วสหกรณ์ฯ จะนำสินทรัพย์ไปลงทุน 2 ช่องทาง ได้แก่ การฝากเงินกับชุมชนสหกรณ์ออมทรัพย์ 1,370.46 ล้านบาท และการปล่อยกู้แก่สมาชิก 1,892.29 ล้านบาท

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการคงอยู่และการขับเคลื่อนธุรกิจของสหกรณ์ฯ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การได้รับความเชื่อถือจากสมาชิก ฝ่ายบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งของสมาชิก จำนวนเงินทุน/เงินรับฝากจากสมาชิกและสินเชื่อเงินกู้ที่ให้กับสมาชิกของสหกรณ์ ทั้งนี้ความน่าเชื่อถือดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้จากการที่สหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในที่ดี ซึ่งทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมกับสหกรณ์ฯ สหกรณ์ฯ จำเป็นต้องได้รับความเชื่อถือจากสมาชิก นอกจากนี้ในการขับเคลื่อนระบบ ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ฯ ต้องมาจากการเลือกตั้งของสมาชิก และจำนวนเงินทุนเงินรับฝากจากสมาชิก และสินเชื่อเงินกู้ ที่ให้กับสมาชิกของสหกรณ์ฯ ต้องอยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้ความเชื่อถือนี้ดังกล่าว ย่อมเกิดจากการที่สหกรณ์จะต้องมีระบบการควบคุมภายในที่ดี เพื่อให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในการเข้ามาทำธุรกรรมกับสหกรณ์ฯ ด้วย

■ บททวนวรรณกรรม

แนวทางการควบคุมภายในของ COSO เป็นแนวทางสากลที่กำหนดโดย The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) และได้รับการยอมรับในระดับสากลตั้งแต่ประกาศใช้เมื่อปี 2535 (ค.ศ. 1992)

ต่อมา COSO มีการออกแนวทางการควบคุมภายในที่สำคัญเพิ่มเติม ได้แก่ การควบคุมภายในเกี่ยวกับรายงานทางการเงิน เมื่อปี 2535 (ค.ศ.2006) และการกำกับติดตามการควบคุมภายในของ COSO เมื่อปี 2552 (ค.ศ. 2009)

นอกจากนี้ ในปี 2556 (ค.ศ.2013) COSO ได้ออกกรอบโครงสร้างการควบคุมภายใน (COSO 2013) ซึ่งเป็นการปฏิรูปกรอบแนวทางการควบคุมภายในเดิม (COSO 1992) ให้มีโครงสร้างที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม COSO 2013 ยังคงองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร กิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล และเพิ่มหลักการ 17 หลักการเพื่อสนับสนุน 5 องค์ประกอบหลักของการควบคุมภายในให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เนื่องจากเกิดกระแสสังคมที่ขาดความเชื่อมั่น ในการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์และสหกรณ์เครดิตยูเนียนในประเทศไทย ซึ่งสืบเนื่องจากเหตุการณ์ที่สมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์นครราชสีมา ได้ทำสถิติยอดถอนเงินมากที่สุดถึง 142 ล้านบาทภายในวันที่ 10 มีนาคม 2558 ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากประธานสหกรณ์ออมทรัพย์นครราชสีมา ได้นำเงินสหกรณ์ไปลงทุนฝากเงินกับสหกรณ์เครดิตยูเนียนคลองจั่น จำกัด ที่กำลังเผชิญวิกฤตปัญหาจากการทุจริต ซึ่งจะทำให้สหกรณ์ออมทรัพย์นครราชสีมาสูญเสียเงิน 550 ล้านบาทและสมาชิกทั้งหมดกว่า 2.4 หมื่นคนต้องเสียผลประโยชน์เฉลี่ยรายละ 23,000 บาท ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดเกณฑ์กำกับดูแลสหกรณ์ทั้ง 2 ประเภทนี้ขึ้น นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยังมีนโยบายให้สหกรณ์ทั่วประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการควบคุมภายในที่ดี และดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยส่งเสริมให้สหกรณ์ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล 9 ประการ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิผล 2) หลักการตอบสนอง 3) หลักประสิทธิภาพ 4) หลักการรับผิดชอบต่อ 5) หลักความโปร่งใส 6) หลักการมีส่วนร่วม 7) หลักการมอบอำนาจ 8) หลักนิติธรรม และ 9) หลักความเสมอภาค ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวมีขั้นตอนการประเมินที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ การทบทวนวรรณกรรมยังพบข้อมูลเพิ่มเติมดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐที่มีการวางระบบการควบคุมภายในที่ดี จะส่งผลให้หน่วยงานของรัฐสามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่า รายงานการเงินมีความถูกต้อง ครบถ้วนและน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ซึ่งองค์ประกอบของระบบการควบคุมภายในตามแนวคิด COSO 2013 ได้แก่ ด้านการติดตามประเมินผล ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม และด้านการประเมินความเสี่ยง แปรผันตามการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ในด้านการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านรายงานการเงินมีความน่าเชื่อถือ และด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับอย่างมีนัยสำคัญ (กัลณี ด้านทองกลาง, 2560)

2. สหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีระบบการควบคุมภายใน ที่มีประสิทธิภาพจะมีแนวทางการควบคุมภายในที่สอดคล้องตามแนวคิด COSO 2013 และส่งผลให้สหกรณ์มีระดับการควบคุมภายในที่มากถึงมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการประเมินจัดชั้นคุณภาพผู้สอบบัญชีสหกรณ์ (พิชณะ ทนน์ไชย, 2556) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาสหกรณ์การขนส่งลำานา จำกัด ที่มีระบบการควบคุมภายในสอดคล้องกับแนวคิดของ COSO 2013 อยู่ในระดับมาก และจากผลการศึกษาในอดีตพบว่าสหกรณ์แต่ละประเภทจะมีระบบควบคุมภายในทั้งส่วนที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน

ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ทุกประเภท (อรรถพงษ์ พิระเชื้อ และ เพลินพิศ วิรุฬห์สิงห์, 2557)

3. ระบบการควบคุมภายในที่ดี ด้านสภาพแวดล้อมของการควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านสารสนเทศ และการสื่อสาร และด้านการติดตามและประเมินผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และธรรมาภิบาล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการมอบอำนาจ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความเสมอภาค มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย จำนวน 312 สหกรณ์ (สรารุช ดวงจันทร์, 2560)

4. ธุรกิจ SMEs เริ่มมีการนำระบบการควบคุมภายในตามแนวทาง COSO 2013 ไปประยุกต์ใช้ โดย ศึกษาการประเมินระบบงานและการควบคุมภายในของธุรกิจ SMEs: กรณีศึกษา บริษัท XYZ จำกัด (ธุรกิจซูเปอร์มาร์เก็ต) จากผลการศึกษาพบว่า ระบบงานและการควบคุมภายในสอดคล้องตามแนวทาง COSO ในองค์ประกอบด้านข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสาร (กมุทร์ัตน์ ปฐมบุญพงศ์, 2557)

■ วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ ต่อความสัมพันธ์ของการควบคุมภายใน ของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล 9 หลัก ได้แก่ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการระับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการมอบอำนาจ หลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาค ต่อการควบคุมภายในตามหลัก COSO 2013 ในภาพรวมและองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมการควบคุม การประเมินความเสี่ยง กิจกรรมการควบคุม สารสนเทศและการสื่อสาร และกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล โดยสำรวจความคิดเห็นและใช้เกณฑ์วัด 5 ระดับ ในการวัดความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ จากไม่เห็นด้วย (ระดับที่ 1) ไปถึงเห็นด้วยมากที่สุด (ระดับ 5) ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือสมาชิกของสหกรณ์ออมทรัพย์ สำนักงานเลขานุการกองทัพบก ได้แก่ สมาชิกนายทหารสัญญาบัตร (พล.อ.-ร.ต.) นายทหารประทวน (จ.ส.อ.-ส.ต.) ลูกจ้างประจำ และพนักงานราชการยังปฏิบัติงานสังกัดหน่วยงานที่ตั้งอยู่ภายในกองบัญชาการกองทัพบก สมาชิกที่ย้ายหน่วยไปแล้ว รวมทั้งสิ้น 700 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดกรองแบบสอบถามที่มีลักษณะการตอบแบบทั้งดิ่ง แบบสอบถามที่ให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน และแบบสอบถามที่มีลักษณะการตอบแบบสุ่มคำตอบออก ดังนั้นคงเหลือแบบสอบถามจำนวน 400 ชุดเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการศึกษา

จากแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมภายใน ของสหกรณ์และการควบคุมภายในตามแนว COSO 2013 พบว่าสิ่งที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ เกี่ยวกับระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์ สามารถนำมาทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

H1: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม (Control Environment) ตามหลัก COSO 2013

H2: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ตามหลัก COSO 2013

H3: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ตามหลัก COSO 2013

H4: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) ตามหลัก COSO 2013

H5: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล (Monitoring Activities) ตามหลัก COSO 2013

H6: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลัก COSO 2013

หลังจากผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระระหว่างกันโดยตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน สามารถเขียนสมการแบบจำลอง ดังนี้

$$\text{COSOIC} = \beta_0 + \beta_1 \text{EFFT} + \beta_2 \text{EFFC} + \beta_3 \text{RESP} + \beta_4 \text{ACCO} + \beta_5 \text{TRANS} + \beta_6 \text{PARTI} + \beta_7 \text{EMPO} + \beta_8 \text{RULE} + \beta_9 \text{EQUIT} + \varepsilon_i$$

โดย COSOIC แทน ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในสหกรณ์ตามแนว COSO 2013, EFFT แทนหลักประสิทธิภาพ, EFFC แทนหลักประสิทธิภาพ, RESP แทนหลักการตอบสนอง, ACCO แทนหลักการรับผิดชอบต่อ, TRANS แทนหลักความโปร่งใส, PARTI แทนหลักการมีส่วนร่วม, EMPO แทนหลักการมอบอำนาจ, RULE แทนหลักนิติธรรม, EQUIT แทนหลักความเสมอภาค และ ε_i แทนความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากตัวแปรอื่น

■ ผลการศึกษา

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีระดับอายุส่วนใหญ่อยู่ที่ช่วง 36 – 45 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 3 - 6 ปี และมีตำแหน่งงานส่วนใหญ่คือ จ.ส.ต. – จ.ส.อ.

ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ตามหลักสหกรณ์สีขาวด้วยธรรมาภิบาลสามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ตามหลักสหกรณ์สีขาวด้วยธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. หลักประสิทธิผล	4.06	0.52	มาก
2. หลักประสิทธิภาพ	3.71	0.45	มาก
3. หลักการตอบสนอง	4.26	0.77	มากที่สุด
4. หลักการรับผิดชอบ	3.81	0.40	มาก
5. หลักความโปร่งใส	4.22	0.41	มากที่สุด
6. หลักความมีส่วนร่วม	3.92	0.55	มาก
7. หลักการมอบอำนาจหลักนิติธรรม	3.92	0.53	มาก
8. หลักนิติธรรม	3.80	0.40	มาก
9. หลักความเสมอภาค	3.20	0.40	ปานกลาง
โดยรวม	3.88	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ ตามหลักสหกรณ์สีขาวด้วยธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อหลักธรรมาภิบาลสหกรณ์อยู่ระหว่าง 3.20 – 4.26 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในหลักการตอบสนองอยู่ที่ 4.26 และมีค่าน้อยที่สุด คือ หลักความเสมอภาค 3.20

ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 สามารถแสดงเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดระดับการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 ในภาพรวมและรายด้าน

การควบคุมภายในตามแนวทาง COSO2013	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	3.96	0.20	มาก
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	4.26	0.31	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรมการควบคุม	4.41	0.50	มากที่สุด
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	4.48	0.57	มากที่สุด
5. ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล	4.47	0.58	มากที่สุด
6. ภาพรวมการควบคุมภายในตามแนวทางCOSO2013	4.26	0.36	มากที่สุด
โดยรวม	4.31	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสถิติพื้นฐานความคิดเห็นต่อระดับการควบคุมภายในปัจจุบันของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 จำแนกรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นอยู่ระหว่าง 3.96 – 4.48 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านสารสนเทศและการสื่อสาร 4.48 และมีค่าน้อยที่สุดคือด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม 3.96

การทดสอบ H1: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	0.060*	1.984	0.048
2. หลักประสิทธิภาพ	-0.045	-1.377	0.169
3. หลักการตอบสนอง	0.294**	6.251	0.000
4. หลักการรับผิดชอบ	0.991**	21.022	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.057	1.855	0.064
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.016	-0.465	0.642
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.102*	-2.326	0.021
8. หลักนิติธรรม	-0.144*	-3.160	0.002
9. หลักความเสมอภาค	-0.014	-0.533	0.594

หมายเหตุ: n = 400, R² = 0.789 , F = 161.822 , p-value = 0.000,

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การทดสอบ H2 : ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	-0.046	-1.010	0.313
2. หลักประสิทธิภาพ	0.121*	2.493	0.013
3. หลักการตอบสนอง	0.568**	8.127	0.000
4. หลักการะรับผิดชอบ	0.590**	8.435	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.402**	8.878	0.000
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.041	-0.820	0.413
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.222**	-3.398	0.001
8. หลักนิติธรรม	-0.308**	-4.564	0.000
9. หลักความเสมอภาค	0.077	1.910	0.057

หมายเหตุ: n = 400, R2 = 0.534, F = 49.689, p-value = 0.000

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบแสดงว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการะรับผิดชอบ หลักการตอบสนอง หลักความโปร่งใส และหลักประสิทธิภาพ สามารถอธิบายการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลัก COSO 2013 ได้ร้อยละ 53 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักการะรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = 0.590) โดยมีด้านหลักการตอบสนอง (Beta = 0.568) หลักความโปร่งใส (Beta = 0.402) และหลักประสิทธิภาพ (Beta = 0.121) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายใน ของสหกรณ์ด้านการประเมินความเสี่ยงตามหลัก COSO 2013 ตามลำดับ

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการควบคุมภายใน ของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = -0.308) โดยมีด้านหลัก การมอบอำนาจ (Beta = -0.222) ตามลำดับ

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การทดสอบ H3: ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุมตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุมตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	-0.012	-0.292	0.771
2. หลักประสิทธิภาพ	0.056	1.313	0.190
3. หลักการตอบสนอง	0.151*	2.449	0.015
4. หลักการระมัดระวัง	0.888**	14.406	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.324**	8.133	0.000
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.150**	-3.418	0.001
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.209**	-3.635	0.000
8. หลักนิติธรรม	-0.027	-0.459	0.646
9. หลักความเสมอภาค	-0.048	-1.355	0.176

หมายเหตุ: n = 400, R² = 0.639, F = 76.782, p-value = 0.000

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 5 ผลการทดสอบ แสดงว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการระมัดระวัง หลักความโปร่งใส และหลักการตอบสนอง สามารถอธิบายการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 ได้ร้อยละ 64 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 3 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักการระมัดระวัง มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = 0.888) โดยมีด้านหลักความโปร่งใส (Beta = 0.324) และหลักการตอบสนอง (Beta = 0.151) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 ตามลำดับ

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักหลักการมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = -0.209) โดยมีด้านหลักความมีส่วนร่วม (Beta = -0.150) ตามลำดับ

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การทดสอบ H4 : ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสารสนเทศและการสื่อสารตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสารสนเทศและการสื่อสารตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	0.006	0.165	0.869
2. หลักประสิทธิภาพ	0.075*	1.967	0.050
3. หลักการตอบสนอง	0.221**	4.007	0.000
4. หลักการรับผิดชอบ	0.964**	17.498	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.326**	9.152	0.000
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.160**	-4.069	0.000
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.238**	-4.634	0.000
8. หลักนิติธรรม	-0.051	-0.967	0.334

หมายเหตุ: n = 400, R² = 0.711 , F = 106.728 , p-value = 0.000,

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 6 ผลการทดสอบแสดงว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลด้านภาระรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ สามารถอธิบายการควบคุมภายใน ของสหกรณ์ด้านสารสนเทศและการสื่อสารตามหลัก COSO 2013 ได้ร้อยละ 71 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 4 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักภาระรับผิดชอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = 0.964) โดยมีด้านหลักความโปร่งใส (Beta = 0.326) หลักการตอบสนอง (Beta = 0.221) หลักประสิทธิภาพ (Beta = 0.075) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ตามหลัก COSO 2013 ตามลำดับ

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ ด้านหลักหลักการมอบอำนาจมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta -0.238) โดยมีด้านหลักความเสมอภาค (Beta = -0.076) และหลักนิติธรรม (Beta = -0.051) ตามลำดับ

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การทดสอบ H5 : ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	0.005	0.124	0.901
2. หลักประสิทธิภาพ	0.080*	1.966	0.050
3. หลักการตอบสนอง	0.227**	3.847	0.000
4. หลักภาระรับผิดชอบ	0.962**	16.293	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.257**	6.737	0.000
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.164**	-3.897	0.000
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.226**	-4.107	0.000
8. หลักนิติธรรม	-0.017	-0.299	0.765
9. หลักความเสมอภาค	-0.078*	-2.301	0.022

หมายเหตุ: n = 400, R² = 0.669 , F = 87.526 , p-value = 0.000

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านภาระรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักการตอบสนอง สามารถอธิบายการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013 ได้ร้อยละ 67 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 5 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ด้านหลักภาระรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = 0.962) โดยมีด้านหลักความโปร่งใส (Beta = 0.257) หลักการตอบสนอง (Beta = 0.227) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013 ตามลำดับ

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ด้านหลักหลักการมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุมตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta -0.226) โดยมีด้านหลักการมีส่วนร่วม (Beta = -0.164) และหลักความเสมอภาค (Beta = -0.078) ตามลำดับ

ดังนั้นสรุปได้ว่าผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ได้รับการสนับสนุนทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

การทดสอบ H6 : ความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์ต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลัก COSO 2013

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผลตามหลัก COSO 2013

Variable	Standardized Coefficients	t-value	p-value
1. หลักประสิทธิผล	0.000	0.003	0.998
2. หลักประสิทธิภาพ	0.068	1.864	0.063
3. หลักการตอบสนอง	0.308**	5.830	0.000
4. หลักการรับผิดชอบ	0.960**	18.170	0.000
5. หลักความโปร่งใส	0.314**	9.190	0.000
6. หลักความมีส่วนร่วม	-0.125**	-3.321	0.001
7. หลักการมอบอำนาจ	-0.225**	-4.564	0.000
8. หลักนิติธรรม	-0.111*	-2.178	0.030
9. หลักความเสมอภาค	-0.035	-1.157	0.248

หมายเหตุ: n = 400, R² = 0.852 , F = 248.892 , p-value = 0.000

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 , **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 8 ผลการทดสอบ แสดงว่าการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล ด้านการะรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักการตอบสนอง สามารถอธิบายการควบคุมภายในของสหกรณ์ ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผลตามหลัก COSO 2013 ได้ร้อยละ 85 สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 6 สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ด้านหลักการะรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ด้านกิจกรรมการกำกับติดตามและประเมินผล ตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = 0.960) โดยมีด้านหลักความโปร่งใส (Beta = 0.314) หลักการตอบสนอง (Beta = 0.308) และหลักประสิทธิผล (Beta = 0.130) มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ ตามหลัก COSO 2013 ตามลำดับ

การควบคุมภายในตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ด้านหลักการมอบอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลัก COSO 2013 มากที่สุด (Beta = -0.225) โดยมีด้านหลักความมีส่วนร่วม (Beta = -0.125) และหลักนิติธรรม (Beta = -0.111) ตามลำดับ

■ อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ตามความคิดเห็นของสมาชิกสหกรณ์เกี่ยวกับการควบคุมภายใน ตามหลักธรรมาภิบาลของสหกรณ์ในปัจจุบันนั้น มีความสัมพันธ์กับระบบการควบคุมภายในตามหลัก COSO 2013 โดยอธิบายความสัมพันธ์ต่อการควบคุมภายใน ตามหลัก COSO 2013 ในภาพรวม และความสัมพันธ์เป็นรายด้าน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม การควบคุม ด้านการประเมินความเสี่ยง ด้านกิจกรรมการควบคุม ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร และ ด้านการติดตามและประเมินผล โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากหลักธรรมาภิบาลในแต่ละหัวข้อจากมากไปน้อย

การควบคุมภายในตามหลัก COSO 2013	การควบคุมภายในสหกรณ์ฯตามหลักธรรมาภิบาล
1. ด้านสภาพแวดล้อมการควบคุม	หลักการรับผิดชอบ หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิผล
2. ด้านการประเมินความเสี่ยง	หลักการรับผิดชอบ หลักการตอบสนอง และหลักความโปร่งใส และหลักประสิทธิภาพ
3. ด้านกิจกรรมการควบคุม	หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักการตอบสนอง
4. ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร	หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการตอบสนอง และหลักประสิทธิภาพ
5. ด้านการติดตามและประเมินผล	หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักการตอบสนอง
6. การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามแนวทางCOSO2013	หลักการรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมอบอำนาจ และหลักประสิทธิผล

จากผลการศึกษาจะสามารถสรุปได้ว่า การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 มีความสัมพันธ์ต่อการการควบคุมภายในสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาระบบการควบคุมภายในที่ดีและธรรมาภิบาล ที่มีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่าระบบการควบคุมภายในที่ดีตามหลัก COSO 2013 และหลักธรรมาภิบาล ต่างมีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (สรวาฐ ดวงจันทร์, 2560)

การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 มีผลต่อการการควบคุมภายในสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาการประเมินการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภาค 5 จำกัด พบว่าสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีระบบการควบคุมภายใน ที่มีสอดคล้องตามแนวคิด COSO 2013 จะส่งผลต่อระดับการควบคุมภายในสหกรณ์ ให้สหกรณ์มีระดับการควบคุมภายในที่มากถึงมากที่สุด (พิชณะ ทนน์ไชย, 2556)

ทั้งนี้การศึกษาในครั้งนี้ ได้การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักการรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักการมอบอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค เท่านั้น ไม่ได้ทำการศึกษาถึงการควบคุมภายในตามแนวทางอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อ การควบคุมภายในของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 พร้อมทั้งเก็บข้อมูลเฉพาะสมาชิกที่ยังรับราชการอยู่เท่านั้น เนื่องจากในห้วงเวลาการเก็บแบบสอบถาม ไม่มีสมาชิกที่เกษียณอายุราชการแล้วเข้ามาติดต่อ หรือใช้บริการสหกรณ์ฯ มากนัก ในส่วนที่เข้ามามักมีปัญหาทางสุขภาพ จึงไม่สะดวกให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

■ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

1. ควรทำการศึกษาถึงการควบคุมภายใน ตามแนวทางอื่น ๆ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ฯ ตามแนวทาง COSO 2013 เช่น หลักค่านิยมสหกรณ์ (Cooperatives Values) และหลักอุดมการณ์สหกรณ์ (Cooperative Ideology) เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาในช่วงเวลาอื่น เนื่องจากอาจมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่ทำผลการศึกษานั้นเปลี่ยนแปลงไป เช่น ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงจัดประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ฯ ทำให้มีสมาชิกหลากหลายเข้ามาร่วมประชุม

3. ควรทำการศึกษาทักษะในการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการควบคุมภายในของสหกรณ์ตามแนวทาง COSO 2013 เช่น การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จันทนา สาขากร นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปะพร ศรีจันทเพรช. (2557). *การควบคุมภายในและการตรวจสอบภายใน*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทีพีเอ็นเพรส.
- สหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก. (2562). *การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2561 สหกรณ์ออมทรัพย์สำนักงานเลขานุการกองทัพบก จำกัด*. กรุงเทพมหานคร.
- พิชญ หนันไชย. (2556). *การประเมินการควบคุมภายในสหกรณ์ออมทรัพย์ตำรวจภาค 5 จำกัด*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรรถพงศ์ พิระเชื้อ และ เพลินพิศ วิรุฬสิงห์. (2557). *การประเมินระบบการควบคุมภายในของสหกรณ์นครลานนาเดินรถ จำกัด*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรารุช ดวงจันทร์. (2560). *ระบบการควบคุมภายในที่ดี และธรรมาภิบาลที่มีผลต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กมูร์รัตน์ ปฐมนุพงศ์. (2557). *การประเมินระบบงาน และการควบคุมภายในของธุรกิจ SMEs: กรณีศึกษา บริษัท XYZ จำกัด*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัลณี ด่านทองกลาง. (2560). *ผลกระทบของระบบการควบคุมภายในต่อผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา*. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. *การควบคุมภายใน*. สืบค้นจาก https://www.cad.go.th/download/1_3control.pdf
- สวัสดิ์ อัครชาญชัยนนท์. *สหกรณ์สีขาวด้วยธรรมาภิบาล*. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/16GDUAMs7nnrqDLWODVByQ7CjikZu1CY7/view>
- กลุ่มวิจัยและพัฒนาสหกรณ์นอกภาคการเกษตร กองพัฒนาสหกรณ์ด้านการเงินและร้านค้า กรมส่งเสริมสหกรณ์. *หลักเกณฑ์การประเมินสหกรณ์สีขาวด้วยธรรมาภิบาล (ฉบับปรับปรุง 9 หลัก)*. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/file/d/116a3sH7JZyJftFYiqaj48fhfElzigXPY/view>
- ไทยพับลิก้า. *อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์คนใหม่ เร่งล้างทุจริต-ยกมาตรฐานกำกับดูแล-แก้ปัญหาสหกรณ์ฯ คลองจั่น*. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2017/10/pichet-cooperative-supervision/>
- แมนเจอร์ออนไลน์. *พิษโกงสหกรณ์ฯ คลองจั่น! ครูโคราชพวแห่ถอนเงินสหกรณ์วันเดียวถึง 142 ล้าน*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/local/detail/9580000029429>

ภาษาอังกฤษ

- The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (2013). *The 2013 COSO Framework & SOX Compliance*. Retrieved from https://www.coso.org/documents/COSO%20McNallyTransition%20Article-Final%20COSO%20Version%20Proof_5-31-13.pdf
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (2013). *Internal Control – Integrated Framework Executive Summary*. Retrieved from <https://www.coso.org/Documents/990025P-Executive-Summary-final-may20.pdf> accfor.20052.

การประยุกต์โปรแกรม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบบัญชี

The Implication of Programming Data Analytics in Auditing

วิลัยลักษณ์ เอี่ยมจตุรภัทร

ผู้สอบบัญชีอนุญาต

Wilailuck lamchaturapatr

Certified Public Accountant

ดร.วชิระ บุญยเนตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Wachira Boonyanet, Ph.D., CPA

Assistant Professor of Department of Accounting,
Chulalongkorn Business School

การประยุกต์โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อการตรวจสอบบัญชี

วัลลักษณ์ เอี่ยมจตุรภัทร

ผู้สอบบัญชีอนุญาต

ดร.วชิระ บุนยเนตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ : 31 กรกฎาคม 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 15 สิงหาคม 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการประยุกต์โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Audit Data Analytics: ADAs) กับขั้นตอนในการตรวจสอบ โดยใช้การทดลองปฏิบัติจริงในโปรแกรมสำเร็จการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบที่พัฒนาโดยสำนักงานสอบบัญชีแห่งหนึ่ง รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานภายในสำนักงานสอบบัญชีที่มีการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบบัญชีมาใช้ในการตรวจสอบ เพื่อแสดงให้เห็นทัศนคติที่มีต่อการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการสอบบัญชี

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ADAs สามารถนำมาประยุกต์ได้ในทุกขั้นตอนของการตรวจสอบเป็นอย่างดี ทั้งในขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง การทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และการทดสอบรายละเอียดยอดคงเหลือ การศึกษานี้ได้ยกตัวอย่างรายงานของแต่ละขั้นตอนการสอบบัญชี เพื่อให้เห็นแนวทางปฏิบัติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบอีกด้วย ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์แสดงให้เห็นว่า ADAs สามารถเพิ่มคุณภาพงานตรวจสอบบัญชี และเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้สอบบัญชีในการทดสอบรายการที่ครอบคลุมร้อยละ 100 ของข้อมูลทั้งหมด ซึ่งสามารถเพิ่มคุณภาพงานสอบบัญชีให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนช่วยลดต้นทุนและเวลาในการตรวจสอบ ทั้งนี้การสัมภาษณ์ยังพบว่า ADAs สามารถตอบสนองความสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพได้ง่ายกว่าการตรวจสอบแบบเดิม อย่างไรก็ตาม ADAs สร้างความท้าทายสำหรับผู้สอบบัญชี เช่น ผู้สอบบัญชีมีความจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถทักษะ และประสบการณ์ในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป รวมถึงดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการวิเคราะห์ข้อมูลและการพยากรณ์ค่าคาดการณ์อนาคตได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ คุณภาพการสอบบัญชี
การเลือกตัวอย่างทางการสอบบัญชี

The Implication of Programming Data Analytics in Auditing

Wilailuck lamchaturapatr

Certified Public Accountant

Wachira Boonyanet, Ph.D., CPA

Assistant Professor of Department of Accounting,

Chulalongkorn Business School

Received: July 31, 2019

Revised: August 15, 2019

Accepted: August 21, 2019

ABSTRACT

This present study aims to explore the implication of audit data analytics (ADAs) in audit procedures by using the existing program of ADAs developed by a big auditing firm. The research method also includes the interview of practitioners who have direct experience using ADAs programs. This is to show their attitudes towards ADAs.

This present study indicates ADAs could be excellently applied into all audit procedures including planning and risk assessment, tests of controls and substantive tests (analytical procedures and tests of details of balances). The study shows the examples of reports in each audit procedure. This is to demonstrate how ADAs are applied into audit procedures. The interviews of experiencing auditors and their teams reveal that ADAs enables to promote audit quality and raise auditors' confidence of 100% data testing, audit costs and time consuming become less concern. Furthermore, ADAs help respond "the skepticism paradigm" of auditors comparing with the traditional audit procedures. However, ADAs brings some challenges to auditors. Auditors are required to develop knowledge, skill and experience of using ADAs programs as well as developing "the skepticism" to analyze data and foreseeing future.

Keywords: Data Analytics, Audit Quality, Audit Sampling

■ 1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีข้อมูลมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาธุรกิจ เนื่องจากธุรกิจมีการเติบโตเป็นอย่างมาก ส่งผลให้จำนวนข้อมูลทางธุรกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนมากและมีรูปแบบที่หลากหลาย (Big data) นอกจากนั้นธุรกิจยังมีความต้องการการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อบริหารธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ จึงมักเก็บและบันทึกข้อมูลในรูปแบบดิจิทัล (Digital contents) เพื่อสะดวกในการประมวลผลอย่างรวดเร็ว และสามารถตัดสินใจในการดำเนินธุรกิจอย่างถูกต้อง ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ระบบและวิธีการตรวจสอบบัญชีมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมดังกล่าว จากเดิมที่นิยมใช้การตรวจสอบโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์มาเป็นการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นหลัก ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชี โดยเฉพาะในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ที่รับงานตรวจสอบบัญชีของธุรกิจขนาดใหญ่ และด้วยลักษณะของข้อมูลและการจัดเก็บข้อมูลที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส่งผลให้วิธีการตรวจสอบข้อมูลควรต้องมีการปรับเปลี่ยนตามให้เหมาะสม ด้วยเหตุนี้สำนักงานสอบบัญชีจึงได้พัฒนาโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ (Audit Data Analytics: ADAs) ซึ่งเป็นวิธีการที่เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถนำข้อมูลจากคลังข้อมูลจำนวนมากมาประมวลผลเพื่อให้อยู่ในรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่องานตรวจสอบบัญชี เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการตรวจสอบรายการทางธุรกิจต่าง ๆ รวมไปถึงช่วยในการประเมินความเสี่ยงเบื้องต้น และแสดงให้เห็นข้อสังเกตเพื่อช่วยในการวางแผนการตรวจสอบได้อีกด้วย (ยาวลักษณะและโสภณ, 2559) นอกจากนี้ผลวิจัยในอดีตยังแสดงให้เห็นว่าการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบช่วยให้ผู้สอบบัญชีมีความเชื่อมั่นในการแสดงความเห็นต่อการเงินได้ดีขึ้น (CPA Canada, 2017) อย่างไรก็ตามการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบยังถือเป็นเรื่องใหม่ และท้าทายสำหรับผู้สอบบัญชี และยังคงอยู่ในช่วงของการพัฒนาเครื่องมือเพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบของการทำงานและลักษณะของข้อมูล อีกทั้งต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูงเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือซอฟต์แวร์เพื่อช่วยในการตรวจสอบ รวมถึงความไม่พร้อมของผู้สอบบัญชีในด้านทักษะ ความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือเพื่อประมวลผลและสรุปผลที่ได้จากการตรวจสอบ

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นไปที่การศึกษาหลักการและวิธีการนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในแต่ละขั้นตอนของการตรวจสอบ รวมถึงศึกษาความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีในการนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในงานตรวจสอบ ทั้งในด้านของประโยชน์ ข้อจำกัด และปัญหาที่พบในทางปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อหาแนวทางที่จะนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบไปประยุกต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนเสนอแนะคุณลักษณะและความรู้พื้นฐานที่ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีที่จำเป็น

■ 2. แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาธุรกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบันทึกข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบบัญชีมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยปัจจุบันแนวความคิดทางการการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเข้ามามีอิทธิพลต่อการวางแผนการตรวจสอบบัญชีมากยิ่งขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการงานสอบบัญชี ได้แก่ ผู้สอบบัญชี ผู้รับบริการ หน่วยงานกำกับดูแล ผู้ใช้งบการเงิน ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพการสอบบัญชีการศึกษาครั้งนี้ได้ทบทวนแนวคิดและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว โดยเริ่มจากการสรุปแนวทางการตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่จำเป็นในการตรวจสอบ แนวความคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการประยุกต์การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกให้เข้ากับงานสอบบัญชี

2.1 แนวคิดการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี

วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบงบการเงินเพื่อเพิ่มระดับความเชื่อมั่นของผู้ใช้งบการเงินที่มีต้องงบการเงิน ซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวเกิดขึ้นได้โดยการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีว่างงบการเงินได้จัดทำขึ้นในสาระสำคัญตามแม่บทการรายงานทางการเงินที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชีว่างงบการเงิน โดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาดหรือไม่ (มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200) มาตรฐานการสอบบัญชีในปัจจุบัน กำหนดให้ผู้สอบบัญชีประเมินความเสี่ยงของธุรกิจก่อนเริ่มลงมือปฏิบัติการตรวจสอบ โดยมาตรฐานการสอบบัญชีได้ระบุความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาชีพสอบบัญชี 3 ประเภท คือ

1. ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional Exposure Risk) เป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ลูกค้า ซึ่งอาจมีผลให้ผู้สอบบัญชีเสียชื่อเสียงหรือถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหาย ความเสี่ยงประเภทนี้เกิดขึ้นได้ในหลายๆกรณีแม้ว่าไม่ใช่ความผิดพลาดของผู้สอบบัญชีโดยตรง เช่น ผู้สอบบัญชีถูกเรียกให้ชี้แจงหรือตอบคำถามเกี่ยวกับรายงานของผู้สอบบัญชีทั้งที่รายงานไม่มีข้อผิดพลาดใด ๆ
2. ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชี (Audit Risk) หมายถึงความเสี่ยงที่งบการเงินมีข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่มีสาระสำคัญ และผู้สอบบัญชีตรวจไม่พบ และยังรวมถึงความเสี่ยงที่ผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นต่องบการเงินไม่ถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วยความเสี่ยงย่อย 3 ประเภท ดังนี้
 - 2.1 ความเสี่ยงสืบเนื่อง (Inherent Risk) คือ ความเสี่ยงจากการเกิดความผิดพลาดที่มีสาระสำคัญในข้อมูลที่ตรวจสอบ เป็นการคำนึงถึงข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่มีสาระสำคัญต่องบการเงิน โดยไม่คำนึงประสิทธิภาพของการควบคุมภายใน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะธุรกิจและเรื่องที่ตรวจสอบ เช่น ระบบต้นทุนที่ซับซ้อนอาจมีข้อผิดพลาดมากกว่าระบบที่ไม่ซับซ้อน เป็นต้น
 - 2.2 ความเสี่ยงจากการควบคุม (Control Risk) คือ ความเสี่ยงที่ระบบการควบคุมภายในไม่สามารถป้องกันหรือค้นพบข้อผิดพลาดหรือสิ่งผิดปกติที่มีสาระสำคัญได้ในเวลาที่เหมาะสม การประเมินความเสี่ยงจากการควบคุมต้องอาศัยความเข้าใจของผู้สอบบัญชีที่มีต่อระบบการควบคุมภายในของกิจการที่ตรวจสอบ รวมถึงการทำความเข้าใจในจุดแข็งและจุดอ่อนของการควบคุมที่มีอยู่
 - 2.3 ความเสี่ยงจากการตรวจสอบ (Detection Risk) คือ ความเสี่ยงที่วิธีการสอบบัญชีที่ใช้ไม่สามารถพบความผิดพลาดหรือความผิดปกติที่เกิดขึ้นต่องบการเงิน เนื่องจากไม่ได้ทำการตรวจสอบหลักฐานทั้งหมด หรือวิธีการตรวจสอบที่ใช้ไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานตรวจสอบ รวมถึงการตั้งข้อสมมติฐานผิด หรือสรุปความเห็นผิดไปจากที่ควรจะเป็น ซึ่งผู้สอบบัญชีไม่สามารถขจัดความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีให้หมดไปโดยสิ้นเชิงได้ แต่อาจลดลงถึงระดับหนึ่งถ้ามีการปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังรอบคอบ รวมถึงมีการวางแผนการตรวจสอบที่ดีและปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีอย่างเคร่งครัด
3. ความเสี่ยงในการให้บริการแก่ลูกค้า (Client Service Risk) เกิดจากการที่ผู้สอบบัญชีขาดความเข้าใจในความต้องการและความคาดหวังของลูกค้า ทำให้ลูกค้าเห็นว่าเสนองานที่ไม่มีคุณภาพเพียงพอ ซึ่งสามารถลดลงได้ โดยการทำความเข้าใจความต้องการของลูกค้าให้ชัดเจนและตกลงกันโดยใช้หนังสือตอบรับงาน

อย่างไรก็ตามความเสี่ยงที่มักพบในวิชาชีพสอบบัญชี คือ ความเสี่ยงในการปฏิบัติงานสอบบัญชีมากกว่าความเสี่ยงด้านอื่น ดังนั้นแนวทางการพัฒนามาตรฐานการบัญชีและวิชาชีพบัญชีจึงมุ่งเน้นการกำหนดแนวทางในการตรวจสอบบัญชีที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ มาตรฐานการสอบบัญชีได้กำหนดขั้นตอนที่สำคัญในการตรวจสอบงบการเงิน เพื่อตอบสนองความเสี่ยงที่พบ ดังนี้

1. ขั้นตอนการวางแผนการตรวจสอบ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำกลยุทธ์การสอบบัญชีโดยรวมและการพัฒนาแผนการสอบบัญชี โดยการวางแผนงานตรวจสอบที่เพียงพอจะช่วยผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินหลายประการ เช่น ช่วยให้ผู้สอบบัญชีแน่ใจว่าได้มีการพิจารณาเรื่องที่สำคัญต่อการตรวจสอบอย่างเหมาะสม ช่วยระบุประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างทันท่วงที ช่วยให้จัดการและบริหารงานสอบบัญชีได้อย่างเหมาะสม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นอกจากนี้ยังช่วยในการเลือกสมาชิกในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบที่มีระดับความรู้ความสามารถที่เหมาะสม เพื่อให้ตอบสนองต่อความเสี่ยงที่คาดการณ์ไว้ และช่วยในการมอบหมายงานให้แก่สมาชิกในทีมตรวจสอบได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น โดยผู้สอบบัญชีจะต้องจัดทำกลยุทธ์การสอบบัญชีโดยรวม ซึ่งเป็นการกำหนดขอบเขต ช่วงเวลา และแนวทางของการตรวจสอบ (มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 300) โดยมุ่งเน้นความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในธุรกิจที่กำลังตรวจสอบบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 315 เรื่องการระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญโดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ ระบุว่าผู้สอบบัญชีต้องทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ รวมถึงการควบคุมภายในของกิจการ เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบวิธีการ และการนำวิธีการไปปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ โดยวิธีการประเมินความเสี่ยงอาจรวมถึงการสอบถามผู้บริหาร หรือบุคคลอื่นภายในกิจการที่เห็นว่าเป็นผู้ที่มีข้อมูลที่จะช่วยในการระบุความเสี่ยง การวิเคราะห์เปรียบเทียบ การสังเกตการณ์และการตรวจทาน

2. ขั้นตอนการตรวจสอบ มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 330 ระบุว่าผู้สอบบัญชีมีหน้าที่ตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอ เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญที่ได้ประเมินไว้ ผ่านการออกแบบและการนำไปปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงดังกล่าวอย่างเหมาะสม โดยวิธีการตรวจสอบเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยง สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทหลัก คือ

1. การทดสอบการควบคุม เป็นวิธีการตรวจสอบการควบคุมที่ถูกออกแบบ เพื่อประเมินความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายใน ทั้งนี้เพื่อสามารถตรวจพบและแก้ไขการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ เช่น การมอบหมายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ หรือกิจกรรมการควบคุมบางประเภท เช่น กิจกรรมการควบคุมซึ่งปฏิบัติโดยใช้คอมพิวเตอร์ หลักฐานการสอบบัญชีอาจได้มาจากการสอบถามร่วมกับวิธีการอื่น เช่น การสังเกตการณ์หรือการใช้เทคนิคการตรวจสอบโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วย เป็นต้น
2. วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระ เป็นวิธีการตรวจสอบที่ถูกออกแบบเพื่อตรวจจับการแสดงผลการดำเนินงานที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ในระดับรายการและในระดับงบการเงิน โดยวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระประกอบด้วย
 - 2.1 การทดสอบรายละเอียดของประเภทรายการ ยอดคงเหลือทางบัญชี และการเปิดเผยข้อมูล
 - 2.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบ เป็นการตรวจสอบตลอดช่วงการตรวจสอบ เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบ ระหว่างการตรวจสอบ และในช่วงใกล้จะแล้วเสร็จ เพื่อช่วยผู้สอบบัญชีในการสรุปผลโดยรวมต่องบการเงิน โดยจะพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินของกิจการกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่เปรียบเทียบกันได้ในงวดก่อน ผลที่คาดการณ์ไว้ของกิจการ (งบประมาณหรือประมาณการต่าง ๆ) หรือข้อมูลของกิจการอื่นที่อยู่ในอุตสาหกรรมที่คล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ยังรวมถึงการพิจารณาความสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างอัตรากำไรขั้นต้นกับแผนที่คาดการณ์ไว้ และความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลทางการเงิน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างเงินเดือนกับจำนวนพนักงาน เป็นต้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) เพื่อการตรวจสอบบัญชี

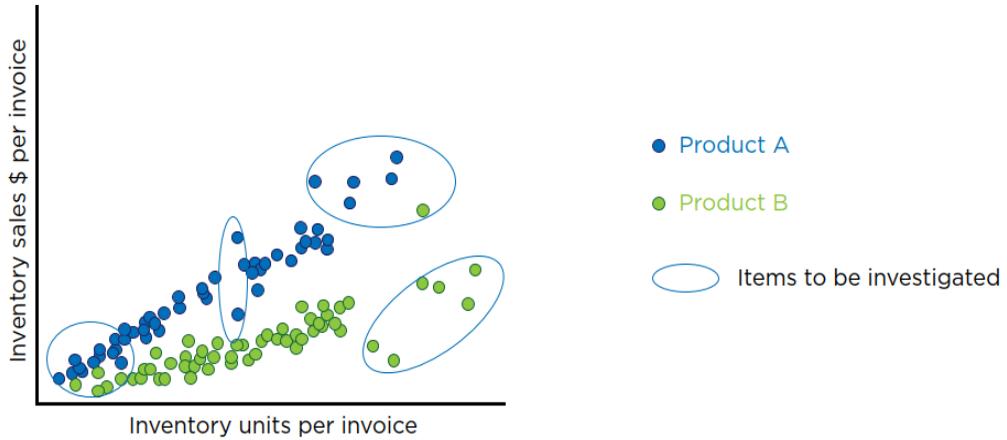
ปัจจุบันธุรกิจอยู่ในโลกของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ข้อมูลทางธุรกิจที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนมากและมีรูปแบบที่หลากหลาย (Big data) เช่น ข้อมูลรายการค้าทางธุรกิจ ข้อมูลงบการเงิน รวมไปถึงข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย หรือแม้กระทั่งข้อมูลของคู่แข่ง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีค่า และจะเป็นประโยชน์อย่างมากหากสามารถนำมาประมวลผลเพื่อให้เกิดสารสนเทศที่อยู่ในรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่องานสอบบัญชี ซึ่งหนึ่งในวิธีการในการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้เพื่อช่วยในการแปลความ และสรุปผลเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจที่เริ่มเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน คือการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) ซึ่งเป็นความท้าทายอย่างมากในอนาคต

เยาวลักษณ์และโสภณ (2559) ระบุว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเป็นศาสตร์ของการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ จาก Big data เพื่อช่วยในด้านธุรกิจหรือตามวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ต้องการ โดยเริ่มต้นจากความสามารถของการนำข้อมูลเหล่านั้นมาทำให้อยู่ในรูปแบบที่พร้อมจะประมวลผลได้โดยเทคโนโลยีหรือชุดคำสั่งและแบบจำลองที่สร้างขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาใช้ประโยชน์ หรือแปลความหมายโดยบุคคลที่ได้รับการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้น โดยรูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพื้นฐาน (Descriptive analytics) เป็นการวิเคราะห์เพื่อแสดงผลของรายการทางธุรกิจ เหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้น หรืออาจกำลังเกิดขึ้นในลักษณะที่ง่ายต่อการเข้าใจ หรือการตัดสินใจ เช่น รายงานการขาย รายงานผลการดำเนินงาน เป็นต้น
2. การวิเคราะห์แบบเชิงวินิจฉัย (Diagnostic analytics) เป็นการอธิบายถึงสาเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ และความสัมพันธ์ของปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างยอดขายต่อกิจกรรมทางการตลาดแต่ละประเภท เป็นต้น
3. การวิเคราะห์แบบพยากรณ์ (Predictive analytics) เป็นการวิเคราะห์เพื่อพยากรณ์สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นหรือน่าจะเกิดขึ้น โดยใช้ข้อมูลที่ได้เกิดขึ้นแล้วกับแบบจำลองทางสถิติ หรือเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ (Artificial intelligence) เช่น การพยากรณ์ยอดขาย เป็นต้น
4. การวิเคราะห์แบบให้คำแนะนำ (Prescriptive analytics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความซับซ้อนที่สุด เป็นทั้งการพยากรณ์สิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ข้อดี ข้อเสีย สาเหตุ และระยะเวลาของสิ่งที่จะเกิดขึ้น และการให้คำแนะนำทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ และผลของแต่ละทางเลือก

นอกจากนี้ CPA Canada (2017) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกทางการสอบบัญชีว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ในการค้นพบและวิเคราะห์รูปแบบ ระบุรายการที่ผิดปกติ รวมถึงการดึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์อื่น ๆ จากข้อมูลที่อ้างอิงหรือเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ตรวจสอบผ่านการวิเคราะห์ การสร้างแบบจำลอง (Modeling) และการแสดงข้อมูลเป็นภาพ (Visualization) เพื่อวัตถุประสงค์ในการวางแผนและปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยยกตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบไว้ดังนี้

การวิเคราะห์รูปแบบข้อมูล (Pattern analysis) ได้แก่ การทำเหมืองข้อมูล (Data mining) เป็นกระบวนการในการค้นหารูปแบบและความสัมพันธ์ที่ซ่อนอยู่ในชุดข้อมูล การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend analysis) และการวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression analysis) ซึ่งผู้สอบบัญชีจะใช้วิธีการดังกล่าวในการระบุความสัมพันธ์ที่ผิดปกติ และรายการที่อาจก่อให้เกิดข้อผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญได้ เพราะสามารถช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ในเชิงลึก

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์รูปแบบข้อมูล (Pattern analysis)
ที่มา: CPA Canada (2017)

จากตัวอย่างในภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าบริษัทขายสินค้า 2 ชนิดคือ ผลิตภัณฑ์ A และผลิตภัณฑ์ B โดยมีการคาดการณ์ว่าราคาขายของสินค้าทั้ง 2 ชนิดจะไม่เปลี่ยนแปลงในระหว่างช่วงที่ตรวจสอบ โดยแต่ละจุดในกราฟแสดงยอดขายของใบแจ้งหนี้แต่ละใบ ซึ่งเกิดจากผลคูณของราคาขายกับปริมาณสินค้าที่ขาย ซึ่งรูปแบบข้อมูลของผู้สอบบัญชีคาดการณ์ไว้ควรจะแสดงข้อมูลดังกล่าวเป็นกราฟเส้นตรง และกราฟของผลิตภัณฑ์ A ที่มีราคาขายต่อหน่วยสูงกว่า ควรจะมีความชันมากกว่ากราฟของผลิตภัณฑ์ B ที่มีราคาขายต่อหน่วยต่ำกว่า ดังนั้นจุดที่อยู่เหนือเส้นกราฟปกติ จะแสดงถึงใบแจ้งหนี้ที่วางบิลด้วยจำนวนเงินที่สูงเกินไป ส่วนจุดที่อยู่ต่ำกว่าเส้นกราฟปกติ จะแสดงถึงใบแจ้งหนี้ที่วางบิลด้วยจำนวนเงินที่ต่ำเกินไป จะเห็นได้ว่าการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบจะช่วยเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูล ให้จุดสังเกตกับผู้สอบบัญชีในการชี้ให้เห็นถึงรายการที่อาจเกิดความผิดปกติที่ควรให้ความสนใจและตรวจสอบในเชิงลึกต่อไป

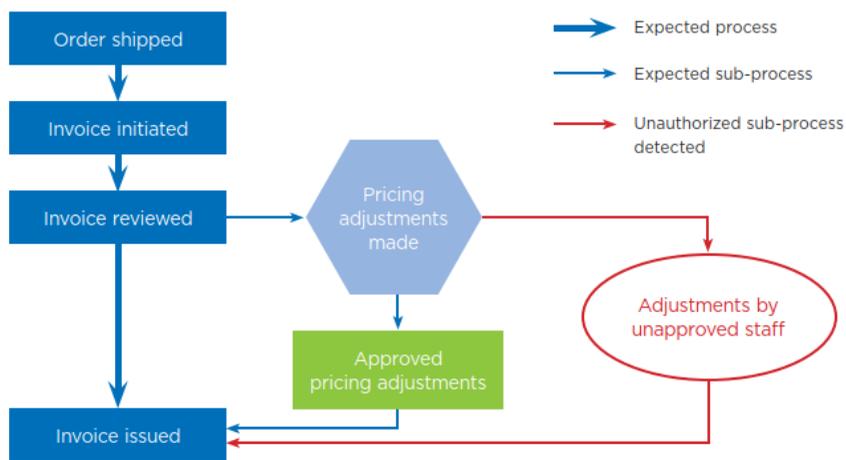
การวิเคราะห์กลุ่มเทียบเคียง (Peer analysis) ผู้สอบบัญชีสามารถเปรียบเทียบข้อมูลของบริษัทที่ตรวจสอบกับบริษัทอื่นที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน โดยอาจจะเปรียบเทียบเป็นช่วงเวลาหรือบางจุดของเวลา และเป็นการเปรียบเทียบตำแหน่งหรือผลการดำเนินงานภายในประเภท ขนาด เวลา และสถานการณ์เดียวกัน

กระบวนการจับคู่เอกสารสามชนิด (Three-way match procedure) ผู้สอบบัญชีสามารถเปรียบเทียบฟิลด์ข้อมูลหลักในเอกสารที่ออกหรือได้รับระหว่างงวดที่ตรวจสอบ เช่น เปรียบเทียบจำนวนสินค้า ราคาสินค้า และชื่อสินค้าที่ระบุในใบสั่งซื้อ ใบแจ้งหนี้ และใบรับสินค้าว่าถูกต้องตรงกันหรือไม่ ซึ่งหากมีรายการที่จับคู่ไม่ได้ อาจแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายใน โดยกระบวนการจับคู่เอกสารนี้สามารถใช้ตรวจสอบเอกสารได้ครอบคลุมทุกรายการ และช่วยให้ข้อมูลในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม

การวิเคราะห์รายการทางบัญชีรายวัน (Journal entry analysis) ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบรายการทางบัญชีทั้งหมดในช่วงระยะเวลาที่ตรวจสอบ โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และรูปแบบของข้อมูลเลขที่บัญชี ผู้ที่อนุมัติและบันทึกรายการทางบัญชี รวมถึงช่วงเวลาและจำนวนเงินของแต่ละรายการ

การวิเคราะห์การแบ่งแยกหน้าที่ (Segregation of duties analysis) ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบฟิลด์ข้อมูลที่แสดงชื่อผู้ใช้งานระบบบัญชี ซึ่งจะช่วยให้ระบุได้ว่ามีพนักงานที่ทำหน้าที่ผิดหลักการแบ่งแยกหน้าที่ตามระบบการควบคุมภายในที่ดีหรือไม่ เช่น พนักงานที่บันทึกการขายสินค้า จะต้องไม่เป็นคนเดียวกับพนักงานที่ออกไปส่งขาย หรือพนักงานเก็บเงิน เป็นต้น

การทำเหมืองกระบวนการ (Process mining) ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ซอฟต์แวร์ในการประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน โดยหนึ่งในวิธีที่ใช้กันทั่วไปคือผู้สอบบัญชีจะใช้ปูมเหตุการณ์ (Event logs) จากระบบสารสนเทศในการติดตามการทำงานของระบบ โดยผลลัพธ์ของการทำเหมืองกระบวนการจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ ของรายการบัญชีได้อย่างลึกซึ้งตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการธุรกิจ (Alast, 2011)

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการทำเหมืองกระบวนการ (Process mining)
ที่มา: CPA Canada (2017)

จากตัวอย่างในรูปที่ 2 จะแสดงให้เห็นถึงการตรวจพบกระบวนการปรับปรุงราคาขายที่ไม่ได้ผ่านการอนุมัติจากผู้มีอำนาจตามหลักการควบคุมภายในที่ดี

การกระทบยอดบัญชีแยกประเภททั่วไป (General ledger account reconciliation) ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ซอฟต์แวร์มาช่วยในการตรวจสอบเพื่อกระทบยอดคงเหลือตามบัญชี เช่น การตรวจสอบว่ายอดยกไปตามบัญชีจะต้องเท่ากับยอดยกมาตามบัญชีบวกด้วยรายการบัญชีทั้งหมดในระหว่างปี เป็นต้น

การวิเคราะห์ยอดคงเหลือของบัญชีแยกประเภททั่วไป (General ledger account balance analysis) ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ซอฟต์แวร์มาช่วยในการระบุการเพิ่มขึ้นหรือลดลงที่สำคัญของยอดคงเหลือตามบัญชี โดยจะเปรียบเทียบกับยอดคงเหลือปีก่อน รวมถึงใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของยอดคงเหลือ ซึ่งแสดงผลออกมาเป็นภาพกราฟิก ช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถระบุประเด็นที่ต้องตรวจสอบเพิ่มเติมได้ทันที

จะเห็นได้ว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเป็นประโยชน์ต่องานสอบบัญชีเป็นอย่างมาก การวิเคราะห์สามารถทำได้หลากหลายวิธี ซึ่งตรงกับแนวทางการตรวจสอบบัญชีที่กำหนดโดยมาตรฐานการสอบบัญชีทั้งสิ้น หากผู้สอบบัญชีได้ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ดังกล่าว ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของข้อมูลนั้นได้ ทำให้เกิดความได้เปรียบและช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น ส่งผลให้การสรุปผลการตรวจสอบมีคุณภาพดีกว่าการใช้ข้อมูลหลักฐานจากการตรวจสอบแบบเดิมเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การวิเคราะห์เชิงลึกในลักษณะนี้ ยังสามารถเสนอข้อแนะนำจากการตรวจสอบกับผู้รับบริการได้อีกด้วย

2.3 การนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในแต่ละขั้นตอนของงานสอบบัญชี

The Federation of Accounting Profession, IFAC (2016) ระบุว่า การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบช่วยในงานสอบบัญชีได้ตลอดช่วงของการตรวจสอบงบการเงิน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการประเมินความเสี่ยง การทดสอบการควบคุม และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ซึ่งการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบให้ประโยชน์ในหลายด้าน เช่น ช่วยให้ผู้สอบบัญชีเข้าใจการดำเนินงานของบริษัทและความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงิน เป็นต้น ภาพที่ 3 แสดงการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในทุกขั้นตอนการสอบบัญชี

ภาพที่ 3 Audit data Analytics กับขั้นตอนการสอบบัญชี
ที่มา: International Federation of Accountants (IFAC), September 2016

นอกจากนั้น AICPA (2017) ยังได้ยกตัวอย่างการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในแต่ละขั้นตอนการตรวจสอบ ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างของการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในแต่ละขั้นตอนการตรวจสอบ

กระบวนการ	การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ	ตัวอย่าง	ประโยชน์
ขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง	การวิเคราะห์แนวโน้ม (Trend analysis)	การทำกราฟเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ต้องการวิเคราะห์ เช่น การวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น เป็นต้น	ทำให้เห็นแนวโน้มและภาพรวมของรายการทางบัญชีได้อย่างรวดเร็วและชัดเจน เป็นการแปลงข้อมูลตัวเลขให้ออกมาอยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ช่วยในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงของรายการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ขั้นตอนการประเมินระบบการควบคุม	การตรวจสอบรายการที่ถูกข้ามไป (Gap detection) การตรวจสอบรายการบัญชีที่ใช้เลขที่อ้างอิงซ้ำ	การตรวจหาเลขที่ของรายการทางบัญชีที่ถูกผ่านรายการข้ามไป หรือผ่านรายการซ้ำในบัญชีแยกประเภท	ช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และช่วยประเมินประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายใน
ขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ	การใช้ตัวแบบทางสถิติ เช่น การวิเคราะห์สมการถดถอยของบัญชีรายได้ เป็นต้น	การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการบันทึกรายได้จากการขายเงินสด และลูกหนี้การค้า	ช่วยค้นหารายการที่มีแนวโน้มผิดปกติ หรือขัดแย้งกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เช่น การบันทึกเครดิตรายการขายที่ไม่ได้debitเงินสดหรือลูกหนี้การค้า

นอกจากแนวความคิดที่จะนำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตรวจสอบมาปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชีแล้ว ประเด็นปัญหาที่สำคัญในการเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก (มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 530) เนื่องจากในทางปฏิบัติผู้สอบบัญชีไม่ได้ตรวจสอบรายการทั้งหมดร้อยละ 100 ได้ หรือแม้จะสามารถทำได้ ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาและความพยายามเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้สอบบัญชีต้องเลือกรายการที่เป็นตัวแทนของประชากรให้มากที่สุดเพื่อมาทดสอบและสรุปผลไปยังประชากร อย่างไรก็ตามศาสตร์แห่งการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตรวจสอบเป็นวิธีการหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอบบัญชีเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการตรวจสอบแบบเดิมที่ใช้การเลือกตัวอย่าง เนื่องจากการทดสอบโดยการสุ่มเลือกรายการมาเพียงบางส่วน จะถูกแทนที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ และสามารถตรวจสอบได้ทั้งร้อยละ 100 ของรายการธุรกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดและความเสี่ยงที่เกิดจากการเลือกตัวอย่างตามวิธีการตรวจสอบแบบเดิม และช่วยเพิ่มคุณภาพของงานตรวจสอบอีกด้วย (โสภณ เพิ่มศิริวัลลภ, 2559 และ Stefan, 2019) นอกจากนี้จากข้อพิจารณาค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบที่สูงเกินไปของกิจการ และต้นทุนที่สูงของสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการเลือกตัวอย่าง ปัญหาดังกล่าวจะหมดไปหากผู้สอบบัญชีใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ (Appelbaum, 2017)

นอกจากปัญหาการเลือกตัวอย่างที่กล่าวข้างต้นแล้ว มาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 330 ยังระบุว่าผู้สอบบัญชีต้องออกแบบการทดสอบการควบคุมและทดสอบการควบคุมเพื่อให้ได้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุม รวมทั้งวิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระควบคุมไปด้วย ผู้สอบบัญชีไม่สามารถเลือกวิธีใดวิธีหนึ่งในการทดสอบรายการ ดังนั้นหากนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบสามารถทดสอบการควบคุมและทดสอบเนื้อหาสาระสำคัญไปพร้อมกัน โดยไม่ต้องคำนึงว่าการทดสอบการควบคุมจะไม่สามารถระบุข้อผิดพลาดอันเป็นสาระสำคัญที่มีผลกระทบต่องบการเงินได้ (ICAEW, 2016)

ประมาณต้นปี 2561 แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) ในธุรกิจมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มงานที่ต้องใช้การวิเคราะห์ ซึ่งปัญญาประดิษฐ์เข้ามามีบทบาทให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้แม่นยำมากขึ้น และช่วยในการตัดสินใจผ่านการประมวลผลจากข้อมูล ซึ่งถือว่าเป็นเทคโนโลยีทางเลือกหนึ่งที่ช่วยพัฒนาธุรกิจได้ และมีหลายบริษัทที่เริ่มลงทุนพัฒนาระบบปัญญาประดิษฐ์ เพื่อนำมาใช้งานจริง โดยส่วนใหญ่จะนำปัญญาประดิษฐ์ไปประยุกต์ในงานที่ทำซ้ำ ๆ ซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากความเหนื่อยล้าของมนุษย์ได้ นอกจากนี้ยังช่วยให้พนักงานนำเวลาไปใช้ในส่วนงานที่สำคัญและสามารถสร้างมูลค่าได้มากกว่า นอกจากเทคโนโลยีอย่างปัญญาประดิษฐ์แล้วยังมีเทคโนโลยีการพัฒนาซอฟต์แวร์ต่าง ๆ เช่น ระบบการทำงานอัตโนมัติด้วยหุ่นยนต์ (Robotic Process Automatic หรือ RPA) ซึ่งเป็นการพัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นมาเพื่อควบคุมกิจกรรมทางธุรกิจหลากหลายรูปแบบด้วยคอมพิวเตอร์อย่างอัตโนมัติผ่านการวิเคราะห์จากชุดข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเทคโนโลยีนี้จะเข้ามาทำหน้าที่แทนมนุษย์ในงานที่ต้องใช้เวลาและทำซ้ำไปซ้ำมา ซึ่งสามารถทำงานได้ตลอดเวลา เช่น การตอบอีเมลลูกค้า การเรียกรายงานที่ต้องใช้ประจำวัน เป็นต้น โสภณ (2016) เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยให้ผู้สอบบัญชีทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในงานตรวจสอบบัญชีสำหรับรายการธุรกิจที่มีลักษณะต้องทำซ้ำ ๆ กันเป็นประจำ ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบที่กำหนดไว้ชัดเจน และไม่ต้องใช้ดุลยพินิจจะถูกทดแทนด้วยคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้การนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบขั้นสูงซึ่งประกอบด้วย คอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้ได้เอง (Machine Learning) การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ (Predictive Analytics) และการคำนวณทางปัญญา (Cognitive Computing) เข้ามาช่วยในกระบวนการตรวจสอบบัญชีต่าง ๆ เช่น บัญชีสำรองการด้อยค่าของสินทรัพย์ ก็สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์มาช่วยพยากรณ์มูลค่าที่ควรจะเป็นได้ และในอนาคตอาจจะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนผู้สอบบัญชีในการค้นหาวิธีการตรวจสอบที่เหมาะสมและดีที่สุดในแต่ละสถานการณ์

สำหรับงานสอบบัญชีเริ่มมีการนำปัญญาประดิษฐ์มาประยุกต์เช่นกัน เช่น สำนักงานสอบบัญชี EY เริ่มนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในงานให้บริการความเชื่อมั่นด้านภาษี โดยการพัฒนปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการวิเคราะห์รายการทางภาษีโดยใช้กระบวนการที่ให้คอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังนำมาใช้ในการตรวจสอบการกระทำที่ผิดกฎหมาย (Fraud Investigations & Dispute Services) โดยประยุกต์ปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับเทคโนโลยีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง (Advanced Analytics Technologies) ช่วยให้ตรวจพบรายการที่ผิดปกติได้แม่นยำถึงร้อยละ 97 (Mazzei and Duffy, 2017) นอกจากนี้สำนักงาน PwC ได้ลงทุนสร้างปัญญาประดิษฐ์ที่มีชื่อว่า GL.ai ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ใช้คอมพิวเตอร์ที่สามารถเรียนรู้ได้เอง ในการตรวจสอบและวิเคราะห์รายการธุรกิจได้หลายพันล้านรายการภายในมิลลิวินาที และยังมีความสามารถในการใช้ดุลยพินิจในการตรวจจบบัญชีที่ผิดปกติในบัญชีแยกประเภท และปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวได้รับรางวัล “Audit Innovation of the Year” จาก IAB ในปี 2017 (Derrett, 2017)

อย่างไรก็ตามปัญญาประดิษฐ์ยังคงค่อนข้างท้าทาย เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์จะตัดสินใจและวิเคราะห์ข้อมูลจากคำสั่ง และไม่ได้เกิดจากความรู้ที่คนใส่เข้าไปเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยความสามารถขั้นสูงของคอมพิวเตอร์อีกด้วย ดังนั้นการทำงานของปัญญาประดิษฐ์จึงถูกมองว่าเหมือนกับกล่องดำ (Black box) ที่จะเห็นได้เพียงผลลัพธ์ที่ถูกคำนวณออกมาแล้ว แต่ไม่สามารถรู้ได้ว่าวิธีคิดของปัญญาประดิษฐ์ที่ทำให้ได้ผลลัพธ์นั้นคืออะไร ซึ่งหากว่าปัญญาประดิษฐ์ตัดสินใจผิด ก็อาจก่อให้เกิดความผิดพลาดที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ หรือหากมีการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก ก็อาจเกิดปัญหาแก่ผู้สอบบัญชีในการอธิบายถึงกระบวนการตัดสินใจของปัญญาประดิษฐ์ นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีจะทราบ

ได้อย่างไรว่ากิจการมีการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้งานจริง ไม่ใช่เพียงแค่การโฆษณาเพื่อสร้างภาพลักษณ์และเพิ่มมูลค่าของกิจการเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่ผู้สอบบัญชีจะทำได้คือการฝึกฝนทักษะเฉพาะด้าน เช่น การเรียนรู้ประเภทของปัญญาประดิษฐ์ การสร้างตัวชี้วัดและพัฒนาวิธีการทดสอบคุณภาพการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ และการศึกษาความสัมพันธ์ของข้อมูลนำเข้า (Input data) กับการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลผลลัพธ์ (output data) เป็นต้น ซึ่งสมาคม ISACA ได้มีแนวทางให้ผู้สอบบัญชีเตรียมตัวรับมือกับความท้าทายจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ในกรณีที่ได้รับบริการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการดำเนินกิจการ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางในการตรวจสอบบัญชีหากผู้รับบริการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

ความท้าทายในการตรวจสอบกิจการที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์	แนวทางการตรวจสอบ
1. มาตรฐานการสอบบัญชียังไม่ครอบคลุมการตรวจสอบปัญญาประดิษฐ์หรือยังไม่มีแนวทางและข้อบังคับที่ชัดเจน	1. อ้างอิงกับมาตรฐานการสอบบัญชีที่มีอยู่เดิม และปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์
2. ตัวอย่างการใช้งานปัญญาประดิษฐ์จริงในธุรกิจยังมีให้เห็นน้อยและอยู่ในวงจำกัด	2. อธิบายและสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทราบถึงการใช้งานปัญญาประดิษฐ์
3. คำนิยามและการแบ่งประเภทของปัญญาประดิษฐ์ยังไม่มีที่ชัดเจน	3. อธิบายและสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายทราบถึงการใช้งานปัญญาประดิษฐ์
4. มีความแตกต่างระหว่างระบบปัญญาประดิษฐ์กับวิธีการแก้ปัญหา	4. จัดให้มีการรายงานเกี่ยวกับการออกแบบและโครงสร้างของปัญญาประดิษฐ์ เพื่อกำหนดขอบเขตการตรวจสอบที่เหมาะสม
5. เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ยังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีทิศทางที่กำลังพัฒนาให้มีความซับซ้อนมากขึ้น	5. จัดให้มีการรายงานเกี่ยวกับการออกแบบและโครงสร้างของปัญญาประดิษฐ์เพื่อกำหนดขอบเขตการตรวจสอบที่เหมาะสม
6. ขาดแนวทางการตรวจสอบปัญญาประดิษฐ์ที่ชัดเจน	6. มุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการทำงาน การควบคุม และการกำกับดูแลที่ดี แทนการตรวจสอบวิธีการทำงานและอัลกอริทึมของปัญญาประดิษฐ์
7. ขาดกลยุทธ์ในการเริ่มต้นการใช้งานปัญญาประดิษฐ์	7. พยายามให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ เช่น วิศวกรระบบ ผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น
8. ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความพยายามมากในการเรียนรู้ (steep learning curve) เพื่อตรวจสอบปัญญาประดิษฐ์	8. จัดให้มีการรายงานเกี่ยวกับการออกแบบและโครงสร้างของปัญญาประดิษฐ์ เพื่อกำหนดขอบเขตการตรวจสอบที่เหมาะสม
9. ความเสี่ยงที่เกิดจากการใช้งานปัญญาประดิษฐ์จากบริษัทภายนอก	9. จัดให้มีแนวปฏิบัติสำหรับการทำงานข้ามสายงาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใส

ที่มา: Auditing Artificial Intelligence 2018, ISACA

นอกจากนี้ การเริ่มต้นของ Blockchain ซึ่งเป็นเทคโนโลยีใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่นาน จะมีส่วนช่วยในงานสอบบัญชีเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในเรื่องของความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางธุรกิจ ที่ไม่ต้องอาศัยคนกลางเข้ามาควบคุมดูแล โดย Blockchain เป็นรูปแบบการเก็บข้อมูลดิจิทัลที่มีการกระจายข้อมูล ซึ่งทุกคนจะสามารถเข้าถึงข้อมูลที่อยู่บน Blockchain ได้ หมายความว่าข้อมูลดังกล่าวจะถูกบันทึกและเปิดเผยเป็นสาธารณะ โดยเชื่อมต่อกันผ่านกลไกการตรวจสอบที่มีความปลอดภัย และช่วยลดความเสี่ยงจากการรวมศูนย์ข้อมูลไว้ที่ส่วนกลาง ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวของ Blockchain จะช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูลที่ตรวจสอบได้

2.4 ประโยชน์และความท้าทายจากการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในงานสอบบัญชี

CPA Canada (2017) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้สอบบัญชีในการทำความเข้าใจข้อมูลของกิจการที่ตรวจสอบได้ดีขึ้น เนื่องจากจะแสดงผลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย จึงทำให้เห็นภาพรวมข้อมูลได้ดีขึ้น เช่น การแสดงข้อมูลในรูปแบบกราฟ ตาราง หรือหน้ารายงานที่สรุปรวมข้อมูลที่สำคัญที่ได้จากการประมวลผลข้อมูล (Dashboard) ซึ่งความสามารถดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีระบุและตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่มีสาระสำคัญต่อการตรวจสอบได้ดีขึ้น เป็นต้น
2. ผู้สอบบัญชีสามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของกิจการที่ตรวจสอบได้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถเข้าถึงฐานข้อมูลได้ทั้งหมด แตกต่างจากการตรวจสอบแบบเดิมที่ไม่สามารถทำได้
3. ช่วยลดความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง กล่าวคือ ความเสี่ยงที่ข้อสรุปของผู้สอบบัญชีจากผลการตรวจสอบตัวอย่างอาจแตกต่างจากข้อสรุปหากได้ตรวจสอบประชากรทั้งหมดโดยใช้วิธีการตรวจสอบอย่างเดียวกัน เนื่องจากการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ร้อยละ 100 ของประชากรทั้งหมด

CPA Canada (2017) ได้กล่าวถึงความท้าทายจากการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ ดังนี้

1. การต่อต้านจากสำนักงานสอบบัญชีและผู้สอบบัญชี เนื่องจากการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดทั้งประโยชน์และต้นทุน ซึ่งต้นทุนส่วนเพิ่มที่เกิดขึ้น เช่น ต้นทุนค่าซื้อซอฟต์แวร์ ค่าฝึกอบรมพนักงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ เช่น การปรับปรุงคุณภาพการตรวจสอบ ความพึงพอใจของพนักงาน ประสิทธิภาพในการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น ยังคงมีความไม่ชัดเจนและเป็นสิ่งที่จับต้องได้ยาก
2. ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ ความสามารถทางด้านระบบสารสนเทศ ในการบริหารจัดการกับข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการทำ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ นอกจากนี้ทักษะการคิดวิเคราะห์ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม เช่น เมื่อได้รับข้อมูลมา ผู้สอบบัญชีต้องตัดสินใจได้ว่าข้อมูลใดที่สำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการตรวจสอบ และจะเลือกใช้เครื่องมือใดเพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การตรวจสอบ รวมถึงต้องมีความสามารถในการสรุปผลและสื่อสารไปยังผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. รูปแบบของข้อมูลที่ได้รับมีปริมาณมากและมีความหลากหลาย บางส่วนอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ครบถ้วน หรือผิดพลาด หากไม่มีระบบการบริหารจัดการและควบคุมข้อมูลที่ดี อาจทำให้ผู้สอบบัญชีใช้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องในการวิเคราะห์และจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานสอบบัญชี
4. ถูกการต่อต้านจากกิจการ เนื่องจากอาจมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลองค์กร

5. มาตรฐานการสอบบัญชียังไม่ครอบคลุมในเรื่องการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการสอบบัญชี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความเชื่อถือได้และความเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจของข้อมูล หรือระดับของความเชื่อมั่นที่ได้จากการตรวจสอบโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ รวมถึงแนวทางการจัดการกับข้อมูลที่มีค่าแยกออกจากกลุ่มหรือผิดแผกแตกต่างไปจากข้อมูลอื่น (outliers) เป็นต้น

■ 3. วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าวิจัยได้ทดลองปฏิบัติงานจริง โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบที่พัฒนาโดยสำนักงานสอบบัญชี เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการประยุกต์โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในงานสอบบัญชี ทุกขั้นตอน ซึ่งรวมถึงขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง การทดสอบการควบคุม และขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้มีประสบการณ์การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบของสำนักงานตรวจสอบบัญชีขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานสำนักงาน จำนวน 5 คน (อายุงาน 15 ปีขึ้นไป) ผู้จัดการ จำนวน 15 คน (อายุงาน 6 ปีขึ้นไป) ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอาวุโส จำนวน 5 คน (อายุงาน 4 ปีขึ้นไป) และผู้ช่วยผู้สอบบัญชี จำนวน 5 คน (อายุงาน 1-3 ปี) การสัมภาษณ์ใช้แบบบันทึกคำให้สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

■ 4. ผลการศึกษา

ผลการทดลองปฏิบัติงานจริงโดยการนำโปรแกรมการตรวจสอบที่สำนักงานสอบบัญชีพัฒนาขึ้นเองมาใช้ในขั้นตอนการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนและประเมินความเสี่ยง การทดสอบการควบคุม และขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ มีดังนี้

4.1 การใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกกับการตรวจสอบบัญชี

ขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง

ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้นำโปรแกรมที่สำนักงานสอบบัญชีพัฒนาขึ้นเองมาใช้ในการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ โดยโปรแกรมดังกล่าวจะช่วยในการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ การประเมินความเสี่ยงโดยใช้วิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบ เพื่อออกแบบวิธีการตรวจสอบและนำไปปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ วิธีการตรวจสอบหลักที่ผู้ศึกษาเลือกใช้ในช่วงต้นนี้คือ วิวิธีวิเคราะห์เปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการพิจารณาเปรียบเทียบข้อมูลทางการเงินของกิจการในปัจจุบันกับข้อมูลที่เปรียบเทียบกันได้ของปีก่อน หรือเปรียบเทียบกับผลการคาดการณ์ รวมถึงศึกษาความสัมพันธ์ของข้อมูล เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้จากการขายกับค่าใช้จ่ายในการขาย หรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของข้อมูลทางการเงิน เช่น การวิเคราะห์อัตรากำไร เป็นต้น

ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลลงบททดลองและรายการบัญชีแยกประเภททั้งหมดในปีที่กำลังตรวจสอบและปีก่อน เพื่อใช้เป็นข้อมูลเปรียบเทียบใส่ลงในโปรแกรม ภาพที่ 4 รายงาน Analyze Balance Sheets และภาพที่ 5 รายงาน Analyze Income Statements แสดงข้อมูลงบการเงินที่ชี้ให้เห็นถึงรายการที่อาจเกิดความผิดปกติ หรือรายการที่ผู้สอบบัญชีควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น บัญชีที่มียอดเพิ่มขึ้น/ลดลงมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน หรือเปรียบเทียบกับค่าที่คาดการณ์ไว้ เช่น ยอดคงเหลือของภาษีเงินได้ค้างจ่ายลดลงร้อยละ 95 ซึ่งเป็นสัญญาณเตือนว่ากิจการอาจจะบันทึกบัญชีไม่ครบถ้วนหรือถูกต้อง รวมทั้งการพบว่ามีบัญชีใหม่ในปีที่กำลังตรวจสอบ เช่น บัญชีค่าความนิยม เป็นต้น รายการดังกล่าวเป็นผลมาจากรายการรวมธุรกิจ ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นประโยชน์

อย่างมากในการช่วยกำหนดลักษณะ ระยะเวลา และขอบเขตของการปฏิบัติงานตรวจสอบต่อไป อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบข้อจำกัดจากการใช้งานซึ่งเกิดจากการที่ผังบัญชี (Chart of accounts) และรหัสบัญชี (Account number) ของกิจการไม่ได้ถูกออกแบบอย่างเหมาะสม เพื่อให้สะดวกต่อเชื่อมโยงข้อมูลของกิจการที่กำลังตรวจสอบและโปรแกรมสำเร็จรูปของสำนักงานสอบบัญชี ซึ่งอาจนำไปสู่การต้องปรับให้มีความเชื่อมโยงกันก่อน ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์

Analysis name		Client name + project name		CY end date		
Balance Sheet		ABC Company Limited - 2018_YE		12/31/2018		
Show GridLines				Analysis Selections: BU(s): All Segment(s): All		
Hide Change	Show Change	XXX				
		Current Period	Prior Period	Current and Prior Period		
		Ending Balance	Ending Balance	Period End		
		12/31/2018	12/31/2017	Change Amt	Change %	
	-	Assets				15%
Activity	+	Account receivable				9%
Activity	+	Cash				197%
Activity	+	Investment				
Activity	+	Non current assets				
Activity	+	Other receivable				-1%
		Total Assets				15%
	-	Liabilities				30%
Activity	+	Account payable				36%
Activity	+	Other Payable				-27%
		Total Liabilities				30%
	-	Equity				0%
Activity	+	Equity				0%
		Total Equity				0%

ภาพที่ 4 รายงาน Analyze Balance Sheets

Analysis name		Client name + project name		CY end date		Periods available		
Income Statement		ABC Company Limited - 2018_YE		12/31/2018		CY, PY		
Show GridLines				Analysis Selections: BU(s): All Segment(s): All				
		XXX						
		Current Period	Prior Period	Current and Prior Period				
		Ending Balance	Ending Balance	Period End		% of		
		12/31/2018	12/31/2017	Change Amt	Change %	Revenue (Current)	Revenue (Prior)	
	-	Revenue						
Activity	+	Other Income						-100%
Activity	+	Sale						-98%
		Total Revenue				20%	-100%	-100%
	-	Expenses						23%
Activity	+	Administrative						98%
Activity	+	COGS						3%
Activity	+	Dummy						4%
Activity	+	Interest exp.						90%
Activity	+	Selling						0%
		Total Expenses				23%	98%	96%
Multi-Activity		Net Income		(16,000,000)	(28,000,000)			

ภาพที่ 5 รายงาน Analyze Income Statements

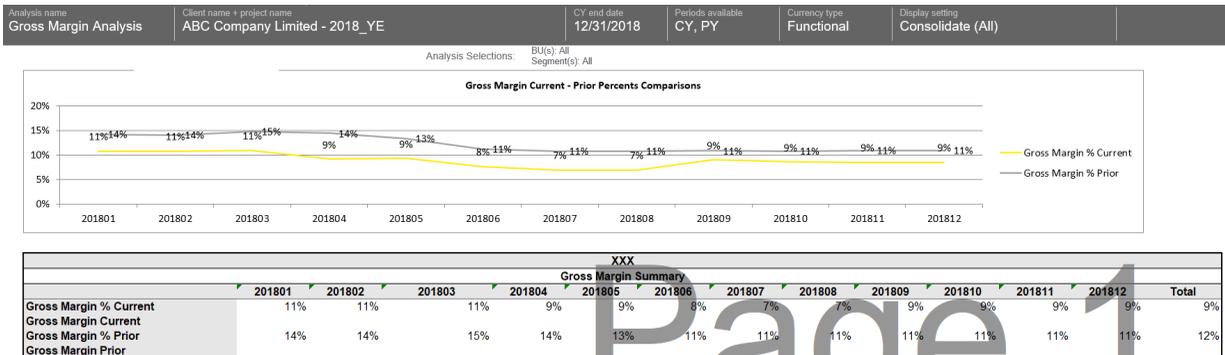
นอกจากนี้โปรแกรมดังกล่าวยังมีฟังก์ชันที่ช่วยผู้สอบบัญชีในการทำความเข้าใจลักษณะของธุรกิจได้ในเบื้องต้น เช่น ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์รูปแบบของการบันทึกรายได้จากการขาย และสามารถใช้อ้างอิงข้อมูลในการวิเคราะห์ความผันผวนของรายได้ในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งช่วยให้สามารถคาดการณ์ว่ารายได้ควรจะมีความสม่ำเสมอในแต่ละเดือน ดังนั้นหากรายงานดังกล่าวแสดงผลรายได้ในรูปแบบเดียวกับที่ผู้ศึกษาคาดการณ์ไว้ ก็จะช่วยให้ความมั่นใจในเบื้องต้นแก่ผู้สอบบัญชีได้ว่าไม่น่าจะมีรายการที่ผิดปกติเกิดขึ้น แต่หากรูปแบบรายได้ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ เช่น กลุ่มธุรกิจซื้อสินค้ามาเพื่อขายที่สามารถคาดการณ์ว่ารายได้ในแต่ละวันควรจะมีความสม่ำเสมอในช่วงที่ใกล้เคียงกัน แต่อาจผันผวนขึ้นลงในช่วงที่มีกลุ่มโรคตามฤดูกาล อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในรายงานกลับพบว่ากิจการมีการบันทึกรายได้สม่ำเสมอในแต่ละวัน แต่จะมีการบันทึกรายได้จำนวนมากกว่าวันอื่นอย่างมีสาระสำคัญในทุกวันสิ้นเดือน และจะบันทึกกลับรายการรายได้ดังกล่าวออกก้นเดือนถัดไป ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้วิธีการตรวจสอบอื่นเข้ามาช่วย เช่น การสอบถามพนักงานที่เกี่ยวข้องถึงเหตุผลของการบันทึกการขายดังกล่าว และตรวจสอบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ซึ่งได้ข้อสรุปว่ารายการดังกล่าวเป็นการบันทึกการขายการปรับปรุงรายได้ ณ วันสิ้นเดือน เป็นต้น

การใช้วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการประเมินความเสี่ยง

สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบในการประเมินความเสี่ยง โปรแกรมสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบได้หลายอัตราส่วน เช่น อัตรากำไรขั้นต้นในภาพที่ 6 รายงาน Gross Margin Analysis ผู้ศึกษาพบว่ารายงานดังกล่าวแสดงอัตรากำไรขั้นต้นของกิจการในรูปแบบกราฟและตารางเป็นรายเดือน ซึ่งเป็นรูปแบบที่เข้าใจง่ายและทำให้เห็นภาพชัดเจน โดยสามารถใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบอัตรากำไรขั้นต้นในแต่ละช่วงเวลาของปีเดียวกัน หรือเปรียบเทียบกับปีก่อน รวมถึงใช้วิเคราะห์แนวโน้มของอัตรากำไรขั้นต้นว่ามีความผันผวนมากน้อยแค่ไหน อีกทั้งยังช่วยในการประเมินความสามารถในการตั้งราคาขายสินค้า รวมถึงความสามารถของกิจการในการควบคุมต้นทุนสินค้าอีกด้วย ซึ่งเมื่อได้ทดลองใช้ฟังก์ชันนี้ในการปฏิบัติงานจริง ผู้ศึกษาพบว่าอัตรากำไรขั้นต้นของกิจการที่ศึกษาในบางช่วงเวลาไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ ดังนั้นจึงใช้วิธีการสอบถามผู้บริหารเพิ่มเติมถึงสาเหตุดังกล่าว ทำให้พบว่ากิจการที่ศึกษามีการให้ส่วนลดในรูปแบบการแถมสินค้าให้กับลูกค้า ส่งผลให้อัตรากำไรขั้นต้นลดลง ซึ่งรายการดังกล่าวเป็นรายการที่ไม่เคยทราบกันมาก่อน และเมื่อเข้าไปตรวจสอบรายการในรายละเอียด ทำให้ทราบเพิ่มเติมว่ากิจการไม่เคยบันทึกการขายส่วนลดตามปริมาณดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายค่างจ่ายตามเกณฑ์คงค้างในปีที่มีการขายเกิดขึ้น แต่จะบันทึกเมื่อรายการให้ส่วนลดเกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ผิดมาตรฐานการบัญชี ในกรณีนี้สามารถสรุปได้ว่าข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์รายงานดังกล่าวเป็นประโยชน์อย่างมากและช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถตั้งข้อสังเกตถึงความผิดปกติของรายการได้ในเบื้องต้น ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงรายการในงบการเงินในท้ายที่สุด

ภาพที่ 7 รายงาน Significant Accounts Identification จะแสดงจำนวนเงิน และจำนวนรายการของแต่ละบัญชี เช่น เงินสด ลูกหนี้การค้า รายได้อื่น เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้ศึกษาสามารถระบุรายการทางบัญชีที่มีสาระสำคัญได้ครอบคลุมทั้งในด้านของจำนวนเงินและปริมาณรายการ นอกจากนี้รายงานดังกล่าวจะมีช่องให้ใส่ระดับความมีสาระสำคัญของจำนวนเงินของกิจการที่ตรวจสอบ เพื่อให้รายงานแสดงผลตามเงื่อนไขที่ต้องการได้ทันที เช่น รายการที่มีจำนวนเงินมากกว่า 1.6 ล้านบาท จะถูกจัดประเภทเป็น Significant Account ซึ่งจะช่วยลดเวลาในการทำงานลง เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีเดิมที่ต้องจัดประเภทข้อมูลเอง นอกจากนี้การเพิ่มข้อมูลเชิงคุณภาพในส่วนของคุณภาพในส่วนของปริมาณความมากน้อยของรายการในระหว่างปี ช่วยให้มีความละเอียดรอบคอบการตัดสินใจที่ดีขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อการประเมินความเสี่ยงจากการควบคุม ต่อไปได้ เช่น รายการ Equity มียอดคงเหลือมากกว่า 1.6 ล้านบาท (Tolerable error) ซึ่งควรถูกจัดประเภทเป็น Significant Account อย่างไรก็ตามในระหว่างปีกิจการมีรายการเกี่ยวกับ Equity เพียง 5 รายการ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงจัดประเภทรายการเป็น Not significant/Limited risk แทน เนื่องจากมีปริมาณรายการในระหว่างปีน้อย และความเสี่ยงของรายการอยู่ในระดับต่ำ ในส่วนของข้อเสนอแนะต่อรายงานดังกล่าวคือ ผู้ศึกษาพบว่าผู้ปฏิบัติงานต้องกดยกประเภทของบัญชีเอง (ช่อง Significant account?) ซึ่งอาจเกิดความผิดพลาดในกรณีที่มีรายการบัญชีจำนวนมาก ดังนั้นโปรแกรมควรแก้ไขฟังก์ชัน

ของรายงานดังกล่าวให้สามารถจัดประเภทของบัญชีได้อัตโนมัติ และเปิดช่องให้ผู้สอบบัญชีสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้เองตามดุลยพินิจ ก็จะช่วยลดข้อผิดพลาดลงได้

ภาพที่ 6 รายงาน Gross Margin Analysis

Analysis name Significant Account	Client name + project name ABC Company Limited - 2018_YE	CY end date 12/31/2018	Periods available CY, PY	Currency type Functional	Display setting Consolidate (All)
--------------------------------------	---	---------------------------	-----------------------------	-----------------------------	--------------------------------------

Analysis Selections: BU(s): All
Segment(s): All

COLOR LEGEND

- = Outside Tolerable Error range
- = Defined as "Significant" ("S")
- = Defined as "Not Significant/Limited Risk" ("NS/LR")
- = Defined as "Insignificant"
- = Contains mixed designations

						Enter Tolerable Error:		XXX			
						1,600,000		XXX			
Account Type	Account Sub-type	Account Class Account Sub-Class GL account	Significant Account?	Comments	No. of JE lines	Manual JE lines	Current year balance 12/31/2018	Prior year balance 12/31/2017	Total Debits	Total Credits	Manual JE volume
Assets	Assets	Account receivable	S								
Assets	Assets	Cash	S								
Assets	Assets	Investment	IS								
Assets	Assets	Non current assets	IS								
Assets	Assets	Other receivable	IS								
Liabilities	Liabilities	Account payable	S								
Liabilities	Liabilities	Other Payable	S								
Equity	Equity	Equity	NS/LR	Low transaction.	5	5	(3,000.0)				
Revenue	Revenue	Other Income	S								
Revenue	Revenue	Sale	S								
Expenses	Expenses	Administrative	S								
Expenses	Expenses	COGS	S								
Expenses	Expenses	Dummy	IS								
Expenses	Expenses	Interest exp.	IS								
Expenses	Expenses	Selling	S								

ภาพที่ 7 รายงาน Significant Accounts Identification

ขั้นตอนการทดสอบการควบคุม

ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้นำโปรแกรมที่สำนักงานสอบบัญชีพัฒนาขึ้นมาใช้ในการทดสอบการควบคุม โปรแกรมที่ใช้ในการประเมินความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กิจการระบุไว้ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นการควบคุมที่ไม่มีเอกสารประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น ความเหมาะสมของการแบ่งแยกหน้าที่ และการกำหนดอำนาจและระดับการอนุมัติรายการที่เหมาะสม เป็นต้น ภาพที่ 8 รายงาน Analyze Preparers, Approvers and Segregation of duties เป็นรายงานที่แสดงชื่อของผู้บันทึกรายการบัญชีทั้งหมดโดยแยกเป็นแต่ละประเภทของรายการ ซึ่งแสดงจำนวนรายการบัญชีที่พนักงานแต่ละคนบันทึกในปีที่ตรวจสอบเปรียบเทียบกับปีก่อน และจะสรุปข้อมูลว่ารายการบัญชีแต่ละประเภทถูกบันทึกโดยพนักงานคนเดิมที่เคยบันทึกบัญชีในปีก่อน หรือพนักงานคนใหม่ที่เพิ่งเริ่มปฏิบัติงานในปีที่ตรวจสอบ รวมถึงมีพนักงานที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เดิมในปีที่ตรวจสอบหรือไม่ นอกจากนี้ยังใช้ตรวจสอบได้ว่าพนักงานที่มีอำนาจอนุมัติรายการเป็นคนเดียวกับพนักงานที่บันทึกรายการบัญชีหรือไม่ หรือตรวจสอบว่าพนักงานที่มีหน้าที่ดูแลจัดเก็บทรัพย์สินเป็นคนเดียวกับพนักงานที่มีอำนาจอนุมัติรายการหรือพนักงานที่บันทึกรายการบัญชีหรือไม่ เป็นต้น ทำให้ผู้ศึกษาสามารถประเมินความเหมาะสมของการแบ่งแยกหน้าที่ได้ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปตามหลักการแบ่งแยกหน้าที่ที่ดีหรือไม่ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบข้อจำกัดในการตรวจสอบ เนื่องจากข้อมูลปีก่อนที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบไม่ครบถ้วน ทำให้รายงานที่เรียกออกมาไม่มีข้อมูลรายชื่อพนักงานที่ทำรายการในปีก่อน เป็นอุปสรรคในการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว ดังนั้นผู้ศึกษามีความเห็นว่าคุณสมบัติของฐานข้อมูลปีก่อนไม่มีความสม่ำเสมอกับปีปัจจุบัน อาจมีปัญหาในการเปรียบเทียบข้อมูลได้ ดังนั้นการเก็บข้อมูลด้วยมืออาจมีความจำเป็นในบางสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงสูง

Analyze name Preparer Process Map	Client name + project name ABC CO., LTD - 2018_YE	CY and date 12/31/2018	Periods available CY, PY	Currency type Functional	Display setting Consolidate (All)
--------------------------------------	--	---------------------------	-----------------------------	-----------------------------	--------------------------------------

	Adjust	Mr. A (GA)	Mr. B (AP)	Mr. B (AR)	Mr. B (GL)	Mr. C (GL)	Mr. D (ADMIN)
	CY	CY	CY	CY	CY	CY	CY
Accumulated depreciation							
Allowance for doubtful accounts							
Allowance for inventories							
Amortization							
Amount due from intercompanies							
Cash on hand and petty cash			5,000				
Checking bank accounts			7,000,000				
Cost of fixed assets		2,000,000					
Cost of intangible assets							
XXX Fixed asset under construction							
Incoming (Outgoing) bank check		10,000,000	(6,000,000)	(7,000,000)	(35,000,000)		(170,000,000)
Incoming (Outgoing) bank sav			(200,000,000)				
Inventories		40,000				(100,000)	
Other accounts receivable		(200,000)	500,000	(70,000)	(200,000)		(400,000)
Other assets							
Other current asset		(1,000,000)					
Prepaid account		(1,000,000)					
Saving bank accounts			250,000,000				
Trade accounts receivable		2,800,000		(50,000)	(3,000)		(63,000)
Assets TOTAL		12,640,000	51,505,000	(7,120,000)	(35,203,000)	(100,000)	(170,463,000)

ภาพที่ 8 รายงาน Analyze Preparers, Approvers and Segregation of duties

ขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้นำโปรแกรมที่สำนักงานสอบบัญชีพัฒนาขึ้นมาใช้ในการทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ โดยโปรแกรมดังกล่าวจะช่วยผู้ศึกษาในการตรวจสอบเพื่อตรวจจับการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในระดับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้ จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

การตรวจสอบเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับกระบวนการในการปิดงบการเงิน

ในขั้นตอนนี้ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลงบทดลอง ข้อมูลบัญชีแยกประเภททั่วไป และข้อมูลบัญชีแยกประเภทย่อย (ลูกหนี้การค้า) ทั้งหมดในปีที่ตรวจสอบและปีก่อนใส่ลงในโปรแกรม และเรียกรายงานที่ Trial Balance Roll-forward ตามภาพที่ 9 โดยรายงานดังกล่าวจะแสดงการกระทบยอดคงเหลือของบัญชีทั้งหมดในงบทดลอง โดยตั้งต้นจากยอดคงเหลือต้นงวด บวกกลับด้วยรายการบัญชีระหว่างงวด และคำนวณออกมาเป็นยอดคงเหลือสิ้นงวดบัญชี ซึ่งผู้ศึกษาพบว่าข้อมูลตัวอย่างที่ศึกษาสามารถกระทบยอดคงเหลือต้นงวดไปยังปลายงวดได้โดยไม่มีผลแตกต่างเกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้มีความมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้รับจากกิจการมีความถูกต้องครบถ้วนในส่วนของการผ่านรายการทางบัญชีและปริมาณรายการทางบัญชีในระหว่างปี นอกจากนี้ยังมีคำสั่งอีกหลายอย่างเพื่อการตรวจสอบเนื้อหาสาระ เช่น การกระทบยอดระหว่างบัญชีแยกประเภททั่วไปกับบัญชีแยกประเภทย่อยของลูกหนี้การค้าโดยรายงานดังกล่าวสามารถช่วยในการทดสอบการควบคุมของบริษัทในเรื่องของการตรวจสอบความถูกต้องของงบกระทบยอดบัญชี นอกจากนี้หากมีผลแตกต่างระหว่างบัญชีแยกประเภทกับบัญชีแยกประเภทย่อยผู้ศึกษาสามารถกดเข้าไปดูรายการดังกล่าวเพื่อหาสาเหตุต่อไปได้

นอกจากนั้น โปรแกรมการตรวจสอบยังช่วยระบุรายการใบสำคัญทั่วไป และรายการปรับปรุงอื่นที่มีสาระสำคัญที่บันทึกในระหว่างช่วงของการจัดทำงบการเงิน ในขั้นตอนนี้ได้นำข้อมูลงบทดลอง ข้อมูลบัญชีแยกประเภททั่วไปทั้งหมดในปีที่ตรวจสอบและปีก่อนใส่ลงในโปรแกรม โดยฟังก์ชันการใช้งานจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ รายการกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน รายการที่ให้ผู้สอบบัญชีระบุค่าที่ต้องการค้นหาได้เอง และรายการที่มีรูปแบบของตัวเลขที่แสดงความตั้งใจในการบันทึกข้อมูล เช่น 000 999 111 เป็นต้น โดยรายงานนี้จะแสดงรายการบัญชีทั้งหมดตามที่คุณศึกษาได้ใส่เงื่อนไขไว้ ซึ่งสามารถช่วยลดเวลาในการปฏิบัติงาน และนำเวลาดังกล่าวไปใช้ตรวจสอบรายการที่ให้ความสนใจอื่น หรือรายการที่มีความเสี่ยงสูงได้ อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบว่าฟังก์ชันรายการกับกิจการที่เกี่ยวข้องกัน มีข้อจำกัดในการใช้งาน เนื่องจากไม่มีช่องให้ใส่ระดับความมีสาระสำคัญของกิจการ ดังนั้นรายงานที่ถูกเรียกออกมาจึงมีปริมาณค่อนข้างมาก โดยกิจการที่เลือกศึกษานั้นมีรายการซื้อสินค้าจากบริษัทที่เกี่ยวข้องกันจำนวนมาก จึงทำให้เสียเวลาในการกลั่นกรองและตรวจสอบรายการดังกล่าวหรือในกรณีที่พบว่ารายการดังกล่าวมีความผิดปกติจริง แต่จำนวนเงินไม่เป็นสาระสำคัญที่จะต้องปรับปรุง ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าโปรแกรมควรเพิ่มฟังก์ชันการเรียกรายงานที่หลากหลายมากขึ้น หรือมีฟังก์ชันที่ให้ผู้ใช้งานกำหนดเงื่อนไขการเรียกรายงานได้เอง เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานมากขึ้น

Analysis name		Client name + project name		CY end date		Periods available		Currency type	
TB RollForward Report		ABC Company Limited - 2018_YE		12/31/2018		CY, PY		Functional	
XXX									
Account Number and Name	Prior Period Ending Balance	Rollforward Differences	Current Period Beginning Balance	Net Activity	Calculated Ending Balance	Trial Balance Ending Balance	Difference		
Assets	100	-	100	200	300	300	-		
Account receivable	70	-	70	10	80	80	-		
Cash	20	-	20	10	30	30	-		
Investment	-	-	-	-	-	-	-		
Non current assets	10	-	10	5	15	15	-		
Other receivable	-	-	-	-	-	-	-		
Total Assets	100	-	100	25	125	125	-		
Liabilities									
Account payable									
Other Payable									
Total Liabilities									
Equity									
Equity									
Total Equity									
Revenue									
Other Income									
Sale									
Total Revenue									
Expenses									
Administrative									
COGS									
Interest exp.									
Selling									
Total Expenses									
TOTAL									

ภาพที่ 9 รายงาน Trial Balance Roll-forward

การตรวจสอบเนื้อหาสาระเพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงที่มีสาระสำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับการทดสอบรายละเอียดของยอดคงเหลือ

ในขั้นตอนนี้ได้นำข้อมูลงบทดลอง ข้อมูลบัญชีแยกประเภททั่วไป และข้อมูลบัญชีแยกประเภทย่อย (ลูกหนี้การค้า) ทั้งหมดในปีที่ตรวจสอบและปีก่อนใส่ลงในโปรแกรม และเรียกรายงานต่าง ๆ ออกมาเพื่อใช้ในการตรวจสอบ เช่น การวิเคราะห์การให้สินเชื่อ ซึ่งเป็นรายงานที่แสดงข้อมูลวงเงินสินเชื่อของลูกค้าการค้า ซึ่งจะแสดงข้อมูลปีที่ตรวจสอบเปรียบเทียบกับปีก่อน และสามารถเปรียบเทียบกับข้อมูลภายหลังวันสิ้นงวดได้อีกด้วย โดยสามารถใช้ข้อมูลรายการลูกหนี้การค้าที่มียอดซื้อสินค้าและยอดค้างชำระเกินวงเงินสินเชื่อ มาใช้ในการพิจารณาตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และใช้พิจารณาประสิทธิผลของการควบคุมภายในในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติวงเงินสินเชื่อได้ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า มีลูกหนี้การค้าบางรายที่ไม่มีการตั้งค่าวงเงินสินเชื่อไว้ในระบบ ซึ่งผู้ศึกษาอาจพิจารณาเรื่องดังกล่าวเป็นจุดอ่อนของระบบการควบคุมภายในเพื่อสื่อสารแก่ผู้บริหาร นอกจากนี้ข้อมูลที่ถูกรวบรวมเพิ่มเติมว่ามีลูกหนี้การค้าบางรายการที่มียอดซื้อสินค้ารวมกับยอดคงเหลือของลูกหนี้การค้าเกินวงเงินสินเชื่อ และเป็นลูกหนี้การค้าที่ไม่ได้มีการซื้อขายกับกิจการในปีที่ตรวจสอบแล้ว อาจนำไปสู่การพิจารณาเสนอรายการปรับปรุงทางบัญชี อย่างไรก็ตามข้อจำกัดในการใช้งานและเสนอแนะในการเพิ่มฟังก์ชันที่แสดงอายุลูกหนี้ที่ค้างชำระในรายงาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ

นอกจากนี้ยังสามารถจัดทำรายงานได้อีกหลายประเภท เช่น รายงานที่แสดงข้อมูลวิเคราะห์อายุลูกหนี้ โดยจะคำนวณสัดส่วนของลูกหนี้ในแต่ละช่วงอายุ และเปรียบเทียบกับข้อมูลปีก่อน รวมถึงข้อมูลภายหลังวันสิ้นงวด ทำให้เห็นแนวโน้มของยอดค้างชำระของลูกหนี้ และช่วยในการประเมินความเสี่ยงของการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของกิจการ โดยโปรแกรมจะมีฟังก์ชันให้ใส่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญของกิจการได้ว่าจะกำหนดให้ตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ เมื่อยอดค้างชำระของลูกหนี้มีอายุเกินกี่วัน อย่างไรก็ตามผู้ศึกษาพบว่าฟังก์ชันที่ให้ใส่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ จะกำหนดให้ตั้งค่าได้เพียงเงื่อนไขเดียวคือ กิจการจะบันทึกค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญทั้งจำนวน เมื่อลูกหนี้ค้างชำระเกิน XX วัน ในขณะที่ในทางปฏิบัติ นโยบายในการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญอาจจะมีหลายเงื่อนไข เช่น หากลูกหนี้ค้างชำระเกิน 90 วัน ให้บันทึกค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญร้อยละ 50 และหากลูกหนี้ค้างชำระเกิน 180 วัน ให้บันทึกค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญร้อยละ 100 เป็นต้น ดังนั้นควรพิจารณาแก้ไขปรับปรุงฟังก์ชันที่ให้ใส่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ โดยให้สามารถใส่ข้อมูลได้หลายเงื่อนไข เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการใช้งานมากขึ้น

4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบแทนการเลือกตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานภายในสำนักงานสอบบัญชี ผู้ศึกษาสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีสามารถทดแทนการเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีได้ เนื่องจากเป็นการตรวจสอบรายการร้อยละ 100 ของรายการธุรกิจที่เกิดขึ้น ช่วยลดข้อจำกัดและความเสี่ยงที่เกิดจากการเลือกตัวอย่างตามวิธีการตรวจสอบแบบเดิม นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้สอบบัญชีไม่ได้พิจารณาข้อผิดพลาดไปยังประชากร ซึ่งจะปรับปรุงเฉพาะข้อผิดพลาดที่ตรวจพบจากตัวอย่างเท่านั้น โดยกลุ่มตัวอย่างยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในการตรวจสอบความผิดปกติของรายการ จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีมุ่งเน้นการตรวจสอบไปที่รายการที่ผิดปกติหรือคาดว่าจะผิดปกติ หรือมีความเสี่ยงสูง ซึ่งตรงประเด็นกว่าการใช้การเลือกตัวอย่างที่อาจไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดได้เลย

อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีความเห็นว่าการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชียังไม่สามารถทดแทนการเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีได้ เพียงแต่นำมาช่วยเสริมให้การเลือกตัวอย่างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงที่เกิดจากการเลือกตัวอย่างลงให้เหลือน้อยที่สุด เนื่องจากมองว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบยังไม่สามารถใช้ตรวจสอบเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ในเรื่องความครบถ้วนได้ทั้งหมด เช่น ในกรณีที่กิจการไม่ได้บันทึกรายการหนี้สินที่ควรบันทึกลงในบัญชีแยกประเภททั่วไป ผู้สอบบัญชีก็ไม่สามารถตรวจพบความผิดพลาดดังกล่าวได้ และยังคงต้องใช้วิธีการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน เช่น ใบสำคัญการจ่ายเงิน ใบแจ้งหนี้จากผู้ขาย หรือรายการการรับสินค้า ที่เกิดขึ้นภายหลังวันสิ้นงวดแทน เนื่องด้วยข้อจำกัดของโปรแกรมและข้อมูลที่ได้จากกิจการในปัจจุบันยังไม่ครอบคลุมข้อมูลธุรกิจทุกประเภทที่เกิดขึ้น แต่หากในอนาคตโปรแกรมที่ใช้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ สามารถรองรับข้อมูลธุรกิจได้ทุกประเภท กลุ่มตัวอย่างก็มีความเห็นว่าการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีอาจจะทดแทนการเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับการจัดการกับข้อผิดพลาดหรือรายการที่ผิดปกติจำนวนมากที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบรายการร้อยละ 100 ซึ่งอาจต้องใช้เวลาในการตรวจสอบนานและทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้เวลาพิจารณาอย่างมากในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว และมองว่าทำให้เสียเวลาและต้นทุนมากกว่าการเลือกตัวอย่างตามวิธีการตรวจสอบแบบเดิมที่อาจพบข้อผิดพลาดน้อยกว่าหรือไม่พบเลย แต่ยังคงให้ความเชื่อมั่นได้ในระดับเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีความมาตรฐานการสอบบัญชีหรือแนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุมถึงเรื่องดังกล่าว ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจะสามารถทดแทนการเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชีได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการตรวจสอบที่เลือกใช้ วัตถุประสงค์ในการตรวจสอบ รวมถึงดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีที่จะตอบสนองในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

4.3 ความคิดเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานภายในสำนักงานสอบบัญชี ผู้ศึกษาสามารถสรุปการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบช่วยในการสอบบัญชีได้ดังนี้

จากผลการศึกษาโดยสรุปเกี่ยวกับการนำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้ในการสอบบัญชีมีประโยชน์อย่างมากในการเพิ่มประสิทธิภาพการตรวจสอบ และช่วยเพิ่มความมั่นใจในการแสดงความเห็นของผู้สอบบัญชี นอกจากนี้ข้อจำกัดที่พบและแนวทางแก้ไขที่ผู้ศึกษาได้รวบรวมจากการทดลองปฏิบัติงานจริง และการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานภายในสำนักงานสอบบัญชียังเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชี สำนักงานสอบบัญชี และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานกำกับดูแล อย่างไรก็ตามการศึกษาดังกล่าวยังมีข้อจำกัดของการศึกษา ซึ่งผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จากการให้สัมภาษณ์พบว่าพนักงานระดับผู้จัดการและผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอาวุโสมีการใช้งานโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในหลายขั้นตอนของการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามพนักงานระดับหุนส่วนไม่มีการใช้งานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในขั้นตอนการทดสอบการควบคุม เนื่องจากวิธีการตรวจสอบส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการตรวจสอบแบบเดิมที่เน้นไปที่การตรวจสอบเอกสารหลักฐาน นอกจากนี้ฟังก์ชันการใช้งานที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบการควบคุมยังไม่ครอบคลุมวิธีการตรวจสอบทั้งหมด ในขณะที่พนักงานระดับผู้ช่วยผู้สอบบัญชีไม่มีการใช้งานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง เนื่องจากลักษณะการปฏิบัติงานของสำนักงานสอบบัญชีที่กำหนดให้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชีอาวุโสมีหน้าที่ในการรับผิดชอบงานในขั้นตอนดังกล่าว ส่วนขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับมีการใช้งาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ คือขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ

ในส่วนของการพิจารณาประโยชน์ที่มีต่อสำนักงานสอบบัญชี การนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบช่วยเพิ่มคุณภาพของงานสอบบัญชี และลดความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง (ความเสี่ยงที่ข้อสรุปของผู้สอบบัญชีจากผลการตรวจสอบตัวอย่างอาจแตกต่างจากข้อสรุปหากได้ตรวจสอบประชากรทั้งหมดโดยใช้วิธีการตรวจสอบอย่างเดียวกัน) เนื่องจากข้อมูลที่ถูกตรวจสอบจะครอบคลุม 100% ของประชากรทั้งหมด โดยไม่ต้องอาศัยการเลือกตัวอย่าง หรือใช้การเลือกตัวอย่างให้น้อยที่สุด อย่างไรก็ตามยังเป็นที่ยกเถียงกันว่า การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบจะสามารถมาทดแทนการเลือกตัวอย่างได้ทั้งหมดหรือไม่ เนื่องจากผู้สอบบัญชีอาจพบข้อผิดพลาดหรือรายการที่ผิดปกติจำนวนมากจากการตรวจสอบรายการร้อยละ 100 ทำให้ผู้สอบบัญชีต้องใช้ดุลยพินิจอย่างมากในการจัดการกับเหตุการณ์ดังกล่าว เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานการสอบบัญชีหรือแนวทางปฏิบัติที่ครอบคลุมถึงเรื่องดังกล่าว ช่วยขยายขอบเขตในการตรวจสอบ และเพิ่มความเพียงพอของหลักฐานในการสอบบัญชี โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเงินและข้อมูลที่ไม่เป็นตัวเงินควบคู่กัน นอกจากนี้โปรแกรมสำเร็จรูปยังช่วยลดระยะเวลาในการตรวจสอบ โดยสามารถมุ่งเน้นไปที่รายการที่มีความซับซ้อนหรือความเสี่ยงสูง และคาดว่าจะเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย ซึ่งอาจช่วยให้ตรวจพบการทุจริตได้อีกด้วย นอกจากนี้ผู้สอบบัญชีสามารถใช้เวลาที่เหลือไปตรวจสอบรายการที่มีความเสี่ยงในจุดอื่น ๆ แทน รวมทั้งช่วยลดงานการทดสอบการควบคุมลงได้ หรือในบางกรณีผู้สอบบัญชีอาจไม่จำเป็นต้องทำการทดสอบการควบคุมอีกต่อไป เนื่องจากสามารถตรวจสอบรายการบัญชีได้ร้อยละ 100 ทำให้วิธีการตรวจสอบเนื้อหาสาระเพียงอย่างเดียวสามารถให้หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมและเพียงพอได้ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในการตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน เนื่องจากช่วยลดความผิดพลาด ความเหนียวแน่นที่อาจเกิดขึ้นจากการตรวจสอบของมนุษย์ และสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ในจำนวนมาก

ในส่วนของประโยชน์ต่อกิจการที่รับการตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้บริหาร เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางธุรกิจในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย เช่น กราฟ แผนภาพ ตาราง ทำให้การติดต่อสื่อสารกับผู้บริหาร รวมถึงผู้ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการเป็นไปได้ง่ายขึ้น อีกทั้งการใช้ Data visualization ช่วยสร้างโอกาสให้กิจการเห็นถึงรูปแบบข้อมูลหรือคุณค่าของข้อมูลได้ ซึ่งอาจมีบางประเด็นที่ไม่เคยทราบมาก่อน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงข้อจำกัดและปัญหาในการนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ สามารถสรุปได้ดังนี้

สภาพแวดล้อมของกฎระเบียบ

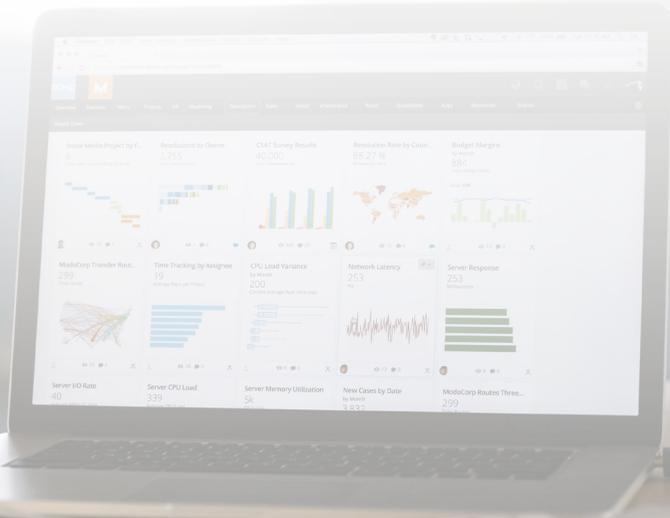
1. ในปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศไทยยังไม่มีกรอบมาตรฐานการสอบบัญชี หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ในต่างประเทศมีความพยายามในการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในทุกขั้นตอน
2. การพัฒนาโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบไม่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานกำกับดูแลคุณภาพการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีความคาดหวังกับผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบอย่างเต็มรูปแบบ แต่ไม่ได้รับอนุญาตให้ชัดเจน และปฏิบัติได้ รวมทั้งตั้งข้อสงสัยในหลักฐานที่นำไปสู่การสรุปผลการตรวจสอบจากที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ

ผู้รับบริการงานสอบบัญชี (ลูกค้า)

3. กิจกรรมแต่ละกิจกรรมอาจเก็บข้อมูลในรูปแบบและระบบคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ตรวจสอบบัญชีต้องใช้เวลาในการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่จะนำไปใช้ประมวลผลต่อได้ อีกทั้งข้อมูลบางอย่างอาจไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากปัญหาเรื่องการรักษาความลับข้อมูลของกิจการที่ตรวจสอบ รวมถึงประเด็นเรื่องความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์
4. การทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่อยู่ในระบบของผู้รับบริการ ดังนั้นหากการสอบบัญชีมีวัตถุประสงค์เรื่องความครบถ้วน ผู้สอบบัญชีต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบการละเว้นไม่บันทึกบัญชีของรายการเหล่านั้น เช่น ประมวลการหนี้สิน หนี้สินอันอาจจะเกิดขึ้น เป็นต้น นอกจากนี้หากมีการจงใจบิดเบือนข้อมูลที่ใช้ในการตรวจสอบ หรือพยายามตกแต่งข้อมูลให้คล้ายกับปีก่อน การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบอาจทำให้ไม่สามารถตรวจพบข้อผิดพลาดดังกล่าวได้

สำนักงานสอบบัญชี

5. การออกแบบโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งไม่เป็นปัจจุบัน เช่น โปรแกรมกำหนดฟังก์ชันเพื่อทดสอบการควบคุมมีน้อย โปรแกรมเน้นขั้นตอนการวางแผนการตรวจสอบ การประเมินความเสี่ยง และการตรวจสอบเนื้อหาสาระ ทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถปฏิบัติงานการสอบบัญชีตามที่วางแผนไว้หรืออย่างไม่มีประสิทธิภาพ
6. การพัฒนาโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบต้องใช้เงินลงทุนสูง ไม่ว่าจะ เป็นต้นทุนในการซื้อหรือพัฒนา รวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมบุคลากร และการบำรุงรักษา อาจไม่คุ้มกับคุณภาพงานตรวจสอบที่เพิ่มขึ้น หรือความพึงพอใจของผู้สอบบัญชี
7. สำนักงานสอบบัญชีอาจประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร เช่น ผู้สอบบัญชีขาดความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะทางด้านระบบสารสนเทศในการบริหารจัดการกับข้อมูล รวมถึงขาดทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตรวจสอบ เช่น การเลือกวิธีการวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และเรื่องที่ตรวจสอบ การตั้งคำถามที่เหมาะสม และการแปลความหมายและสรุปผลจากการตรวจสอบและการสื่อสารไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ
8. การนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบอาจเป็นความท้าทายในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรของสำนักงานสอบบัญชี รวมทั้งการรับมือกับแรงต้านที่อาจเกิดขึ้นเพื่อให้เกิดการยอมรับกับวิธีการตรวจสอบที่เปลี่ยนแปลงไป

■ 4. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาระยะการประยุกต์โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบบัญชีครั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้ ในขั้นตอนการวางแผนและประเมินความเสี่ยง วิธีการตรวจสอบหลักที่ใช้คือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลและความสัมพันธ์ที่ผิดปกติของรายการบัญชี รวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในยอดคงเหลือของรายการต่าง ๆ และเปรียบเทียบว่าเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ในเบื้องต้นหรือไม่ ซึ่งช่วยให้ทีมตรวจสอบสามารถวางแผนการตรวจสอบโดยมุ่งไปยังจุดที่มีความเสี่ยงสูงและคาดว่าจะเกิดความผิดปกติ ส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขั้นตอนการทดสอบการควบคุม วิธีการตรวจสอบหลักที่ใช้คือ การประเมินความเหมาะสมของการแบ่งแยกหน้าที่ และการกำหนดอำนาจและระดับการอนุมัติรายการว่าเป็นไปตามนโยบายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อช่วยในการประเมินความมีประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามการควบคุมภายใน และในขั้นตอนการตรวจสอบเนื้อหาสาระ วิธีการตรวจสอบหลักที่ใช้คือ การตรวจสอบความตรงกันหรือการกระทบยอดข้อมูลในสมุดแยกประเภททั่วไป การตรวจสอบรายการใบสำคัญทั่วไปและรายการปรับปรุงอื่นที่มีสาระสำคัญซึ่งบันทึกในระหว่างช่วงของการจัดทำงบการเงิน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับการทดสอบรายละเอียดของประเภทรายการและยอดคงเหลือทางบัญชี ซึ่งจะช่วยให้วิธีการตรวจสอบที่ใช้ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการเพิ่มคุณภาพของงานบัญชี

ผลการศึกษาเกี่ยวกับประโยชน์ของการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ มาใช้ในงานสอบบัญชี สามารถสรุปได้ว่าการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ มาใช้ในงานสอบบัญชีจะช่วยเพิ่มคุณภาพของงานสอบบัญชี และลดความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง เนื่องจากข้อมูลที่ถูกตรวจสอบจะครอบคลุม 100% ของประชากรทั้งหมด ทำให้ได้หลักฐานในการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม ซึ่งช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับผู้สอบบัญชีในการแสดงความเห็นต่องบการเงิน นอกจากนี้ยังช่วยลดระยะเวลาและความผิดพลาดในการตรวจสอบของผู้สอบบัญชี โดยสามารถมุ่งเน้นไปที่รายการที่มีความซับซ้อนหรือความเสี่ยงสูง และคาดว่าจะเกิดข้อผิดพลาดได้ง่าย เพื่อจัดสรรทรัพยากรไปใช้ตรวจสอบรายการที่มีความเสี่ยงในจุดอื่น ๆ แทน โดยฟังก์ชันการใช้งานที่แสดงผลออกมาในรูปแบบกราฟและตาราง จะทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้มากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่การตรวจพบรายการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยทราบมาก่อน ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวยังสามารถช่วยลดงานการทดสอบการควบคุมในระหว่างปีลงได้อีกด้วย อีกทั้งการที่ผู้สอบบัญชีมีความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกิจการที่ตรวจสอบจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับตัวผู้สอบบัญชีและสำนักงานสอบบัญชี เนื่องจากจะสามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อกิจการที่ตรวจสอบ ซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับงานบริการ และยังถือเป็นการพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี อันเป็นประโยชน์สำหรับเส้นทางการประกอบอาชีพในอนาคต

สำหรับข้อจำกัดและปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ มาใช้ในงานสอบบัญชีที่สำคัญ คือ การยังไม่มีมาตรฐานการสอบบัญชี หรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในการสอบบัญชี ไม่ว่าจะเป็นองค์ครวิชาชีบบัญชีทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานกำกับดูแล หรือแม้กระทั่งสำนักงานสอบบัญชีที่นำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานขาดมาตรฐานและหลักเกณฑ์ในการทำงาน ซึ่งทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เนื่องจากยังคงต้องตรวจสอบด้วยวิธีการแบบเดิมควบคู่ไปด้วย เพราะผู้สอบบัญชีไม่มั่นใจว่าหลักฐานที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบนั้นเพียงพอและเหมาะสมหรือไม่ นอกจากนี้ยังรวมถึงวิธีการตอบสนองเมื่อผู้สอบบัญชีพบข้อบกพร่องจากการตรวจสอบหรือรายการที่ผิดปกติไปจากที่คาดการณ์จำนวนมากซึ่งเกิดจากการตรวจสอบประชากรทั้งหมด สำหรับปัญหาในเรื่องความยากลำบากในการได้มาซึ่งข้อมูล และการแปลงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการเป็นเรื่องที่พบบ่อยและเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปฏิบัติงานเช่นกัน ปัญหาที่ผู้ศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้สอบบัญชียังขาดความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะทางด้านระบบสารสนเทศ และทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้การใช้งาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ ไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้วิเคราะห์ข้อมูลจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกิจการที่ตรวจ

สอบเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถประมาณการค่าคาดการณ์ที่จะใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์หาความผิดปกติได้ อีกทั้งผู้สอบบัญชีต้องพึงระลึกเสมอว่าการใช้งานโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบนั้นอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รับมา ดังนั้นหากจะตรวจสอบเพื่อวัตถุประสงค์เรื่องความครบถ้วน อาจจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบอย่างมาก และประเด็นที่สำนักงานสอบบัญชีต้องให้ความสำคัญอีกเรื่องคือการรับมือกับแรงต้านของพนักงานที่ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ ได้แก่ หน่วยงานพัฒนาวิชาชีพและหน่วยงานกำกับดูแลควรเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีข้อมูลในปัจจุบันที่เข้ามามีผลกระทบต่อภาคธุรกิจที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี ทั้งนี้เพื่อพัฒนามาตรฐานการสอบบัญชี รวมทั้งวิธีปฏิบัติทางการสอบบัญชีให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิธีการตรวจสอบที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะเดียวกันสำนักงานสอบบัญชีควรพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับวิธีการนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาช่วยในการตรวจสอบในแต่ละขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพงานสอบบัญชีในเป็นที่ยอมรับทั่วไป

ผู้รับบริการสอบบัญชีควรศึกษาและทำความเข้าใจในระบบการบริหารงานและระบบสารสนเทศโดยรวม รวมทั้งระบบสารสนเทศทางการบัญชีว่าควรจะไปไหนในทิศทางใด เพื่อให้มั่นใจว่าระบบสารสนเทศได้รวบรวมรายการที่เกิดขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบดังกล่าวต้องเอื้อให้มีการตรวจสอบทั้งสำนักงานตรวจสอบภายในและผู้ตรวจสอบบัญชี ในขณะเดียวกันสำนักงานสอบบัญชีควรให้ความสนใจแนวทางการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ รวมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการตรวจสอบในสอดคล้องกับการพัฒนาทางธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อความมั่นใจว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่แท้จริงของกิจการจากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่าสำนักงานสอบบัญชีอาจมีประเด็นปัญหามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับผู้เกี่ยวข้องอื่น ประเด็นที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้พื้นฐานที่ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการสอบบัญชี สำนักงานหลักเลียงไม่ได้ที่จะต้องพัฒนาที่โปรแกรมสำเร็จรูปช่วยในการสอบบัญชี รวมทั้งต้องจัดเตรียมผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการบัญชีและมาตรฐานการสอบบัญชี รวมถึงการพัฒนาผู้ช่วยสอบบัญชีให้มีดุลยพินิจเยี่ยงผู้ประกอบวิชาชีพในการปฏิบัติงานสอบบัญชี นอกจากนี้ผู้ช่วยผู้สอบบัญชียังต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการและธุรกิจที่ตรวจสอบ รวมถึงความเสี่ยงของธุรกิจที่ตรวจสอบเป็นอย่างดี เพื่อสามารถกำหนดทิศทางในการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะการคิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น ทักษะการวิเคราะห์ ความสมเหตุสมผลของข้อมูล การตั้งคำถามที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการตอบคำถามนั้น ความสามารถในการแปลความหมาย สรุปผลการตรวจสอบ และสื่อสารไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ เช่น โปรแกรมสำเร็จรูปที่มีขนาดใหญ่ และ Enterprise Resource Planning (ERP) ที่จะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกได้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น สำนักงานสอบบัญชีควรมีการสื่อสารโดยการชี้แจงให้พนักงานทราบถึงสาเหตุที่จะต้องเปลี่ยนแปลง และเปิดโอกาสให้พนักงานเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะวิธีการตรวจสอบแบบใหม่ นอกจากนี้จะต้องให้ความรู้กับพนักงานโดยการจัดอบรมเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ โดยอาจจะเริ่มจากการใช้งานภายในกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อให้พนักงานเห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริง และขยายเป็นวงกว้าง ซึ่งทุกขั้นตอนควรมีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป

สำหรับสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่อาจไม่มีปัญหาเรื่องเงินลงทุนเพื่อพัฒนาโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ อย่างไรก็ตามสำนักงานสอบบัญชีควรต้องประเมินประโยชน์ที่ได้รับเปรียบเทียบกับต้นทุนที่เสียไปด้วย ซึ่งหากวิธีการตรวจสอบแบบเดิมยังคงสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบได้โดยที่ใช้ทรัพยากรใกล้เคียงกัน การพัฒนาเครื่องมือดังกล่าวอาจค่อยเป็นค่อยไป สำนักงานขนาดเล็กควรร่วมมือกันในการพัฒนาโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบ โดยออกแบบโปรแกรมเฉพาะการตรวจสอบที่สำคัญ เช่น วงจรรายได้และลูกหนี้ วงจรค่าใช้จ่าย เป็นต้น

การศึกษาค้นคว้าได้ข้อสรุปที่ว่า การนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบมาใช้ในงานสอบบัญชี ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานและความเชื่อมั่นของผู้สอบบัญชีเพิ่มขึ้น ซึ่งจะลดต้นทุนและระยะเวลาในการตรวจสอบ โดย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบจะเน้นการตรวจสอบในจุดที่มีความเสี่ยงสูง ช่วยให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ผิดปกติหรือเบี่ยงเบนไปจากการคาดการณ์ของผู้สอบบัญชี และการที่สามารถตรวจสอบรายการได้ครอบคลุมร้อยละ 100 ของประชากร จะช่วยลดความเสี่ยงจากการเลือกตัวอย่าง ซึ่งเป็นแนวทางการตรวจสอบที่วิธีการตรวจสอบแบบเดิมไม่สามารถทำได้ อย่างไรก็ตาม การใช้งานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบยังคงมีข้อจำกัดที่สร้างความท้าทายแก่ผู้สอบบัญชีเช่นกัน เนื่องจากยังพบปัจจัยที่ทำให้การใช้งานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบขาดประสิทธิภาพ เช่น ความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่นำเข้า ฟังก์ชันการใช้งานที่ยังไม่ครอบคลุมการตรวจสอบในทุกประเด็น นอกจากนี้วิธีการตรวจสอบบางอย่างอาจไม่สามารถให้ข้อสรุปในตัวเองได้ทันที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตรวจสอบประเด็นทางบัญชีที่ซับซ้อน และจำเป็นต้องใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ รวมถึงดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในการพยากรณ์ค่าคาดการณ์ที่เหมาะสม และการตั้งคำถามที่จะนำไปสู่การตรวจพบรายการที่ผิดปกติ ร่วมกับการพิจารณาใช้วิธีการตรวจสอบอื่นเพิ่มเติมควบคู่กันไป และในอนาคตหากมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีจนสามารถประยุกต์เข้ากันได้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และบล็อกเชน (Blockchain) ได้ ก็จะสร้างคุณค่าและประโยชน์ให้แก่งานสอบบัญชีได้อย่างมาก และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะไม่เป็นภัยคุกคาม แต่จะสร้างโอกาสที่ดีสำหรับผู้ที่เตรียมพร้อมรับมือและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาในอนาคตควรมีความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและสำนักงานสอบบัญชีที่มีการใช้โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเพื่อการตรวจสอบในการทดสอบว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องแม่นยำในการหาข้อมูลที่ผิดพลาดในข้อมูลที่จำลองขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าโปรแกรมสำเร็จรูปดังกล่าวเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพงานสอบบัญชีได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เยาวลักษณ์ ขาติบัญญัติ และโสภณ เพิ่มศิริวัลลภ. (2559). คำถามที่พบบ่อย (FAQ) เกี่ยวกับ Big data และ Data Analytics. *Boardroom*, 48, 30-35.
- โสภณ เพิ่มศิริวัลลภ. (2559). กระแสแห่งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีกับวิชาชีพสอบบัญชี. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 12(34), 59-62.
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 วัตถุประสงค์โดยรวมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี*. สืบค้นจาก <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/66978>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 300 การวางแผนการตรวจสอบงบการเงิน (ภาคผนวกข้อพิจารณาในการจัดทำกลยุทธ์การสอบบัญชีโดยรวม)*. สืบค้นจาก <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/66978>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 315 (ปรับปรุง) การระบุและประเมินความเสี่ยงจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญโดยการทำความเข้าใจกิจการและสภาพแวดล้อมของกิจการ*. สืบค้นจาก <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/66978>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 330 วิธีปฏิบัติของผู้สอบบัญชีในการตอบสนองต่อความเสี่ยงที่ได้ประเมินไว้*. สืบค้นจาก <http://www.tfac.or.th/upload/9414/XxT9jwVKQV.pdf>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2561). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 530 การเลือกตัวอย่างในการสอบบัญชี*. สืบค้นจาก <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/66978>

ภาษาอังกฤษ

- Aalst, Wil Van Der. (2011). *Process mining: discovery, conformance and enhancement of business processes*. Springer Science & Business Media.
- American Institute of Certified Public Accountants, AICPA. (2017). *Guide to ADAs fact sheet*. Retrieved from <https://www.aicpa.org/content/dam/aicpa/interestareas/frc/assuranceadvisoryservices/downloadabledocuments/guide-to-audit-data-analytics-fact-sheet-web.pdf>
- Appelbaum, Deniz (2017). *Public Auditing, Analytics, and Big Data in the Modern Economy*. Retrieved from <https://rucore.libraries.rutgers.edu/rutgers-lib/54072/PDF/1/play/>
- CPA Canada (2017). ADAs Alert. *Update on the use of Audit Data Analytics and the evolution of the financial statement audit – UWCISA Symposium*. Retrieved from <https://www.cpacanada.ca/en/business-and-accounting-resources/audit-and-assurance/canadian-auditing-standards-cas/publications/audit-data-analytics-alert-uw-cisa-panel>
- Derrett, Rob (2017). *Confidence in the Future: Human and Machine Collaboration in the Audit*. Retrieved from <https://www.pwchk.com/en/audit-assurance/confidence-in-the-future-human-machine-collaboration.pdf>.
- Mazzei, Chris and Duffy, Nigel (2017). *Putting artificial intelligence (AI) to work*. Retrieved from [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-putting-artificial-intelligence-to-work/\\$File/ey-putting-artificial-intelligence-to-work.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-putting-artificial-intelligence-to-work/$File/ey-putting-artificial-intelligence-to-work.pdf)

Information Systems Audit and Control Association, ISACA (2018). *Audit Artificial Intelligence*. Retrieved from <http://www.isaca.org/Knowledge-Center/Research/ResearchDeliverables/Pages/Auditing-Artificial-Intelligence.aspx>.

Institute of Chartered Accountants in England and Wales, ICAEW. (2016). *Data Analytics for external auditors*. Retrieved from <https://www.icaew.com/-/media/corporate/files/technical/iaa/tecpln14726-iaae-data-analytics--web-version.ashx>

International Federation of Accountants, IFAC. (2016). *Audit Data Analytics*.

Stefan Davis. (2019). *Audit Analytics: Is Sampling Enough for Internal Controls Testing?* Retrieved from <http://www.teammatesolutions.com/audit-analytics-is-sampling-enough-for-internal-controls-testing.aspx>

การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ของประชาชน อำเภอนวม จังหวัดนครศรีธรรมราช

A Study of Relationship between the Cognition about
Royal Initiative of the Philosophy of Sufficiency Economy and
Household Accounting Record of People in Khanom District,
Nakhon Sri Thammarat Province

อาภิตย์ สุขเสน, นิตยา ทัดเทียม และ กมลนันท์ ชิวรัตนาโชติ
หลักสูตรวิชาการบัญชี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

Arthit Sutjasen, Nittaya Tadtiam,
Kamonnan Cheevarattanachote
Department of Accounting, College of Industrial Technology
and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาทิตย์ สุวเสน, นิตยา กัดเทียม และ กมลนันท์ ชิวรัตนชาติ
หลักสูตรวิชาการบัญชี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ : 11 มิถุนายน 2562
วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 18 กรกฎาคม 2562
วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 21 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การบันทึกบัญชีครัวเรือน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน(Pearson Product Moment Correlation) ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกในครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่ในระดับปานกลาง มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นครั้งคราวและมีความคิดเห็นระดับปานกลางเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน คุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบด้านเพศและประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อการเรียนรู้และการเอื้ออาทร การรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อการลดรายจ่าย

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน เศรษฐกิจพอเพียง รายรับ รายจ่าย การออม

A Study of Relationship between the Cognition about Royal Initiative of the Philosophy of Sufficiency Economy and Household Accounting Record of People in Khanom District, Nakhon Sri Thammarat Province

Arthit Sutjasen, Nittaya Tadtiam, Kamonnan Cheevarattanachote

Department of Accounting, College of Industrial Technology and Management,
Rajamangala University of Technology Srivijaya

Received: June 11, 2019

Revised: July 18, 2019

Accepted: August 21, 2019

ABSTRACT

This research aims to study the philosophy of sufficiency economy which was initiated by Thai Royal. This research focuses on the household accounting in both recording process and opinions. The samples are people in Khanom District, Nakhon Si Thammarat Province and This research analyzed by using Pearson's correlation coefficient statistic. Results show that people's cognition about Royal Initiative of the Philosophy of Sufficiency Economy is at a moderate level. People occasionally record the household accounting and have a moderate level of opinion about the household accounting record. The characteristics affecting on the cognition about Royal Initiative of the Philosophy of Sufficiency Economy show that there is a negative correlation between gender and training experience which affecting on learning and the generosity. Perception affects the expense reduction.

Keywords: Household accounting, Sufficiency Economy, Income, Expense, Saving

■ บทนำ

ในยุคที่สื่อต่างๆ เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึงและความเจริญของชุมชนหลายพื้นที่เกิดขึ้นแบบก้าวกระโดด ทำให้ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าสภาวะสังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยกระแสวัตถุนิยมและความฟุ้งเฟ้อ ส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้สิน ความยากจน ทุกวันนี้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องประสบกับภาวะความยากจน อยู่ในภาวะที่ขาดแคลนไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และมีหนี้สิน ซึ่งรัฐบาลจะต้องให้ความสำคัญเข้ามาแก้ไขในส่วนของเศรษฐกิจและสังคม เช่น ให้การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพที่มีความก้าวหน้า ส่งเสริมในเรื่องของสุขภาพอนามัยและให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานอีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถแก้ปัญหาความยากจนให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืน คือการให้ประชาชนดำเนินชีวิตโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดพร้อมทั้งได้ทรงปฏิบัติโดยพระองค์เองจนเป็นที่ประจักษ์ เพื่อให้พสกนิกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยให้ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542) เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่ชี้ให้เห็นถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ตลอดจนถึงระดับรัฐในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง

การทำบัญชีครัวเรือน ถือได้ว่าเป็นความสำคัญอย่างมากต่อแนวทางสู่เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการจดบันทึกข้อมูลที่ต้องการ มีการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อจัดทำเป็นบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลมาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อให้เกิดความพอดี และหากมีส่วนที่เหลือผู้ปฏิบัติก็ให้เก็บออมไว้เพื่อใช้ในอนาคต การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้การบริหารการเงินในครัวเรือนมีระเบียบ สมาชิกในครัวเรือนจะรับรู้ถึงที่มาของรายรับ และที่ไปของรายจ่าย ทำให้เริ่มรู้จักบริหารเงินในครอบครัวให้มีความพอดีเหลือไว้พอใช้และเก็บออม การจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะแก้ปัญหาความยากจนของครัวเรือนโดยครัวเรือน

■ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการและนโยบาย อาทิผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้สามารถใช้เป็นข้อเสนอเทศ์ให้กับสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการวางแผนเพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความรู้และความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริต่อไป

■ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับหน่วยงานรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้ไม่เดือดร้อน และอยู่อย่างพึ่งพาตัวเองได้ โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ที่เปลี่ยนแปลงไป

องค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียง

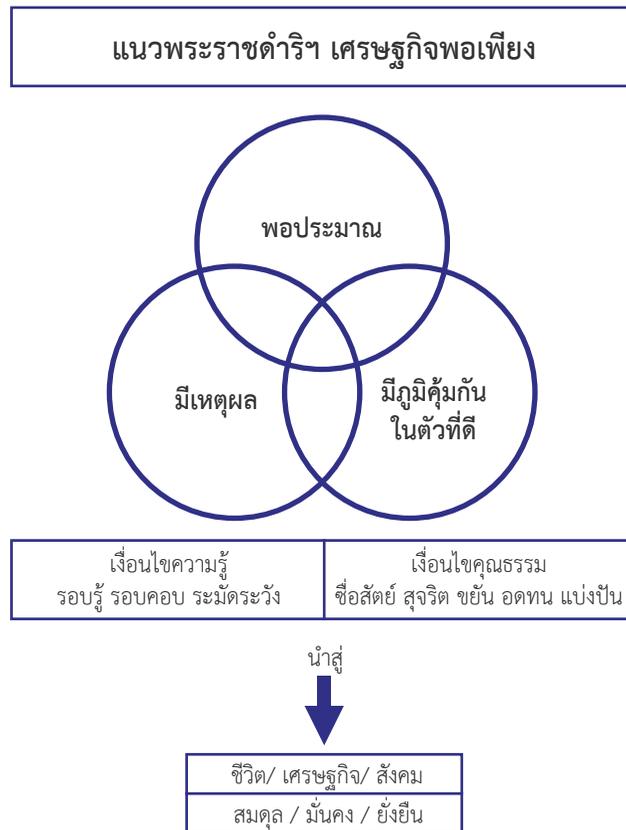
สุเมธ ตันติเวชกุล (2550: 36-37) ได้กล่าวถึง การปฏิบัติให้ได้ผลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริจะต้องยึดหลักสำคัญ 5 ประการดังนี้ ประการที่หนึ่งด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเอง และชาติโดยรวมมีจิตเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ประการที่สองด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง เป็นอิสระ ประการที่สามด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่า โดยยึดมั่นหลักการของความยั่งยืน ประการที่สี่ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วเทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านและเลือกเฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราด้วย ประการที่ห้าด้านเศรษฐกิจ จะต้องมุ่งลดรายก่อนเป็นสำคัญและยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลี่ยงจากการก่อหนี้โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และความเสี่ยงด้านต่างๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเอง ในระดับต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ โดยอาศัยความพอประมาณ และความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทนสติปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี

หลักแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอาจสรุปได้จากภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549: 15)

การวัดความสำเร็จตามเป้าหมายกระทรวงมหาดไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีการกำหนดวัดผลการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ จำนวนร้อยละของหมู่บ้านหรือชุมชนที่พัฒนาผ่านเกณฑ์ชีวิต 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย

- 1.1 ครัวเรือนทำสวนครัว หมายถึง ครัวเรือนที่ใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือใช้กระถางภาชนะที่หึ่งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมทั้งการปลูกผักแบบแขวน ในกรณีที่พื้นที่ไม่สามารถปลูกผักได้อาจมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทนกันได้ เช่น พื้นที่ชาวเล มีการหาปลากินเอง เป็นต้น
- 1.2 ครัวเรือนปลอดอบายมุข หมายถึง สมาชิกทุกคนในครัวเรือนไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนันประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี

2. ด้านการเพิ่มรายได้
 - 2.1 ครั้วเรือนมีอาชีพเสริม หมายถึง ครั้วเรือนมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำทำให้ครั้วเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น
 - 2.2 ครั้วเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง ครั้วเรือนมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือ สิ่งอำนวยความสะดวกในครั้วเรือนที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพในการเพาะปลูกและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน
3. ด้านการประหยัด
 - 3.1 ครั้วเรือนมีการออมทรัพย์ หมายถึง สมาชิกในครอบครัวมีการฝากเงินเก็บไว้กับธนาคาร/สถาบันการเงิน/กลุ่มออมทรัพย์/หรือกลุ่มอื่นๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก
 - 3.2 ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ หมายถึง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน เช่น กลุ่มสัจจะออมทรัพย์/กลุ่มออมทรัพย์สตรี/กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น รวมทั้งมีการเชื่อมโยงกลุ่ม/องค์ต่าง ๆ ในพื้นที่หรือพื้นที่อื่น
4. ด้านการเรียนรู้
 - 4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนมีการบันทึก ภูมิปัญญาในรูปแบบต่าง ๆ มีการถ่ายทอด และนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง
 - 4.2 ครั้วเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน หมายถึง คนในครั้วเรือนมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดหรือจัดเวทีการเรียนรู้หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ นำไปสู่ความเข้าใจในการดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
 - 5.1 ชุมชนใช้วัสดุอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ หมายถึง ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ โดยมีการวางแผนจัดหาทรัพยากรทดแทน ควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษา แหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
 - 5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านอยู่ หมายถึง ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้บริเวณสาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน หรือที่ว่างในหมู่บ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง
6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน
 - 6.1 ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือ คนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา หมายถึง ชุมชนมีการจัดสวัสดิการสำหรับคนจน คนด้อยโอกาส และคนประสบปัญหา เช่น การจัดให้มีกองทุนประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ต่าง ๆ การจัดสรรเงินกำไรจากกองทุนชุมชนเพื่อเป็นสวัสดิการ การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ตลอดจนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในรูปแบบอื่นๆที่ไม่ใช่เกี่ยวกับการเงิน เป็นต้น
 - 6.2 ชุมชน “รู้จักสามัคคี” ชุมชนมีการจัดทำแผนชุมชนและนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกันโดยเมื่อรวมคะแนนของตัวชี้วัดแล้ว ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวม ตัวชี้วัด 6X2 หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับบัญชีครัวเรือน

ความหมายของบัญชีครัวเรือน

ภัทรา เรื่องสินภิญญา (2555) “บัญชีครัวเรือน” เป็นการประยุกต์ทางการบัญชีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออม และสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน โดยเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายรับและรายจ่าย รายรับและรายจ่ายที่บันทึกอาจเป็นรายรับและรายจ่ายส่วนบุคคลหรือที่เป็นต้นทุนในการผลิตของธุรกิจขนาดย่อม เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงผลกำไรหรือขาดทุนจากการประกอบธุรกิจ

วัตถุประสงค์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน

จุดมุ่งหมายของการบันทึกรายการทางการบัญชีก็เพื่อจัดให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินทรัพย์ที่กิจการเป็นเจ้าของ หนี้สินที่กิจการได้ก่อไว้และทุนของเจ้าของกิจการที่นำมาลง ตลอดจนผลการดำเนินงานของกิจการ ในปัจจุบันนอกจากการทำบัญชีเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจแล้วยังสามารถจัดทำบัญชีเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคลได้อีกด้วย โดยมีการนำการบัญชีเข้ามาประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเรียกว่า “บัญชีครัวเรือน” วัตถุประสงค์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ผู้บันทึกบัญชีสามารถวางแผนการใช้จ่ายต่อไปได้อย่างรอบคอบ และสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและการออม และหากมีการใช้จ่ายเท่าที่มี ก็จะไม่ก่อให้เกิดหนี้สินจึงสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน

ความสำคัญบัญชีครัวเรือน

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่าย หนี้สินและเงินคงเหลือของครัวเรือน
2. นำข้อมูลมาใช้ในการบริหารจัดการเงิน จัดลำดับความสำคัญของรายจ่าย และวางแผนการใช้จ่าย ว่ารายจ่ายใดมีความจำเป็น รายจ่ายใดไม่มีความจำเป็นสามารถตัดออกได้ บัญชีครัวเรือนสามารถจัดทำได้หลายรูปแบบ เช่น

วันเดือนปี	รายการ	รายรับ	รายจ่าย	คงเหลือ

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างรูปแบบการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ประโยชน์ของบัญชีครัวเรือน

1. เกิดการวางแผนทางการเงิน เป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์เป็นไปตามวัตถุประสงค์ สามารถจัดการกับเงินออมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระหนี้สิน
2. เกิดการเพิ่มศักยภาพในการจัดหาเงิน เช่น การใช้เวลาว่างให้เกิดรายรับ การสร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายรับในครัวเรือน เป็นต้น
3. สามารถลดรายจ่ายอันไม่จำเป็นออกจากครัวเรือนได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน

การวิจัยของชนิตา โชติเสถียรกุล (2551) เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครอง นักศึกษาสาขาบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่ พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์สูงสุดในด้านที่ทำให้ลดค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นและมีเงินออมเพิ่มขึ้น

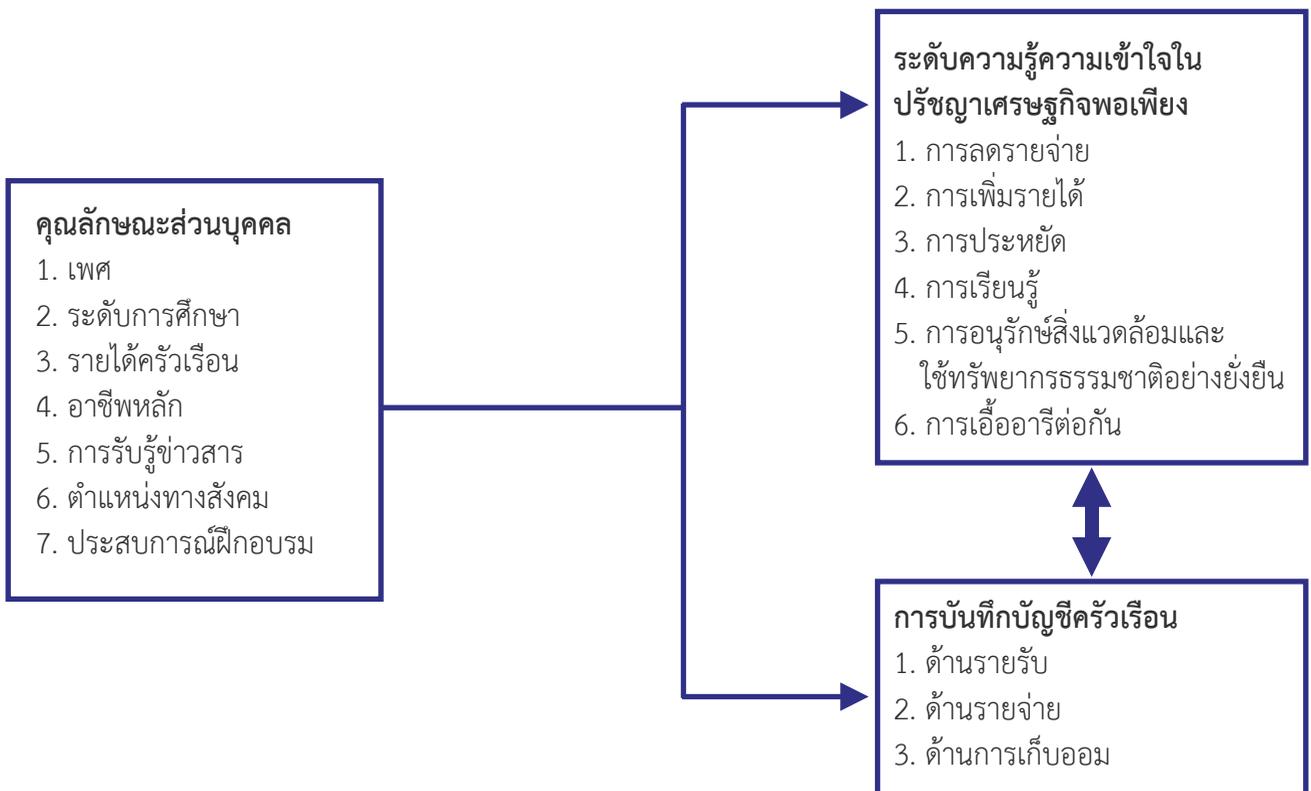
การวิจัยของศุภโชค แก้วทอง และสมบุญ เจริญจิระตระกูล (2552) เรื่อง การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า หลังการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น สามารถนำข้อมูลที่จัดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมในการใช้จ่ายของตนได้

การวิจัยของนิตยา คุ่มพงษ์ และนฤมล คุ่มพงษ์ (2556) เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มครัวเรือนผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนมีอายุค่อนข้างมากมีผลทำให้ความคล่องตัวในการจัดทำบัญชีครัวเรือนค่อนข้างต่ำ อาชีพรับจ้าง อาจจะเป็นเหตุผลที่ครัวเรือนให้ความสนใจการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนน้อย

■ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ภาพที่ 3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

■ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกในครัวเรือนจำนวน 50 ครัวเรือนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้อมูลจากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพหลักของครัวเรือน รายได้รวมครัวเรือนต่อเดือน รายได้ของท่านต่อปี ตำแหน่งทางสังคม การรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ ประสบการณ์ฝึกอบรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) เพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจ ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งกำหนดระดับของคะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด (สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์ , 2544 :208-212)

ตอนที่ 3

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scales) ซึ่งกำหนดระดับของคะแนน ดังนี้ สม่าเสมอ ครึ่งคราว น้อย และไม่มีเลย

3.2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scales) เพื่อวัดระดับความคิดเห็น ตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งกำหนดระดับของคะแนนดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย ไม่เห็นด้วย (สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์ , 2544 :208-212)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บข้อมูลให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เข้าใจก่อนการตอบแบบสอบถาม โดยเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคม 2561 - สิงหาคม 2561 รวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 เดือน

การจัดกระทำกับข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วมาให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้
 - 2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ โดยกำหนดค่าคะแนนแบบ 4 ระดับ ได้กำหนดเกณฑ์ให้คะแนนให้แบบสอบถามดังนี้

ถูกมากที่สุด	ให้ค่าคะแนน	4	คะแนน
ถูกมาก	ให้ค่าคะแนน	3	คะแนน
ถูกปานกลาง	ให้ค่าคะแนน	2	คะแนน
ถูกน้อย	ให้ค่าคะแนน	1	คะแนน

การแปลผลความหมายเพื่ออธิบายระดับความรู้ ความเข้าใจ ได้จากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า พิจารณาจากระดับคะแนน โดยแบ่งเป็นร้อยละ ดังนี้

ร้อยละ	ความหมาย
80 – 100	มีความรู้ความเข้าใจมากที่สุด
70 – 79	มีความรู้ความเข้าใจมาก
60 – 69	มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง
50 – 59	มีความรู้ความเข้าใจน้อย
25 – 49	มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด

- 2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน แบ่งเป็น 2 ตอน
 - 2.2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นแบบสอบถามวัดระดับการบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (Rating Scales) เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ความหมาย
4	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนสม่ำเสมอ
3	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนครั้งคราว
2	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนน้อย
1	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่มีเลย

การแปลผล ความหมาย เพื่ออธิบายระดับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า พิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
3.01 - 4.00	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนสม่ำเสมอ
2.01 – 3.00	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนครั้งคราว
1.01 – 2.00	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนน้อย
0.00 – 1.00	มีการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่มีเลย

2.2.2 แบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นแบบสอบถามวัดระดับการบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน	ความหมาย
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	ไม่เห็นด้วย

การแปลผลความหมาย เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าพิจารณาจากระดับคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนน	ความหมาย
4.51 – 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.51 – 4.50	เห็นด้วยมาก
2.51 – 3.50	เห็นด้วยปานกลาง
1.51 – 2.50	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.50	ไม่เห็นด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้คอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าสถิติดังต่อไปนี้

สถิติพื้นฐาน

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) ได้แก่ เพศ การศึกษา รายได้ของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ การรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ ตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์การฝึกอบรม
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ใช้การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) หรือ (\bar{X}) และการหาค่าเฉลี่ยเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)
4. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้นำมาแปลผลในรูปของความสัมพันธ์ กำหนดหลักการดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ความหมาย	
+ .91 ถึง + 1.00	ตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน	อยู่ในระดับสูงมาก
+ .71 ถึง + .90	ตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน	อยู่ในระดับสูง
+ .51 ถึง + .70	ตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน	อยู่ในระดับปานกลาง
+ .31 ถึง + .50	ตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน	อยู่ในระดับต่ำ
+ .00 ถึง + .30	ตัวแปรที่ศึกษามีความสัมพันธ์กัน	อยู่ในระดับต่ำที่สุด

■ ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 คน เมื่อนำมาแจกแจงความถี่ ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	38.00
หญิง	31	62.00
อายุ		
20 – 39 ปี	8	16.00
40 – 59 ปี	25	50.00
60 ปีขึ้นไป	17	34.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	21	42.00
มัธยมศึกษา/ปวช	12	24.00
ปวส./อนุปริญญา	2	4.00
ปริญญาตรี	12	24.00
ปริญญาโทหรือสูงกว่าปริญญาโท	3	6.00
สถานภาพ		
โสด	1	2.00
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	3	6.00
สมรส	46	92.00
อาชีพหลัก		
เกษตรกร	41	82.0
ประมง	1	2.00
รับจ้างทั่วไป	2	4.00
รับราชการ	4	8.00
อื่นๆ	2	4.00
รายได้ของครัวเรือน(บาท/เดือน)		
ต่ำกว่า 20,000 บาท	34	68.0
20,001 - 30,000 บาท	12	24.0
30,001 - 40,000 บาท	3	6.00
40,001 - 50,000 บาท	1	2.00
ตำแหน่งทางสังคม		
ประธานกลุ่ม	5	8.93
กำนัน	3	7.14
สมาชิก อบต.	3	7.15
ประชาชนทั่วไป	87	73.21
อื่นๆ	2	3.57

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
การรับรู้ข่าวสาร		
ออนไลน์ Facebook/Line	8	15.93
โทรศัพท์/วิทยุ	70	39.83
การอบรม/ประชุม	13	25.66
สื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือ วารสาร	8	15.93
อื่นๆ	1	2.65
การอบรมในการทำบัญชีครัวเรือน		
เคยได้รับการอบรม	34	68.00
ไม่เคยได้รับการอบรม	16	32.00
ประสบการณ์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน		
น้อยกว่า 1 ปี	23	46.0
เกินกว่า 1 ปี ขึ้นไป	27	54.0

จากตารางที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช 32 หมู่บ้าน จากประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 50 ครัวเรือน ผลการวิจัย พบว่า เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.00 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.00 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.00 ระหว่าง 39 ปีขึ้นไป - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 และ ระหว่าง 59 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 34.00 ด้านการศึกษาในระดับประถม คิดเป็นร้อยละ 42.00 มัธยมตอนปลาย/ปวช. คิดเป็นร้อยละ 24.00 อนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 4.00 และปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 24.00 ปริญญาโทหรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 6.00 สถานภาพทางครอบครัว โดยมีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 2.00 หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 6.00 และสมรส คิดเป็นร้อยละ 92.00 ด้านของระดับรายได้ของครอบครัว ระหว่าง 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.00 ระหว่าง 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.00 ระหว่าง 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 6.00 และระหว่าง 40,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.00 ความพอเพียงในการใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า มีความพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 80.00 และไม่พอเพียง คิดเป็นร้อยละ 20.00 ด้านการประกอบอาชีพของครอบครัว พบว่า เป็นอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 82.00 อาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 2.00 อาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 4.00 อาชีพราชการ คิดเป็นร้อยละ 8.00 และอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 4.00 โดยมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ช่วงระหว่าง 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.00 ช่วงระหว่าง 5 ปี 1 วัน - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.00 ช่วงระหว่าง 10 ปี 1 วัน - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.00 ช่วงระหว่าง 15 ปี 1 วัน - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.00 และช่วงระหว่าง 20 ปี 1 วัน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.00 ด้านการรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ พบว่า มีการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์/Facebook/Line คิดเป็นร้อยละ 12.80 ผ่านโทรศัพท์/วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 2.00 การอบรม/ประชุม คิดเป็นร้อยละ 8.40 สื่อสิ่งพิมพ์/วารสาร คิดเป็นร้อยละ 12.80 และช่องทางอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 18.80 ด้านตำแหน่งทางสังคม พบว่า มีการดำรงตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 1.67 กำนัน คิดเป็นร้อยละ 1.33 อบต. คิดเป็นร้อยละ 1.33 ประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 13.67 และตำแหน่งอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ในด้านของประสบการณ์ฝึกอบรม พบว่า ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 68.00 ไม่ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 32.00 โดยมีประสบการณ์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน น้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.00 และมีประสบการณ์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน มากกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.00

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมาย ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{X}	S.D	ความหมาย
ด้านการลดรายจ่าย	2.32	0.45	ปานกลาง
ด้านการเพิ่มรายได้	2.70	0.40	มาก
ด้านการประหยัด	2.24	0.52	ปานกลาง
ด้านการเรียนรู้	2.20	0.69	ปานกลาง
ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน	2.18	0.46	ปานกลาง
ด้านการเอื้ออารีต่อกัน	2.73	0.77	มาก
รวม	2.40	0.55	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การเพิ่มรายได้ และการเอื้ออารีต่อกัน (\bar{X} อยู่ระหว่าง 2.73 ถึง 2.70)

ผลการศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน

ผู้วิจัยนำคำตอบจากแบบสอบถามตอนที่ 3.1 วิเคราะห์ผล เพื่อศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมาย การบันทึกบัญชีครัวเรือน ตามแนวพระราชดำริ ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช

การบันทึกบัญชีครัวเรือน	\bar{X}	S.D	ความหมาย
รายรับ	3.75	0.47	มาก
รายจ่าย	3.67	0.54	มาก
เก็บออม	3.71	0.61	มาก
รวม	3.71	0.54	มาก

จากตารางที่ 3 การบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากทุกด้าน (\bar{X} อยู่ระหว่าง 3.67 ถึง 3.75) โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในด้านของรายรับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.75$)

ผลการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยทำการทดสอบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ผลเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

คุณลักษณะส่วนบุคคล		ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
		การลดรายจ่าย	การเพิ่มรายได้	การประหยัด	การเรียนรู้	การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	การเอื้ออารีต่อกัน
เพศ	Pearson Correlation	.109	-.273	-.130	-.388**	.054	-.388**
	Sig. (2-tailed)	.450	.055	.369	.005	.711	.005
ระดับการศึกษา	Pearson Correlation	-.056	.144	.144	.585**	.187	.585**
	Sig. (2-tailed)	.697	.320	.318	.000	.193	.000
รายได้ครัวเรือน	Pearson Correlation	-.103	.159	.095	.193	-.134	.574**
	Sig. (2-tailed)	.478	.270	.513	.179	.353	.000
อาชีพหลัก	Pearson Correlation	.043	.193	.229	.574**	.019	.193*
	Sig. (2-tailed)	.766	.178	.110	.000	.893	.179
การรับรู้ข่าวสาร	Pearson Correlation	-.327*	.156	.082	.215	-.036	.608
	Sig. (2-tailed)	.021	.279	.570	.000	.803	.000
ตำแหน่งทางสังคม	Pearson Correlation	-.227	.128	.183	.445**	-.048	.445**
	Sig. (2-tailed)	.113	.377	.204	.001	.742	.001
ประสบการณ์ฝึกอบรม	Pearson Correlation	.109	-.273	-.130	-.388**	.054	-.388**
	Sig. (2-tailed)	.450	.055	.369	.005	.711	.005

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 4 การทดสอบความสัมพันธ์คุณลักษณะที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วิเคราะห์ผลเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.01 ของเพศและประสบการณ์ฝึกอบรม ส่งผลต่อการเรียนรู้และการเอื้ออารีต่อกัน กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 38.00 และ การขาดประสบการณ์ฝึกอบรม ร้อยละ 32.00 อาจส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในด้านการเรียนรู้ ทั้งนี้ยังพบว่า การรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อการลดรายจ่าย อาจเนื่องจากในยุคปัจจุบันมีช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายเข้าถึงได้ง่าย เป็นผลให้ผู้รับข่าวสารขาดความตระหนัก หรือใส่ใจเท่าที่ควร

ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 พบความสัมพันธ์ใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ ระดับการศึกษาและการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเอื้ออารีต่อกัน ประเด็นต่อมาคือ รายได้ครัวเรือนที่ส่งผลต่อการเอื้ออารีต่อกัน และอาชีพหลักที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ ประเด็นสุดท้ายคือ ตำแหน่งทางสังคมกับการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเอื้ออารีต่อกัน

ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พบความสัมพันธ์ในประเด็นของอาชีพหลักที่ส่งผลต่อการเอื้ออารีต่อกัน

ผลการศึกษาคคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้วิจัยทำการทดสอบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน วิเคราะห์ผลเพื่อศึกษาคคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

คุณลักษณะ		การบันทึกบัญชีครัวเรือน		
		รายรับ	รายจ่าย	เก็บออม
เพศ	Pearson	.339*	-.422**	-.388**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.016	.002	.005
ระดับการศึกษา	Pearson	-.423**	-.229	.585**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.002	.110	.000
รายได้ครัวเรือน	Pearson	-.250	.422**	.574**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.080	.002	.000
อาชีพหลัก	Pearson	-.165	.398**	.193
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.251	.004	.179
การรับรู้ข่าวสาร	Pearson	-.533**	-.552	-.314*
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.027
ตำแหน่งสังคม	Pearson	-.278	-.313**	.445**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.050	.027	.001
ประสบการณ์ฝึกอบรม	Pearson	.339*	.324**	-.388**
	Correlation			
	Sig. (2-tailed)	.016	.022	.005

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 5 การทดสอบความสัมพันธ์คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน วิเคราะห์ผลเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ประเด็นของเพศส่งผลต่อรายจ่ายและการเก็บออม ระดับการศึกษาส่งผลต่อรายรับ การรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อรายรับและการเก็บออม ตำแหน่งทางสังคมส่งผลต่อรายจ่าย และประเด็นของประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อการเก็บออม

ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 พบความสัมพันธ์ใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ เพศที่ส่งผลต่อรายรับ ประเด็นต่อมาคือ ระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อการเก็บออม รายได้ของครัวเรือนส่งผลต่อรายจ่ายและการเก็บออม อาชีพหลักส่งผลต่อรายจ่าย ตำแหน่งทางสังคมที่ส่งผลต่อการเก็บออม ประเด็นสุดท้ายคือ ประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อรายจ่าย และในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พบความสัมพันธ์ในประเด็นของประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อรายรับ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน

ผู้วิจัยทำการทดสอบความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับการบันทึกบัญชีครัวเรือน ของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงการทดสอบหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation)

ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง		การบันทึกบัญชีครัวเรือน		
		รายรับ	รายจ่าย	เก็บออม
การลดรายจ่าย	Pearson Correlation	.279*	.411**	.112
	Sig. (2-tailed)	.049	.003	.438
การเพิ่มรายได้	Pearson Correlation	-.042	.025	-.027
	Sig. (2-tailed)	.770	.865	.854
การประหยัด	Pearson Correlation	-.147	-.021	.144
	Sig. (2-tailed)	.310	.887	.319
การเรียนรู้	Pearson Correlation	.254	.317*	.359*
	Sig. (2-tailed)	.075	.025	.010
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	Pearson Correlation	.201	.251	.379**
	Sig. (2-tailed)	.162	.079	.007
การเอื้ออารีต่อกัน	Pearson Correlation	-.067	-.142	.018
	Sig. (2-tailed)	.642	.325	.901

* ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

จากตารางที่ 6 การทดสอบความสัมพันธ์การทดสอบความสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน วิเคราะห์ผลเพื่อศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยประเด็นที่มีความสัมพันธ์เชิงลบที่ระดับ 0.01 อย่างมีนัยสำคัญ 3 ประเด็น คือ ประเด็นของการเพิ่มรายได้กับรายรับ และ 2 ประเด็น คือ ประเด็นของการประหยัดและประเด็นการเอื้ออารีต่อกัน มีความสัมพันธ์กับรายรับ และรายจ่าย เช่นเดียวกัน

ในขณะที่พบความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น คือ ประเด็นการลดรายจ่ายกับรายรับ และประเด็นการเรียนรู้กับรายจ่าย และเก็บออม และในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พบความสัมพันธ์ในประเด็นของการลดรายจ่ายกับรายรับ ประเด็นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนกับการเก็บออม

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ทำการเก็บข้อมูลจากสมาชิกในครัวเรือนจำนวน 50 ครัวเรือนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนในพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชจากข้อมูลของสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.00 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.00 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40 - 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 42.00 สถานภาพทางครอบครัวส่วนใหญ่สมรส คิดเป็นร้อยละ 92.00 ด้านการประกอบอาชีพของครอบครัว พบว่า เป็นอาชีพเกษตรกรส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.00 ด้านของระดับรายได้ของครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.00 ความพอเพียงในการใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีความพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 80.00 ด้านตำแหน่งทางสังคม พบว่าส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 74.00 ด้านการรับรู้ข่าวสารจากภาครัฐ พบว่า ส่วนใหญ่รับรู้ผ่านโทรทัศน์/วิทยุ คิดเป็นร้อยละ 40.00 ในด้านของประสบการณ์ฝึกอบรม พบว่า ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 68.00 โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.00

ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.40$) โดยในด้านการเพิ่มรายได้ และ การเอื้ออารีต่อกันพบว่าอยู่ในระดับมาก (\bar{X} อยู่ระหว่าง 2.73 ถึง 2.70)

การบันทึกบัญชีครัวเรือน ตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีการบันทึกบัญชีอยู่ในระดับครั้งคราว ($\bar{X} = 2.11$)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนเห็นด้วยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.71$) โดยพบว่า มีเพียงข้อเดียวที่เห็นด้วยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) คือ การจัดทำบัญชีครัวเรือน ช่วยให้เห็นและสมาชิกในครอบครัว มีหนี้สินลดลง

การทดสอบความสัมพันธ์คุณลักษณะที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีความ

สัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญของเพศและประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อการเรียนรู้และการเอื้ออาทร ทั้งนี้ยังพบว่าการรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อการลดรายจ่าย อาจเนื่องจากในยุคปัจจุบันมีช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายเข้าถึงได้ง่าย เป็นผลให้ผู้รับข่าวสารได้รับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและนำไปปรับใช้การดำเนินชีวิตจนทำให้สามารถลดรายจ่ายครัวเรือนได้ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 พบความสัมพันธ์ คือ ระดับการศึกษาและการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อการเอื้ออาทรต่อกัน รายได้ครัวเรือนที่ส่งผลต่อการเอื้ออาทรต่อกัน และอาชีพหลักที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และตำแหน่งทางสังคมกับการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเอื้ออาทรต่อกัน ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พบความสัมพันธ์ในประเด็นของอาชีพหลักที่ส่งผลต่อการเอื้ออาทรต่อกัน

การทดสอบความสัมพันธ์คุณลักษณะที่ส่งผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ ประเด็นของเพศส่งผลต่อรายจ่ายและการเก็บออม ระดับการศึกษาส่งผลต่อรายรับ การรับรู้ข่าวสารส่งผลต่อรายรับและการเก็บออม ตำแหน่งทางสังคมส่งผลต่อรายจ่าย และประเด็นของประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อการเก็บออม ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 พบความสัมพันธ์ คือ เพศที่ส่งผลต่อรายรับ ระดับการศึกษาที่ส่งผลต่อการเก็บออม รายได้ของครัวเรือนส่งผลต่อรายจ่ายและการเก็บออม อาชีพหลักส่งผลต่อรายจ่าย ตำแหน่งทางสังคมที่ส่งผลต่อการเก็บออม และประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อรายจ่าย ในระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 พบความสัมพันธ์ในประเด็นของประสบการณ์ฝึกอบรมส่งผลต่อรายรับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40 - 59 ปี ศึกษาในระดับประถม สถานภาพสมรส ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ของครอบครัว อยู่ระหว่าง 10,000-20,000 บาท มีความพอเพียงในการใช้จ่ายต่อเดือน ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป รับรู้ข่าวสารจากภาครัฐผ่านโทรทัศน์/วิทยุ ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนมาแล้ว โดยมีประสบการณ์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน มากกว่า 1 ปี ซึ่งสอดคล้องกับนิตยา คุ่มพงษ์ และนฤมล คุ่มพงษ์ (2556) ซึ่งได้ทำการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มครัวเรือนผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนมีอายุค่อนข้างมาก ระหว่าง 51 - 60 และมากกว่า 60 ปีขึ้นไป ถึงร้อยละ 39.47 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา มีการรับรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติในการจัดทำบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง มีผลทำให้ความคล่องตัวในการจัดทำบัญชีครัวเรือนค่อนข้างต่ำ อาชีพหลักของครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 50.00 คือการรับจ้าง อาจจะเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ครัวเรือนให้ความสนใจการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนน้อย

ผลการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ การเพิ่มรายได้ และการเอื้ออาทรต่อกัน ทั้งนี้เนื่องจากประชากรในเขตพื้นที่อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราชที่เข้าร่วมโครงการจัดทำบัญชีครัวเรือนกับสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์นครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร มีการศึกษาระดับประถมศึกษา และส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทางโทรทัศน์/วิทยุ จึงขาดความกระจ่างในการรับรู้และเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในด้านการเพิ่มรายได้และการเอื้ออาทรต่อกัน เพราะเหตุผลหลักของการศึกษาหาความรู้ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ เพื่อต้องการมีรายได้ให้พอกับรายจ่ายของครอบครัว นอกจากนี้ สังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ถูกปลูกฝังให้รู้จักเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งจากผลการศึกษา สอดคล้องกับ ธรรมยุชก นิลมณี

และคณะ (2558) ที่ได้ทำการศึกษา การศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษา พบว่า ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุมากกว่า 50 ปี ประกอบอาชีพเกษตรกร จบการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ซึ่งรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 4,001 – 10,000 บาท แต่ภาระหนี้สินสูงกว่า คือ 10,001 – 50,000 บาท ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้น ตัวแทนกลุ่มส่วนใหญ่รู้จักการทำบัญชีครัวเรือนในระดับปานกลาง โดยได้รับการแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐ แต่พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในการทำบัญชีครัวเรือน คือ การอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ขาดประสบการณ์ในการทำบัญชีครัวเรือน ประกอบกับเจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามผล ส่งผลให้ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่ขาดการบันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ผลการศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีการบันทึกบัญชีอยู่ในระดับครึ่งคราว ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ สุตสุนทร เหลืองอิงคะสุด (2551) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของประชาชนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย 2) การศึกษาการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน พบว่ามีการบันทึกบัญชีอยู่ในระดับบางครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การบันทึกบัญชีทุกครั้งที่มีการรับ – จ่าย ของครัวเรือนมีการแจ้งรายรับ – จ่าย ของครอบครัวต่อเดือนให้สมาชิกในครัวเรือนทราบ ท่านได้รับการอบรม/แนะนำให้ความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนครัวเรือนของท่านได้มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ท่านบันทึกบัญชีครัวเรือนคนเดียวในครัวเรือน ในกรณีที่ท่านไม่อยู่สมาชิกในครอบครัวสามารถบันทึกบัญชีครัวเรือนแทนได้ สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน เจ้าหน้าที่โครงการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีการติดตามสนับสนุนผลการดำเนินงาน พบว่ามีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอยู่ในระดับบางครั้งทุกข้อ 3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน ในภาพรวมพบว่า ประชาชนเห็นด้วยในเรื่องของการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ประชาชนมีความคิดเห็นในระดับ “ไม่แน่ใจ” ในประเด็นที่ว่า “การจดบันทึกบัญชีครัวเรือนมีปัญหา” และ “การไม่ทำบัญชีครัวเรือนก็สามารถเก็บออมได้” 4) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชน โดยภาพรวมแล้วพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้ความเข้าใจในด้านการลดรายจ่าย และการเอื้ออารีต่อกัน มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการเพิ่มรายได้มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนตามแนวพระราชดำริของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีเพียงข้อการจัดทำบัญชีครัวเรือน ช่วยให้ท่านและสมาชิกในครอบครัว มีหนี้สินลดลง ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรา เรื่องสิทธิสัญญา (2555) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม พบว่า “บัญชีครัวเรือน” ซึ่งเป็นบัญชีที่ใช้สำหรับบันทึกรายได้และรายจ่าย ผู้จัดทำบัญชีครัวเรือนจะได้รับประโยชน์คือ มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีเงินออมเพิ่มขึ้น มีหนี้สินลดลงและในที่สุดจะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินได้อย่างยั่งยืน อันเป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งเน้นให้เกิดความพอเพียงหรือพอประมาณกับตนเอง อยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ไม่เดือดร้อน เป็นการยึดทางสายกลางโดยอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและมีการติดตามตลอดจนให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีครัวเรือนและให้ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริให้กับประชาชน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ ขาดแหล่งข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน ขาดการช่วยเหลือแนะนำและอธิบายในการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน อีกทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนับสนุนให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนขาดการติดตามผลการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างจริงจัง ประกอบกับผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อาจส่งผลกระทบต่อการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้การจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนขาดความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่วนกลุ่มคนที่อายุน้อยไม่ได้เห็นความสำคัญเนื่องจากไม่มีการอบรมให้ความรู้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้น ถ้าได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้ามาให้ความรู้และติดตามการดำเนินการเป็นระยะ ๆ หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ลงมาช่วยเหลือเรื่องการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน จัดอบรมให้สมาชิกในครัวเรือนที่รู้หนังสือ อ่านเขียนคล่อง สามารถบันทึกบัญชีครัวเรือนได้ด้วยตัวเองจะส่งผลดีต่อการติดตามเพียงอย่างเดียวในระยะยาว

เพื่อให้การจัดทำบัญชีครัวเรือนสัมฤทธิ์ผล ควรมีการสอนและฝึกการทำบัญชีครัวเรือนสำหรับเยาวชนเพิ่มเติม เพื่อช่วยผู้ปกครองที่ไม่รู้หนังสือหรือมีปัญหาในการบันทึกบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังปลูกฝังอุปนิสัยในการใช้จ่ายและการมีวินัยทางการเงินแก่เยาวชนอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2544). *พื้นที่เป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย. (2549). *หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสา รักษาดินแดน กรมการปกครอง.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- ชนิดา โขติเสถียรกุล. (2551). *การศึกษาสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้ปกครองนักศึกษาสาขาบัญชี คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- ธรรณชนก นิลมณีและคณะ. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมแลสภาพปัญหาการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- นิตยา คุ่มพงษ์และณฤมล คุ่มพงษ์. (2556). *ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนตามปรัชญาพอเพียงในเขตเทศบาลตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2550). *คนจนกับนโยบายการทำให้คนจนของรัฐ*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา.
- ประเวศ วะสี. (2550). *เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : ปิทีเอช เพรส.
- ภัทรา เรื่องสิทธิปัญญา. (2555). *บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม*. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1): 20-28.
- ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 7. (2550). *เอกสารแนวทางการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. เพชรบุรี: กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา.
- ศุภโชค แก้วทอง และสมบุญณ เจริญจิระตระกูล. (2552). *การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต. (2551). *การศึกษาคำความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์. (2544). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดหนองคาย. (2550). *รูปแบบส่งเสริมชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดหนองคาย*. หนองคาย: สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- อำพน กิตติอำพล. (2544). *เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ปิทีเอช เพรส.

รองเท้า มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ของผู้สอบบัญชีหรือไม่?

THE AFFECT OF SHOES ON AUDITOR'S WORKING
PERFORMANCE

นนสิชา อุตรากรณ์

บัญชีมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ)

Nonsicha Uttraporn

Master of Accounting (Integrative Business Accounting)

รองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่?

นณิชา อุตรากรณ์

บัญชีมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ)

วันที่ได้รับบทความต้นฉบับ : 29 กรกฎาคม 2562

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 19 สิงหาคม 2562

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 30 สิงหาคม 2562

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ารองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการสวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะกับเท้าหรือออกแบบมาไม่ดีนั้นอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ก่อให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่างหลายประการ โดยเฉพาะรองเท้าหุ้มส้นที่ทำให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่างหลายประการ โดยเฉพาะรองเท้าหุ้มส้นที่ทำให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่างหลายประการ โดยเฉพาะรองเท้าหุ้มส้นที่ทำให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่างหลายประการ โดยเฉพาะรองเท้าหุ้มส้นที่ทำให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่างหลายประการ

จากหนังสือจากการศึกษาระเบียบการแต่งกายและการสัมภาษณ์ผู้สอบบัญชีในบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ทั้ง 4 แห่งในไทยพบว่าบริษัทเพียงบางแห่งที่ไม่ได้ระบุประเภทรองเท้าที่สวมใส่ในขณะที่บางแห่งอนุญาตให้ใส่รองเท้าที่ทำจากหนังเท่านั้นเพื่อแสดงถึงภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ ซึ่งการศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์จำนวน 8 คน จากบุคลากรที่มีการติดต่อประสานงานกับผู้สอบบัญชีหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎระเบียบเครื่องแต่งกายและผู้สอบบัญชีที่ทำงานในบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่งในไทย ผลการศึกษาพบว่ารองเท้าที่ติดต่อสุขภาพส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีในระยะยาว โดยการสวมใส่รองเท้าที่ติดต่อสุขภาพนั้นจะช่วยส่งเสริมให้สภาพแวดล้อมในการทำงานของผู้สอบบัญชีดีขึ้น ในแง่ของความสะดวกในการเดินทางเพราะปัจจุบันระบบขนส่งมวลชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความหนาแน่น หากใส่รองเท้าไม่เหมาะสมอาจเกิดปัญหาสุขภาพเท้าตามมาได้ เช่น รองเท้ากัดและข้อเท้าพลิก นอกจากนี้ยังส่งผลต่อความพึงพอใจของพนักงาน เนื่องจากผู้สอบบัญชีเป็นอาชีพที่ทำงานไม่เป็นหลักแหล่ง หากบริษัทมีการส่งเสริมให้สวมรองเท้าเพื่อสุขภาพจะทำให้ผู้สอบบัญชีรู้สึกได้รับความใส่ใจ มีความยืดหยุ่นในการทำงานและสามารถให้ความสำคัญกับการทำงานได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นผู้สอบบัญชีจึงควรเลือกสวมรองเท้าที่ติดต่อสุขภาพและสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรของลูกค้ำ

คำสำคัญ: ผู้สอบบัญชี ประสิทธิภาพในการทำงาน ภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ สภาพแวดล้อมในการทำงาน รองเท้าเพื่อสุขภาพ ปัญหาสุขภาพเท้า

THE AFFECT OF SHOES ON AUDITOR'S WORKING PERFORMANCE

Nonsicha Uttraporn

Master of Accounting (Integrative Business Accounting)

Received: July 29, 2019

Revised: August 19, 2019

Accepted: August 30, 2019

ABSTRACT

This research aims to study whether types of shoes affect auditor's performance and how they are relevant. Prior research has shown that wearing unsuitable shoes, especially leather cut shoes, can cause many symptoms and sufferings. With reference to researcher's observation on the four largest accounting and auditing firms in Thailand dress codes, as known as Big 4, some companies do not strictly regulate about shoes selection while others allow for leather shoes only to represent the professional appearance. This study conduct analysis by interviewing 8 participants that coordinate with auditors, relate to the dress code regulations or work as auditors in 4 large auditing firms in Thailand. Results show that wearing suitable shoes affect auditor's long-term performance because wearing healthy footwear will improve the work environment and make the traveling more convenient. Due to the congested public transportation in Bangkok Metropolitan, wearing improper shoes may cause foot problems such as shoe bites and ankle flip. This also affects the satisfaction of auditors. The auditor is a profession that deals with a lot of traveling on field work. If the company encourages their staffs to wear healthy shoes, they would sense the recognition and care from the firms, the flexibility in workplace and ability to focus on their task. Thus, the auditor should select the proper shoes that are not only fit with different client cultures but also best for their health.

Keywords: Auditor, Performance, Professional appearance, Working environment, Healthy footwear, Foot problems

■ บทนำ

ในสังคมการทำงาน ปฏิเสธไม่ได้ว่าเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายส่งผลต่อภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพในสายตาผู้คน โดยเฉพาะวิชาชีพสอบบัญชีที่ภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพถือเป็นส่วนสำคัญที่จะส่งผลต่อความน่าเชื่อถือ ด้วยเหตุผลนี้ผู้สอบบัญชีจึงต้องแต่งกายค่อนข้างเป็นทางการ และคงไว้ซึ่งภาพลักษณ์ของความเป็นมืออาชีพอยู่เสมอ โดยไม่ได้คำนึงว่าการที่ต้องแต่งกายในรูปแบบนั้น จะส่งผลต่อสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงานหรือไม่

จากการศึกษาเปรียบเทียบการแต่งกายของบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ในไทย 4 แห่งหรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ Big 4 พบว่า ในอดีตแต่ละบริษัทมีการแต่งกายที่เป็นทางการมากกว่าปัจจุบัน พนักงานจะต้องแต่งกายอย่างเป็นทางการขณะทำงานในสำนักงานหรือที่ทำการของลูกค้าโดยไม่คำนึงว่าสภาพแวดล้อมจะเป็นเช่นไร บางบริษัทกำหนดให้ต้องใส่สูทมาทำงาน หรืออนุญาตให้ผู้หญิงสวมกระโปรงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แม้ว่าปัจจุบัน Big 4 ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการแต่งกายให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมในการทำงานของผู้สอบบัญชีมากขึ้น ทว่าเรื่องของรונแท้นักกลับยังไม่ได้ได้รับความใส่ใจเท่าใดนัก เพราะทั้งบริษัทและผู้สอบบัญชีเองยังคงมีความคิดว่าผู้สอบบัญชียังต้องคงภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพเอาไว้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือบริษัทหลายแห่งอนุญาตให้พนักงานแต่งกายอิสระจึงสามารถพบเห็นพนักงานสวมรอนแท้นักผ้าใบมาทำงานได้ทั่วไป แต่ผู้สอบบัญชีกลับสวมรอนแท้นักผ้าใบได้ในบางโอกาสเท่านั้น เช่น การไปตรวจนับคลังสินค้า เป็นต้น

เมื่อศึกษาไปยัง Big 4 ในต่างประเทศ พบว่า PwC สิงคโปร์นั้นได้เปิดโอกาสให้พนักงานใช้วิจารณญาณตัดสินใจเลือกชุดทำงานตามความเหมาะสมในแต่ละวันด้วยตนเอง ซึ่ง Trillion So ผู้ดำรงตำแหน่ง Human Capital Leader ของ PwC Singapore ได้กล่าวไว้ว่า “ฉันเชื่ออย่างแท้จริงว่าผู้คนมีประสิทธิผลมากที่สุดเมื่อพวกเขาได้รับความผ่อนคลายที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และองค์กรสามารถมีส่วนร่วมโดยการเป็นผู้ช่วยกระตุ้นเพื่อที่จะดึงศักยภาพสูงสุดออกมาจากตัวบุคคล เรารู้สึกตื่นเต้นที่ได้ทำให้คนของเรา ‘เป็นตัวของตัวเอง’ และได้ปลดปล่อยความหลากหลายของแต่ละคนมาสู่สถานที่ทำงาน” (HRM Asia Newsroom, 2018)

อาชีพผู้สอบบัญชีมีลักษณะการทำงานที่ต้องเดินทางอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้เท่าที่เป็นอวัยวะสำคัญต้องรู้ภาระหนัก ดังนั้นการเลือกรองเท้าที่เหมาะสมกับผู้สวมใส่จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการสวมใส่รองเท้าที่ไม่เหมาะสมนั้นจะส่งผลต่อสุขภาพของผู้สวมใส่ในระยะยาว แต่เนื่องจากผู้สอบบัญชีนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติตามระเบียบการแต่งกายของบริษัท จึงทำให้มีบางส่วนละเลยผลกระทบทางด้านสุขภาพเพราะต้องการแสดงภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพเป็นสำคัญ จากประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่ารอนแท้นักมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่จะได้ให้นำหนักความสำคัญระหว่างภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ กับผลกระทบในด้านอื่นที่จะตามมาได้อย่างมีเหตุผล

■ บททวนวรรณกรรม

งานวิจัยของ Carrington (2010) พบว่า การศึกษาทางด้านสังคมวิทยาเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีมีความสำคัญ และส่งผลต่อการวัดคุณภาพของผู้สอบบัญชี (Humphrey et al, 1992) ความสำคัญของรูปลักษณ์ที่เป็นมืออาชีพนั้นอาจเห็นได้จากลายเซ็นของผู้สอบบัญชีที่ได้ลงนามรับรองความถูกต้องของข้อมูลทางการเงิน (Pentland, 1993) ซึ่งได้สะท้อนความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีจากรูปลักษณ์การแต่งกาย และความชำนาญจากประสบการณ์การทำงานที่ยาวนาน โดยเฉพาะผู้ช่วยผู้สอบบัญชีที่ประสบการณ์น้อย ความเป็นมืออาชีพถือเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถรับรู้ได้ผ่านการแต่งกาย ภาษา และลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถเรียนรู้ได้ผ่านการทำงาน เป็นต้น ทั้งหมดนี้กระทำไปโดยให้ลูกค้าเป็นจุดศูนย์กลาง (Anderson-Gough et al., 2000)

แต่ความจริงแล้วกลับไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลการดำเนินงานและรูปลักษณะที่ปรากฏให้เห็น เช่นเดียวกับการที่นักกฎหมายสวมวิกผมแล้วไม่สามารถบ่งบอกว่่านักกฎหมายมีความสามารถที่ดีได้ (Anderson-Gough et al., 2002) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่าคนที่ผู้สอบบัญชีทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจในอุตสาหกรรมลูกค้า และกระบวนการทำงานต่าง ๆ อย่างแท้จริง รวมถึงความสามารถในการประเมิน ความเสี่ยงสำคัญในการสอบบัญชี (Geiger, 2002) อย่างไรก็ตาม บริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ก็กำหนดเครื่องแต่งกาย และประเภทของรองเท้าที่สวมใส่โดยคำนึงถึงภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพต่อสายตาลูกค้าเป็นหลัก แต่ทั้งนี้ปัจจัย ด้านสุขภาพก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามเช่นกัน อาชีพที่มีการเดินทางและเปลี่ยนสถานที่ทำงานบ่อยอย่างผู้สอบบัญชีจึง ควรใส่ใจเรื่องปัญหาสุขภาพเท้าและเลือกสวมใส่รองเท้าที่เหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรมของ APO Society (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติในปี, 2553) พบว่ารองเท้า ที่ไม่เหมาะกับเท้าหรือออกแบบมาไม่ดีอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ก่อให้เกิดโรคและความเจ็บปวดได้หลายอย่าง หลายประการ รองเท้าหุ้มส้นมีปัญหาในการสวมใส่มากโดยเฉพาะรองเท้าหนัง ถ้าขนาดไม่พอเหมาะกับเท้า เช่น รองเท้า ขนาดเล็กกว่าเท้า รองเท้าหัวเล็กเรียว นอกจากโดนกัดและเดินไม่ถนัดแล้ว นิ้วเท้าทั้งหมดจะเบียดกันจนผิดรูป ก่อให้เกิดอาการเจ็บปวดจากนิ้วเท้าที่เกยกันอยู่ ซึ่งรองเท้าเหล่านี้หากถูกสวมใส่เป็นเวลานานจะก่อให้เกิดการเสียดสีการทรงตัว หรือเกิดพยาธิสภาพในโครงสร้างกระดูกสันหลังได้ นอกจากนี้รองเท้าส้นสูงยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดโรคได้หลายโรค เพราะก่อกำบังกล้ามเนื้อองหดเกร็ง และอาจทำให้เอ็นร้อยหวายข้อเท้าขาดได้หากเกิดการกระตุกอย่างแรงจากการล้ม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ดุจใจ (2552) เกี่ยวกับการวิจัยศึกษาหาความสัมพันธ์ของความผิดปกติกับปัจจัยต่าง ๆ และ ชนิดของรองเท้าที่ใช้โดยศึกษาจากผู้สูงอายุชาวไทยสุขภาพดีอายุ 60-80 ปี พบว่า อาการปวดเท้าสัมพันธ์กับชนิดและ ขนาดของรองเท้า โดยเพศหญิงมีอาการปวดเท้ามากกว่าเพศชาย 4 เท่าและ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุทั้ง 2 เพศ สวมรองเท้า คับ ผู้หญิงสวมรองเท้าหุ้มส้นและรองเท้าคั้มมีปัญหาปวดเท้ามากที่สุด คือ 38.5% และ 35.5% ตามลำดับ การใช้รองเท้า ที่ไม่เหมาะสม เช่น การใส่รองเท้าคั้มและรองเท้าหุ้มส้นมีความสัมพันธ์กับอาการปวดเท้า ซึ่งผู้หญิงจะมีความเสี่ยงมากกว่า มีอาการปวดมากกว่า จึงควรเลือกรองเท้าให้เหมาะสม โดยงานวิจัยดังกล่าวได้มีการอ้างอิงถึงงานวิจัยของ Dawson et al. (2002) ว่า ร้อยละ 83 ของผู้หญิงอายุ 50-70 ปี จำนวน 127 คน มีปัญหาสุขภาพเท้าสัมพันธ์กับการใส่รองเท้าส้นสูง และเท้าผิดรูป สัมพันธ์กับการใส่รองเท้าไม่เหมาะสม ได้แก่ รองเท้าหน้าแคบและสั้นกว่าเท้า และการเกิดนิ้วหัวแม่เท้า เกสัมพันธ์กับการใส่รองเท้าหน้าแคบและสั้นสูงเกิน 25 มม. และยังพบว่า ร้อยละ 87.32 จำนวน 186 คน พบลักษณะ เท้าผิดรูป โดยผู้ชายมีข้อปลายนิ้วเท้างอและผู้หญิงมีนิ้วหัวแม่เท้าเก

■ วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นสามารถใช้วิธีถามซ้ำเพื่อเข้าสู่ประเด็นสำคัญได้ เมื่อผู้วิจัยทราบข้อมูลเชิงลึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ในแต่ละสายอาชีพ จะทำให้เข้าใจพฤติกรรม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของแต่ละองค์กรได้ดียิ่งขึ้น แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 2 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 8 คน (Guest et al., 2006) โดยพิจารณาและคัดเลือกจากบุคลากรที่มีการติดต่อประสานงานกับผู้สอบบัญชีหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎระเบียบเครื่องแต่งกายที่ทำงานในบริษัทมหาชนจำกัด ดำรงตำแหน่งระดับผู้จัดการฝ่ายงานขึ้นไป อายุ 50-60 ปี รวมทั้งสิ้น 4 คน และผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์ทำงานในบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือ Big 4 รวมทั้งสิ้น 4 คน กลุ่มแรก ได้แก่ บุคลากรที่มีการติดต่อประสานงานกับผู้สอบบัญชีหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎระเบียบเครื่องแต่งกาย ใช้ชื่อสมมติเป็นตัวเลข 1-4 ตามลำดับ และกลุ่มที่สอง ได้แก่ ผู้สอบบัญชีที่ทำงานในบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่งในไทยหรือ Big 4 ใช้ชื่อสมมติเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ A-D ตามลำดับ ดังนี้

ชื่อ	อายุ (ปี)	ประสบการณ์การทำงาน
คุณหนึ่ง	58	ธนาคารจำกัด (มหาชน) แห่งหนึ่ง ตำแหน่ง ผู้จัดการอาวุโสฝ่ายบุคคล (HR)
คุณสอง	55	ธนาคารจำกัด (มหาชน) แห่งหนึ่ง ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายสินเชื่อ
คุณสาม	34	บริษัทจำกัด (มหาชน) แห่งหนึ่ง ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม ตำแหน่ง ผู้จัดการฝ่ายบัญชี
คุณสี่	52	บริษัทจำกัด (มหาชน) แห่งหนึ่ง ประกอบธุรกิจบริการ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจสอบภายใน
คุณเอ	23	ผู้สอบบัญชี บริษัท ก ทำงานในสายงานตรวจสอบสถาบันการเงิน ประสบการณ์ทำงาน 1 ปี
คุณบี	23	ผู้สอบบัญชี บริษัท ข ทำงานในสายงานตรวจสอบสถาบันการเงิน ประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 1 ปี
คุณซี	24	ผู้สอบบัญชี บริษัท ค ประสบการณ์ทำงาน 2 ปี
คุณดี	26	ผู้สอบบัญชี บริษัท ง ประสบการณ์ทำงาน 5 ปี

■ ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้คือ ต้องการศึกษารองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีหรือไม่ อย่างไร โดยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสอบบัญชีในงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง การปฏิบัติภาระงานสอบบัญชีให้บรรลุผลสำเร็จ (ดารณี เอื้อชนะจิต, 2556) ภายใต้ความพอใจของทุกฝ่าย โดยมีปัจจัยที่ส่งผลบวกได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยความผูกพันกับองค์กร เป็นต้น (ขวัญชัย ชมศิริ, 2561) เนื่องจากผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนั้นจึงได้แบ่งผลการศึกษากลับเป็น 2 กลุ่มเช่นเดียวกัน ดังนี้

1. ผลการศึกษาของบุคลากรที่มีการติดต่อประสานงานกับผู้สอบบัญชีหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎระเบียบเครื่องแต่งกาย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องรองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีหรือไม่ ใดๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่ 1 สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 คำตอบด้วยกันได้แก่ รองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทางตรงและรองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทางอ้อม

เมื่อวิเคราะห์ความเห็นของลูกค้ายกย่องกับรองเท้าที่ผู้สอบบัญชีสวมใส่ คุณหนึ่งและคุณสองคิดว่ารองเท้าคู่หนึ่งส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติภาระงานสอบบัญชีในระยะยาว โดยเฉพาะเรื่องกลิ่นเท้าและเชื้อรา เพราะผู้สอบบัญชีเป็นอาชีพที่ต้องติดต่อกับลูกค้า ดังนั้นปัญหาดังกล่าวจึงกระทบต่องานของผู้สอบบัญชีโดยตรง คุณสองได้ให้ความเห็นว่า “รองเท้าที่อึดดีใส่ทุกวันนี้อาจก่อให้เกิดการด้อยประสิทธิภาพในการทำงานได้ โดยเฉพาะผู้ชายที่ใส่รองเท้าคู่หนึ่งตลอดเวลาเป็นระยะเวลาานาน มักประสบปัญหามีกลิ่นเท้าอับชื้นแฉะและอาจเป็นเชื้อราได้ ซึ่งเป็นสาเหตุของการขาดความมั่นใจและส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพโดยเฉพาะสายอาชีพที่ต้องติดต่อกับผู้คนแบบอึดดี การสวมใส่เสื้อผ้าและรองเท้าที่สบายไม่รัด ไม่อึดอึดนั้นจะทำให้เราสามารถโฟกัสกับงานได้เต็มที่” เช่นเดียวกับคุณหนึ่งก็กล่าวไว้ว่าประเภทของรองเท้าที่สวมใส่นั้น “มีผลในระยะยาว อาชีพสอบบัญชีเป็นงานที่ค่อนข้างหนักและแข่งต่อเวลา ถ้าหากการแต่งกายและรองเท้าช่วยพอร์ทการทำงานน่าจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น พนักงานอยากทำงาน” ในขณะที่คุณสามและคุณสี่คิดว่ารองเท้าที่ผู้สอบบัญชีสวมใส่ในปัจจุบันไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติภาระงานสอบบัญชีทางตรง โดยคุณสามได้ให้ความเห็นว่า “ถ้าพูดเรื่องประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชี ที่คิดว่าไม่เกี่ยว เพราะเราใช้สมองทำ ไม่ได้ใช้เท้าทำ” เช่นเดียวกับคุณสี่ “ผมคิดว่าเราควรพิสูจน์ความน่าเชื่อถือกันด้วยผลงานมากกว่า ถ้าแต่งตัวดีแต่พูดไม่รู้เรื่องมันก็ไม่ได้ช่วยอะไร” สอดคล้องกับการศึกษาทางด้านสังคมวิทยาเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีของ Carrington (2010) ที่อ้างจากงานวิจัยของ Anderson-Gough et al. (2002) ว่าไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างผลการดำเนินงานและบุคลิกภาพที่ปรากฏให้เห็น ทว่าผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 4 ท่านได้ให้ความเห็นตรงกันว่ารองเท้านั้นส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีทางอ้อม หรือก็คือหากได้รับอิสระในการสวมใส่รองเท้าจะก่อให้เกิดความสะดวก ลดอาการบาดเจ็บระหว่างเดินทาง และส่งผลดีต่อสุขภาพในระยะยาว โดยคุณสามได้กล่าวเสริมไว้ว่า “EY อ่องงกก็อนุญาตให้ใส่ผ้าใบได้นะ เพราะเขาเดินกันเยอะมาก ผ้าใบใส่สบาย” นอกจากนี้เรื่องความสะดวกในการเดินทางแล้วยังสามารถก่อให้เกิดความพึงพอใจของตัวผู้สอบบัญชีเองได้อีกด้วย ดังที่คุณหนึ่งพูดถึงเรื่องความสุข โดยคุณหนึ่งได้ให้นิยามของคำว่าความสุขไว้ดังนี้ “ความสุขหมายถึงไม่มีความอึดอัด ไม่มีปัญหาอาการเท้าเจ็บและเท้าด้าน หรือก็คือปัญหาเจ็บนิ้วก้อยเท้า และอาการบวมพองเป็นตาปลาหลายจุดจากการถูกรองเท้าเสียดสี โดยเฉพาะปัญหารองเท้ากัดที่มักพบในผู้เปลี่ยนรองเท้าคู่ใหม่” ทั้งนี้คุณหนึ่งได้กล่าวอีกว่า “ปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นในรองเท้าผ้าที่มีความยืดหยุ่นแน่นอน” และคุณสามพูดถึงเรื่องความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ดังนี้ “ถ้า Big 4 อนุญาตให้ใส่ผ้าใบได้จริงพี่ว่าเฮลเลนนะ เราจะรู้สึกได้ว่าองค์กรดูแลเอาใจใส่พนักงาน ช่วยให้เกิดความ create ในการทำงาน”

นอกจากนี้เรื่องรองเท้าที่ทำจากผ้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีหรือไม่ ใดๆ นั้น ในแง่ของภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ให้ความเห็นว่านอกเหนือจากความพึงพอใจของพนักงานแล้ว เรายังต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของลูกค้าด้วย โดยในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาจากภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีในสายตาลูกค้าเป็นหลัก จากการทบทวนวรรณกรรมการศึกษาทางด้านสังคมวิทยาเกี่ยวกับความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชี ของ Carrington (2010) โดยในประเด็นนี้ ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 4 ท่านให้ความเห็นตรงกันว่า เรื่องภาพลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญแต่ไม่ใช่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะอย่างไรรองเท้าที่ทำจากผ้าก็เป็นรองเท้าสุขภาพอีกทั้งการแต่งกายของผู้สอบบัญชีก็มีความสุขอยู่แล้ว โดยคุณหนึ่งกล่าวว่า การสวมใส่รองเท้าที่ทำจากผ้านั้น “ไม่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชี เพราะการแต่งกายมีความสุขอยู่แล้ว การผ่อนปรนรองเท้า

เพื่อเพิ่มความสะดวก คล่องตัวในการเดินทางและดีต่อสุขภาพจึงไม่น่าจะมีผลต่อเรื่องดังกล่าว อีกทั้งรองเท้าที่สวมใส่ ก็เป็นรองเท้าสุขภาพ ไม่ใช่ใส่รองเท้าแตะคิบบ” เช่นเดียวกับคุณสอง “การสวมใส่เสื้อผ้าและรองเท้าที่สบาย ไม้รัด ไม้ยึดอัด นั้นจะทำให้เราสามารถฝึกสักร่างกายได้เต็มที่ เราควรวัดกันที่ผลงานมากกว่าการบังคับเรื่องเครื่องแต่งกาย แต่งตัวให้ สุกภาพก็เพียงพอแล้ว” และคุณสี่ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจไว้ว่า “ส่วนตัวคิดว่าไม่มีปัญหาอะไรหากใส่รองเท้าที่ทำจากผ้า เพราะความสามารถไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแต่งตัว แต่ต้องสุภาพ ไม่เสียความน่าเชื่อถือ ยุคสมัยมันเปลี่ยนไปแล้ว ลูกค้าตำแหน่งสูง อายุมากกว่า ประสบการณ์การทำงานมากกว่า ดังนั้นการที่เขาไม่มั่นใจอดีตนั้นเป็นเรื่องปกติอยู่แล้ว ไม่เกี่ยวกับการ แต่งตัว” ในประเด็นนี้คุณสามเห็นว่าการใส่รองเท้าผ้าใบไปบริษัทลูกค้าส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้สวมใส่และ ภาพลักษณ์ของสำนักงานสอบบัญชีแคในระยยะแรกเท่านั้น แต่ไม่ใช่เรื่องที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ดังที่กล่าวไว้ว่า “ถ้าใส่รองเท้า ผ้าใบไปหาลูกค้ามันมีผลต่อ first image branding และ personal brand image ของผู้สวมใส่อยู่แล้วในระยยะแรก เพราะเราทำงานเกี่ยวกับความเชื่อถือ เชื่อมั่น ลูกค้าจ่ายเงิน 1 job ตัวเลขไม่ต่ำกว่า 7 หลัก การใส่ผ้าใบหรือการแต่งกาย แบบ professional look perception มันต่างกันอยู่แล้ว แต่เรื่องนี้มันไม่ใช่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้”

ส่วนเรื่องรองเท้ามีผลต่อปัญหาสุขภาพเท้าในระยะยาวหรือไม่ อย่งไรนั้น หากพิจารณาตามเพศจะพบว่า เพศหญิงที่ใส่รองเท้าคัชชูหนังหรือรองเท้าส้นสูงมักมีปัญหาสุขภาพเท้า เช่น เจ็บเท้ามาก เกร็งและปวดน่อง ไปจนถึง อาการปวดหลัง ดังเช่นที่คุณหนึ่งกล่าวไว้ว่า “รองเท้าหนังเป็นรองเท้าที่มีปัญหาจริง ยิ่งถ้ามีปัญหาเรื่องกลิ่นก็ต้องเปลี่ยน บ่อย นอกจากนั้นรองเท้าสมัยนิยมอย่าง รองเท้าทรงสวย หัวแหลมหรือหัวแคบ จะทำให้เจ็บเท้ามาก ถึงแม้จะไม่มิกฎบังคับ แต่ก็ต้องใส่เพราะค่านิยมมัน ถ้าใส่รองเท้าส้นสูงที่สูงมากจะมีอาการเกร็งและปวดน่อง เท้ามีกลิ่นอับ ร้อน อึดอัด ไม่สบายตัว การใส่รองเท้าทั้งวันนั้นกลับบ้านไปเท้าบวมตลอดถ้าได้ลองใส่ทำงานทั้งวันจะเข้าใจ ยิ่งถ้าใส่เดินเป็น เวลานานหลายปีจะมีอาการปวดหลังเพิ่มขึ้นมาด้วย ซึ่งอาการเหล่านี้จะค่อย ๆ หายไปหลังจากเลิกใส่” ในขณะที่เพศชาย มักมีปัญหาเรื่องความอับชื้น กลิ่นเท้า และเชื้อรา ดังเช่นที่คุณสองกล่าวไว้ว่า “ผู้ชายที่ใส่รองเท้าคัชชูหนังตลอดเวลาเป็นระยะ เวลานาน มักประสบปัญหาหมักกลิ่นเท้า อับชื้นเหื่อ และอาจเป็นเชื้อราได้” แต่ทั้งนี้ปัญหารองเท้าได้เท่านั้นสามารถพบได้ ทั้งในเพศหญิงและเพศชายโดยมีสาเหตุมาจากการเดินบนพื้นแข็งหรือการใช้พื้นรองเท้าที่แข็งเกินไป ดังเช่นที่คุณหนึ่ง กล่าวไว้ว่า “มีอาการเจ็บใต้เท้าที่เรียกว่ารองช้ำใต้เท้าซึ่งเกิดจากการเดินบนพื้นแข็งเป็นเวลานาน” และคุณสี่ “ผมคิดว่า มีปัญหารองช้ำและปัญหาดังกล่าวน่าจะเกิดจากการใส่รองเท้าคัชชูเดินเยอะ” สอดคล้องกับงานวิจัยความสัมพันธ์ของ ความผิดปกติกับปัจจัยต่าง ๆ และชนิดของรองเท้าที่ใช้ของ รศ.พญ.ดุจใจ ในปี 2552 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบสิ่งที่ยื่นอกเหนือ จากงานวิจัยดังกล่าวที่ศึกษาเฉพาะผู้สูงอายุ ได้แก่ คุณสามที่ถึงแม้จะไม่ได้มีปัญหาสุขภาพเท้าโดยตรงแต่การมีปัญหาสุขภาพ ที่เกิดจากออฟฟิศซินโดรมนั้นส่งผลให้ถูกจำกัดประเภทของรองเท้าที่สวมใส่ กล่าวคือ คุณสามไม่สามารถใส่รองเท้า ส้นสูงได้ตามคำแนะนำของแพทย์

2. ผลการศึกษาของผู้สอบบัญชีที่ทำงานในบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 แห่งในไทยหรือ Big 4

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องรองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีหรือไม่ อย่งไร ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ 2 สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 คำตอบด้วยกันได้แก่ รองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชี ทางตรงและรองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทางอ้อม

เมื่อวิเคราะห์ความเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับรองเท้าที่สวมใส่ คุณสี่ ผู้มีประสบการณ์การทำงานในบริษัท สอบบัญชี 2 ปีคิดว่ารองเท้าส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทางตรง “รองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพ ในการทำงาน ขอพูดถึงข้อดีก่อน การใส่รองเท้าส้นสูงทำให้ดูภูมิฐาน บุคลิกดี แต่สำหรับเรา เราว่าข้อเสียมีเยอะกว่า รองเท้าคัชชูหนังจะลำบากตอนฝนตก ปัญหาล่าสุดที่เจอเลยคือฝนตกทั้งสัปดาห์ โชคดีที่สัปดาห์นั้นมีวันหยุด 1 วัน

ไม่จั้นคงไม่มีรองเท้าใส่ไปทำงานแล้ว คงต้องซื้อรองเท้าใหม่เพราะแห้งไม่ทัน ปัญหาหลักเลยคือกลิ่นเหม็นอับ เพราะความชื้น วันหนึ่งเราทนไม่ไหวถึงขนาดต้องเอาน้ำหอมใส่ที่ขลุ่ยไปอัดไว้ในรองเท้า อนาคตมาก อายุลูกค้ำด้วย อย่างน้อย ๆ หน้าฝนก็ควรอนุญาตให้ใส่รองเท้าแตะจะได้ไม่ต้องพกรองเท้าที่หลายคู่ มันดูวุ่นวาย แต่ควรเป็นรองเท้าที่ดีระดับหนึ่ง ไม่ใช่แตะหนีบ รองเท้าหนึ่งเวลาเปียกฝนมันเปียย พังไปหลายคู่แล้ว ไม่ใช่แค่เรื่องรองเท้าแต่บริษัท สอบบัญชีควรอนุญาตให้สวมใส่เสื้อผ้าที่สบายและเหมาะสมกับการทำงานมากกว่านี้” ประเด็นนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 4 ท่าน ให้ความเห็นตรงกันว่ารองเท้าส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีทางอ้อม กล่าวคือรองเท้าส่งผล ต่อสุขภาพ ความสะดวกในการเดินทาง และความพึงพอใจส่วนตัวของผู้สอบบัญชีเป็นหลัก ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีทางอ้อม ในแง่ของปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยความผูกพันกับองค์กร (ขวัญชัย ชมศิริ, 2561) คุณเอได้พูดถึงเรื่องนี้ไว้ว่า “ผู้ชายต้องใส่รองเท้าหนังอยู่แล้ว ดังนั้นรองเท้ามีผลในการทำงานมาก เพราะเราทำงานไม่มีหลักแหล่ง ต้องเดินทางเยอะ ไหนจะทางรถ ทางเรือ บางที ไม่มีที่นั่ง ผู้ชายมีรองเท้าหลายคู่ บางคู่ไม่ใส่แล้วปวดขา แถมแบกของหนักพ่วงอากาศปวดหลังอีกต่างหาก นอกเหนือ จากความเรียบร้อยและสุขภาพแล้ว เรายังต้องคำนึงถึงรองเท้าที่ดีต่อสุขภาพอีกด้วย เพราะรองเท้าส่งผลต่อสุขภาพ โดยตรง การได้รับอิสระในเรื่องเล็กๆอย่างรองเท้า อย่างการที่สามารถสวมใส่รองเท้าที่สบาย ไม่ปวดเท้ามาทำงาน ทำให้ สมองปลอดโปร่ง เป็นเหมือนการได้รับ non-monetary rewards ส่งผลให้มีกำลังใจในการทำงานได้เต็มที่ เป็นการเพิ่มความ สุขทางใจ” เช่นเดียวกับคุณบี “รองเท้าหนังมี 2 แบบใช้ใหม่ แบบสันแบนหรือแบบ flat กับแบบมีสัน ถ้าเราใส่ flat เราจะปวดข้อเท้า แต่ถ้าเราใส่แบบมีสัน เราจะปวดหน้าแข้ง วันหนึ่งเราเดินเยอะนะ แล้ว job ลูกค้ำไม่ใช่ทุกที่ที่จะอยู่ ใกล้ public transportation”

นอกจากนี้เรื่องรองเท้าที่ทำจากผ้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีหรือไม่ อย่างไรนั้น ในแง่ของ ภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ สามารถแบ่งผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ 2 ออกเป็น 2 คำตอบด้วยกันได้แก่ รองเท้า ที่ทำจากผ้าส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้สอบบัญชีโดยตรงและรองเท้าที่ทำจากผ้า ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ของผู้สอบบัญชี

ผู้สอบบัญชีที่ทำงานในสายงานตรวจสอบสถาบันการเงินเห็นว่าหากบริษัทมีนโยบายให้สวมใส่รองเท้าชนิดอื่น นอกจากรองเท้าคัชชูหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้สอบบัญชีโดยตรง คุณเอกล่าวไว้ว่า “เราจะกลายเป็นภาพ ลบทันที คุณภาพงานเป็นเรื่องเบื้องหลังลูกค้ำไม่รู้หรอก แต่ appearance เป็นสิ่งที่เห็นกับตา เขาถึงสามารถคิดได้ว่า คุณภาพแปรผันตามการแต่งกายของเรา การที่เราใส่รองเท้าผ้าใบ ลูกค้ำคงจะมองผ้าใบเราก่อนเลย เค้าน่าจะเกิดความ คิดว่าเค้าจ่ายเงินขนาดนี้ เอาเด็กที่ไหนมาทำ การแต่งกายยังไม่รอบคอบเลยแล้วงานที่ทำจะออกมารอบคอบหรือ เขาไม่ พุดออกมาหรอก แต่เค้าต้องคิดแน่นอน” และคุณบี “ปกติในชีวิตประจำวันเราใส่รองเท้าผ้าใบ แต่พอมาทำงานในสาย อาชีพนี้เราต้องใส่คัชชู อย่างคัชชูที่เราใส่ทุกวันนี้ก็สูงขึ้นมาจากพื้นระดับหนึ่งเลย ก็ต้องยอมรับว่ามันทำให้เราดูสมารถกว่า เวลาเดินก็ดูสง่า นึกภาพตอนใส่รองเท้าส้นสูงเดินมันจะทำให้เราต้องยึดตัวเซิดหน้า คุยกับลูกค้ำก็ดูน่าเชื่อถือ ถึงแม้ เราจะไม่ได้ทำงานสายการเงินเราก็คงใส่รองเท้าแบบนี้อยู่ดี จากประสบการณ์ส่วนตัวของเรา เราไม่เคยเจอลูกค้ำมอง เท้าเวลาคุยกับเรานะ ไม่มีหรอกที่มองเท้าก่อนแล้วค่อยมองหน้า นึกออกไหม แต่ทั้งนี้เราก็ต้องดู culture ของลูกค้ำด้วย ถ้าเราใส่ไปสถาบันการเงินที่เคร่งครัดเรื่องภาพลักษณ์คงไม่เหมาะสม มันขึ้นอยู่กับลูกค้ำเป็นหลักจริงๆ ถ้าเกิดวันหนึ่งบริษัท สอบบัญชีมีประกาศออกมาให้ผู้สอบบัญชีสามารถใส่รองเท้าผ้าใบได้ ลูกค้ำหัวโบราณมาก ๆ เค้าน่าจะคิดว่าทำไมอดีต แต่งตัวแบบนี้ การอนุญาตให้ผู้สอบบัญชีสามารถแต่งกายได้อย่างอิสระนั้นต้องใช้เวลา ทัศนคติเรื่องการแต่งกายของ บริษัทสอบบัญชีและลูกค้ำควรเติบโตไปพร้อมกัน มันคงจะเป็นก้าวที่ดีหากบริษัทที่ขึ้นชื่อว่าเคร่งครัดเรื่องการแต่งกาย เป็นคนริเริ่มการเปลี่ยนแปลงก่อน แค่ว่าจุดเล็ก ๆ อย่างการอนุญาตให้สวมใส่รองเท้าผ้าใบก็ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนแล้ว ซึ่งมันจะส่งผลกระทบต่อให้หลาย ๆ บริษัทต้องหันกลับมามองตัวเอง ขอแค่มีบริษัทใดบริษัทหนึ่งกล้าประกาศออกมา

อย่างเป็นทางการบริษัทที่เหลือก็คงจะเปลี่ยนตาม ๆ กัน คุณบีได้กล่าวเสริมว่ารองเท้าที่เหมาะสมกับผู้สอบบัญชี “ควรเป็นรองเท้าที่ซัพพอร์ตเท้าและสุขภาพ ผ้าใบเหมาะกับออดิตนะ หรือเราสามารถใส่รองเท้าหุ้มส้นแทนได้มี คำว่ารองเท้าหุ้มส้นและรองเท้าสุขภาพคำจำกัดความมันกว้างกว่า เช่นเวลาเราไปสัมมนาที่อื่นเค้ากำหนดว่ารองเท้าสุขภาพ หรือหุ้มส้นก็พอแล้ว ไม่ได้ fix ว่าต้องเป็นหนัง แต่ไม่ควรใส่รองเท้าสาน รองเท้าเพชร ๆ เพราะมันมากเกินไป ทรุนแรงไป หน่อย” สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่ว่า ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชีสามารถวัดได้จาก เครื่องแต่งกาย (Anderson-Gough et al., 2000) ภาษา และลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถเรียนรู้ได้ผ่านการทำงาน เป็นต้น ทั้งหมดนี้ กระทำไปโดยวัดจากลูกค้าเป็นจุดศูนย์กลาง (Anderson-Gough et al., 2000) ดังนั้นผู้สอบบัญชีที่ทำงานในสายงาน ตรวจสอบสถาบันการเงินจึงมักแต่งกายและสวมใส่รองเท้าสุขภาพอันเป็นผลมาจากวัฒนธรรมองค์กรของลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการคำนึงถึงภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพในเวลาเดียวกัน ดังเช่นที่คุณเอได้กล่าวไว้ว่า “ทำงานสายธนาคารเราต้อง ดูจุดยืนของลูกค้าด้วยว่าเค้าที่เน้นเรื่องภาพลักษณ์หรือไม่ นอกเหนือจากการมีความรู้ ภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพ ก็เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะเราต้องติดต่อประสานงานกับลูกค้าการที่เราแต่งตัวดูดีจะทำให้เรามั่นใจและมีความกล้าที่จะ คุยกับผู้ใหญ่ รองเท้าแม้จะอยู่ส่วนล่างสุดแต่ก็สำคัญ”

ส่วนผู้สอบบัญชีที่ทำงานในบริษัททั่วไปที่ลูกค้าไม่เคร่งครัดเรื่องการแต่งกายเห็นว่าไม่มีปัญหาหากผู้สอบบัญชี จะมีอิสระในการสวมใส่รองเท้าตราบใดที่อยู่ภายใต้กรอบของคำว่าสุขภาพและกาลเทศะ ดังที่คุณซีกล่าวไว้ว่า “สังคมเปลี่ยนไป คนมีอิสระมากขึ้น บริษัทของเราที่เคยต้องใส่สูททุกวันนี้ก็ลดลงไปเยอะ อะไรที่เคยห้ามใส่มาวันนี้ก็ใส่ได้ ดังนั้นการอนุญาตให้ใส่ผ้าใบจึงเป็นไปได้เช่นเดียวกัน ได้ยินมาว่าบางบริษัทเริ่มมีการปรับตัวบ้างแล้วซึ่งนั่นเป็นสัญญาณ ที่ดี ขอแค่มีบริษัทใดบริษัทหนึ่งกล้าประกาศออกมาอย่างเป็นทางการบริษัทที่เหลือก็คงจะเปลี่ยนตาม ๆ กัน ส่วนเรื่อง ภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพในสายตาลูกค้า เราไม่ได้ใส่เสื้อยืด กางเกงยีนส์ รองเท้าแตะหนีบอยู่แล้ว เราพรีสไต์ได้ แต่ต้องไม่โทรม ต้องให้เกียรติและเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรของลูกค้า ถ้าลูกค้าสบาย ๆ ก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าไปบริษัทเครื่อง สำอางหรือบริษัทที่ลูกค้าจัดเต็มก็ต้องไม่โทรม เพื่อนเคยเล่าให้ฟังว่าเวลาทำงานอย่าแต่งตัวตามสบายมาก เพราะมันส่ง ผลกระทบต่อการทำงานจริง ๆ บางทีสิ่งที่ลูกค้าทำได้เราอาจจะทำไม่ได้ เช่น ลูกค้าใส่กระโปรงแต่เขามาห้ามออดิตใส่ ซึ่งเรว่านั่นไม่ใช่ปัญหา อย่างที่เล่าไปว่าพาร์ทเนอร์คูเมนเจอร์เรื่องเสื้อผ้าทุกวัน แต่ในเมื่อเค้ายังสามารถทำงานได้ดี ตอนนีพาร์ทเนอร์ก็ขี้เกียจดูไปแล้ว” เช่นเดียวกับคุณดี “รองเท้าที่ดีไม่จำเป็นต้องเป็นรองเท้าที่ทำจากผ้า แต่ที่ก็คิดว่า สามารถอนุญาตให้ออดิตใส่รองเท้าที่ทำจากผ้าได้ เพราะถ้าลูกค้าไม่ concern ลูกค้าพรีเราก็สามารถใส่รองเท้าที่เรา คิดว่าสะดวกกับการทำงานได้ เพราะแต่ละคนมีลักษณะการใช้ชีวิตและการเดินทางไม่เหมือนกัน” จากการสัมภาษณ์ ทำให้พบประเด็นน่าสนใจว่าผู้สอบบัญชีที่ไม่ได้ทำงานในสายงานตรวจสอบสถาบันการเงินสามารถแต่งกายได้ค่อนข้าง ยืดหยุ่นกว่าหรือก็คือขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของผู้สวมใส่นั้นเอง และไม่ใช่ว่าลูกค้าเท่านั้นที่ส่งผลกระทบต่อแต่งกายของ ผู้สอบบัญชี แต่สภาพแวดล้อมในการทำงานของแต่ละบริษัทเองก็สามารถกำหนดกรอบการแต่งกายของผู้สอบบัญชีได้เช่น เดียวกัน ดังที่คุณซีได้เสริมว่า “ไม่ใช่แค่ลูกค้าที่สำคัญนะ สภาพแวดล้อมในองค์กรก็ส่งผลกระทบต่อแต่งกายเหมือนกัน ถ้าลูกค้าโอเคแต่ที่ไม่โอเคก็จบ วันปกติเราทำงานที่บริษัทลูกค้าอาจแต่งตัวตามสบายได้ แต่ถ้าวันไหนเมเนเจอร์เข้าตรวจ เราก็ต้องระวังเรื่องการแต่งตัวเป็นพิเศษ เราเคยเห็นพี่คุณ้องเรื่องการแต่งตัวด้วย พาร์ทเนอร์คูเมนเจอร์เรื่องเสื้อผ้าก็มี ทั้งที่ชุดแบบนี้บริษัททั่วไปเขาก็ใส่กัน เรื่องรองเท้าด้วย มีวันนึงเราใส่ชุดทำงานกับรองเท้าผ้าใบไปทำงาน เพื่อนร่วมงาน ถึงกับทักเลยว่าทำไมไม่ใส่ชุดทำงานกับรองเท้าผ้าใบ แต่บางเรื่องก็ยอมกันได้ เช่น บริษัทห้ามใส่กางเกงขาบาน ขาปลิว แต่ถ้าเราจะใส่ก็ไม่มีใครว่า เราเคยฝึกงานที่บริษัทอื่นมาก่อน ชุดที่เคยใส่นั้นเอามาใส่ที่นี่ไม่ได้หมดเลย เช่น เสื้อแขนยาว ลายทางสีขาวยาว ชุดกระโปรงยาว จริง ๆ ก็ไม่ถึงกับห้ามหรอก แต่เพราะไม่มีคนใส่เราถึงไม่กล้าใส่ อาจเพราะวัฒนธรรม ที่นี่ยอมใส่กางเกงกันเราถึงไม่กล้าใส่กระโปรง”

ส่วนเรื่องรองเท้ามีผลต่อปัญหาสุขภาพเท้าในระยะยาวหรือไม่ อย่างไรนั้น มี 1 ท่านที่มีปัญหาสุขภาพเท้า ได้แก่ คุณบี ที่ใส่รองเท้าคัชชูมีสันในการทำงาน “รองเท้าคัชชูสันสูงใส่แล้วดูดีแต่พอใส่จริงก็มีปัญหาสุขภาพเท้าบ้างอย่างที่บอกไปตอนแรกว่ามันทำให้เราเจ็บข้อเท้า เพราะด้วยลักษณะการเดินของเราที่เป็นคนเดินเร็ว แล้วเดินแต่ละทีก็เดินไกล การใส่รองเท้าไม่รองรับทำให้ข้อเท้าพลิกบ่อย อีกอย่างทางเท้าประเทศไทยก็ไม่ดี หลังๆมานี้ต้องนั่งวินแล้วเดินไม่ไหว ยิ่งใส่รองเท้ามีสันมันส่งผลกระทบต่อหน้าแข้งและหัวเข่า แต่ต่อให้ใส่พื้นแบนก็ไม่ซัพพอร์ตอยู่ดี” ถึงแม้ผู้ถูกสัมภาษณ์อีก 3 ท่านไม่พบปัญหาสุขภาพเท้าโดยตรง แต่คุณเอสามารถตระหนักได้ว่า “อาการเหล่านี้ไม่ใช่อาการที่จะเกิดขึ้นทันที แต่เป็นอาการที่ต้องสะสมเป็นระยะเวลาานาน” ส่วนอาการเมื่อยและกล้ามเนื้อเท้าที่มักเกิดจากการใส่รองเท้าติดต่อกันเป็นเวลานานนั้น คุณซีได้กล่าวเสริมไว้ว่า “รองเท้าคัชชูหนังจะลำบากตอนฝนตก ปัญหาหลักเลยคือกลิ่นเหม็นอับเพราะความชื้น วันหนึ่งเราทนไม่ไหวถึงขนาดต้องเอาน้ำหอมใส่ที่ขลุ่ยไปยัดไว้ในรองเท้า” ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำให้คุณซีอับอายเป็นอย่างมาก

เมื่อนำผลการศึกษาข้างต้นมาวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 8 ท่านเห็นตรงกันว่ารองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชี โดยมี 3 ท่านคิดว่ารองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีทางตรง เพราะกลิ่นเท้า เชื้อรา และปัญหาการเดินไม่ถนัดจากรองเท้าที่ไม่เหมาะสมนั้นจะทำให้เสียภาพลักษณ์และขาดความมั่นใจเวลาติดต่อกับลูกค้าซึ่งกระทบต่องานสอบบัญชี นอกจากนี้ทุกท่านยังเห็นตรงกันอีกว่ารองเท้ามีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีทางอ้อม เพราะการได้รับอิสระในการสวมใส่รองเท้านอกจากจะก่อให้เกิดความสะดวก ลดอาการบาดเจ็บระหว่างเดินทางและส่งผลดีต่อสุขภาพในระยะยาวแล้ว พนักงานยังรู้สึกเหมือนได้รับ non-monetary rewards ไม่ถูกจำกัดว่าควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าหรือรองเท้าแบบไหน ส่งผลให้มีกำลังใจในการทำงานได้เต็มที่เป็นการเพิ่มความสุขทางใจ รู้สึกได้รับการเอาใจใส่จากบริษัท ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลบวกต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทั้งสิ้น

นอกจากนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้ง 6 ท่านจาก 8 ท่านยังเห็นว่ารองเท้าไม่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชี หากรองเท้าที่สวมใส่นั้นอยู่ในกรอบของคำว่ากาลเทศะ มีเพียงผู้สอบบัญชี 2 ท่านที่ทำงานในบริษัทที่เคร่งครัดเรื่องกายแต่งกายอย่างสวยงามตรวจสอบสถาบันการเงินเท่านั้นที่เห็นว่ารองเท้าส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชี ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากวัฒนธรรมองค์กรของลูกค้าที่ค่อนข้างมีความอนุรักษ์นิยม

ส่วนประเด็นปัญหาสุขภาพเท้าสำหรับผู้ถูกสัมภาษณ์ที่เป็นลูกค้าของผู้สอบบัญชีทั้ง 4 ท่านตระหนักได้ว่ารองเท้าส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพเท้าในระยะยาวเพราะเป็นผู้มีปัญหาสุขภาพเท้าหรือถูกจำกัดประเภทของรองเท้าที่สวมใส่โดยตรง ในขณะที่ผู้สอบบัญชีพบ 1 ท่านมีอาการปวดข้อเท้าและปวดหัวเข่าจากการใส่รองเท้าคัชชูหนังเสริมสันเป็นประจำทุกวัน แม้จะเริ่มงานได้ไม่ถึง 1 ปี นอกจากนี้ยังมีอีก 1 ท่านที่ไม่มีปัญหาสุขภาพเท้าแต่ตระหนักได้ว่าปัญหานี้ต้องใช้เวลาในการสะสม

■ อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ธนาคารถือเป็นหนึ่งในองค์กรที่เคร่งครัดเรื่องการแต่งกายและรองเท้ามากที่สุดองค์กรหนึ่ง แต่ถึงกระนั้นยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปกลับทำให้ธนาคารมีการปรับตัวในเรื่องดังกล่าวมากขึ้น สังเกตได้จากการอนุญาตให้พนักงานหญิงสามารถใส่กางเกงมาทำงานได้ ในขณะที่เดียวกันตัวพนักงานเองก็มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสวมใส่รองเท้าให้สอดคล้องกับลักษณะการเดินทางหรือสถานที่ทำงานในแต่ละวัน ทว่าในสายตาผู้สอบบัญชีที่ทำงานในสายงานตรวจสอบสถาบันการเงินกลับยังคงมีมุมมองที่ติดกับภาพลักษณ์อนุรักษ์นิยมของธนาคารอยู่ และยังคงเลือกแต่งกายเช่นเดิมรวมถึงสวมคัชชูหนังทั้งที่บริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่หรือ Big 4 ในต่างประเทศ รวมถึงบางบริษัทในไทยได้เริ่มมีการอนุญาตให้พนักงานสามารถแต่งกายอย่างอิสระได้แล้ว เพราะพวกเขามีความคิดว่าการแต่งกายย่อมส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ความเป็น

มีอาชีพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตรงข้ามกับผู้ถูกสัมภาษณ์ที่ทำงานในสถาบันการเงินที่ให้ความเห็นว่าการอนุญาตให้ผู้สอบบัญชีสวมใส่รองเท้าที่ติดต่อสุขภาพนั้นจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานสอบบัญชีทั้งทางตรงและทางอ้อม และยังเห็นว่าการสวมใส่รองเท้าที่ติดต่อสุขภาพจะไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ความเป็นมืออาชีพของผู้สอบบัญชี

ในส่วนของผู้สอบบัญชีสายอื่นนอกเหนือจากสายงานตรวจสอบสถาบันการเงินนั้นมีความเห็นว่าเป็นเรื่องดีหากผู้สอบบัญชีมีอิสระในการเลือกรองเท้าเองได้เพราะแต่ละบุคคลมีลักษณะการทำงานและการเดินทางไม่เหมือนกัน ทว่าผู้สอบบัญชีก็ต้องใช้วิจารณญาณว่ารองเท้าที่เลือกมาสวมใส่นั้นเหมาะสมกับสถานที่ที่จะไปหรือไม่เนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรของแต่ละบริษัทแตกต่างกัน นอกจากนี้การที่ลูกค้ามีความรู้สึกไม่มั่นใจในตัวของผู้สอบบัญชีนั้นถือเป็นเรื่องปกติเนื่องจากลูกค้ามักจะมีตำแหน่งสูงกว่า อายุและประสบการณ์การทำงานมากกว่า อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการสอบบัญชีนั้นเป็นตัวเลขที่สูง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแต่งกายหรือรองเท้าที่สวมใสในด้านสุขภาพ หนึ่งในผู้สอบบัญชีที่เพิ่งเริ่มทำงานในสายงานดังกล่าวเพียงไม่ถึง 1 ปีที่สวมรองเท้าเสริมส้นเป็นประจำ ได้พบกับปัญหาข้อเท้าพลิกจากการเดินอย่างรวดเร็ว อาการปวดหัวเข่าจากรองเท้าที่ไม่รองรับ แม้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะระบุว่าผู้สอบบัญชีนั้นอยู่ในช่วงอายุที่ไม่เผชิญกับปัญหาสุขภาพเท้าโดยตรงจึงอาจทำให้ไม่ตระหนักถึงผลกระทบในเรื่องนี้มากเท่าใดนัก แต่ก็มีผู้ถูกสัมภาษณ์บางส่วนที่ตระหนักได้ว่าปัญหาดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาในการสะสม รวมถึงบางกลุ่มที่พบเจอกับผลกระทบทางสุขภาพด้วยตนเอง

ในปัจจุบันบริษัทต่างๆ เน้นการทำงานแบบยืดหยุ่นมากขึ้น จากการสัมภาษณ์พบว่ามีหลายบริษัทอนุญาตให้พนักงานเลือกใส่เครื่องแต่งกายและรองเท้าได้อย่างอิสระ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้คนตัดสินใจเลือกเข้าทำงานในบริษัทเหล่านี้ เพราะการเดินทางในช่วงเวลาที่เร่งรีบหรือการใช้บริการขนส่งมวลชนจะมีความสะดวกมากกว่าหากสวมใส่รองเท้าที่มีความยืดหยุ่น รองรับการเคลื่อนไหวได้ดีและส่งผลดีต่อสุขภาพเท้า การที่บริษัทให้อิสระกับพนักงานในเรื่องดังกล่าวส่งผลให้พนักงานสามารถใช้ความคิดไปกับการทำงานได้เต็มที่ มีความคิดริเริ่มในการทำงาน และลดความกังวลเกี่ยวกับอาการบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นจากการสวมใส่รองเท้าไม่เหมาะสม ซึ่งถือเป็นส่วนช่วยในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

ดังนั้น บริษัทสอบบัญชีจึงควรตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของผู้สอบบัญชีในระยะยาว มากกว่าการคงไว้ซึ่งแนวคิดในการรักษาภาพลักษณ์ของวิชาชีพผู้สอบบัญชีที่ต้องแต่งกายอย่างเป็นทางการเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาของลูกค้า เนื่องจากในปัจจุบัน บริษัทของลูกค้าก็ได้มีการปรับปรุงระเบียบของการแต่งกายให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น และมีมุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้นในด้านนี้ อีกทั้งผู้สอบบัญชีแต่ละบุคคลต่างก็มีวิจารณญาณว่าการแต่งกายแบบใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมต่อสถานที่หนึ่ง ๆ จึงไม่จำเป็นที่บริษัทสอบบัญชีจะต้องมีกฎระเบียบที่บังคับการแต่งกายของผู้สอบบัญชี โดยเฉพาะส่วนของรองเท้าซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน เพียงกำชับให้คำนึงถึงความเหมาะสมก็เพียงพอ

เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งบางท่านมีเวลาให้สัมภาษณ์จำกัด อีกทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) นั้นมีข้อจำกัดในการบันทึกข้อมูล ผู้ถูกสัมภาษณ์บางท่านอาจไม่อนุญาตให้บันทึกเสียงหรือภาพวิดีโอได้ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างผู้ถูกสัมภาษณ์อาจยังไม่ครอบคลุมในองค์ประกอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้น ในอนาคตถ้าสามารถศึกษาในภาพกว้างโดยอาจศึกษาเป็นลักษณะเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ครอบคลุม อาจทำให้สามารถได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นประโยชน์มากขึ้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะทำให้ผู้คนหันมาตระหนักถึงปัญหาสุขภาพเท้าจากประเภทของรองเท้าที่สวมใส่ ไม่ใช่เฉพาะวิชาชีพผู้สอบบัญชีเพียงเท่านั้น หากทุกองค์กรสามารถสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี โดยเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ อย่างการส่งเสริมให้พนักงานหันมาใส่ใจสุขภาพเท้ามากขึ้นนั้นคงเป็นเรื่องที่ดีไม่น้อย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2562). *ข้อมูลการจดทะเบียนนิติบุคคล*. สืบค้นจาก http://www.dbd.go.th/more_news.php?cid=1469
- ขวัญชัย ชมศิริ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในเขตกรุงเทพมหานคร. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2*, 490-504.
- ดารณี เอื้อชนะจิต. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลสำเร็จทางการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. *มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- ดุจใจ ชัยวานิชศิริ. (2552). *ปัญหาสุขภาพเท้าและรองเท้าสำหรับผู้สูงอายุ*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). ความหมายและขอบเขตของการบัญชี. *วารสารวิชาชีพบัญชี*, 12(13), 95.
- ปรียาภัทร เล็กประยูร. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเข้ารับการทดสอบเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต (CPA) ของผู้ช่วยผู้สอบบัญชีในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่: การศึกษาเชิงสำรวจ. *โครงการวิจัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี*.
- รัชณี บินยาเซ็น. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพทางการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 5(1), 209-217.
- สงกรานต์ ไกยวงษ์. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทักษะความเป็นมืออาชีพของนักวิชาชีพบัญชีไทยในบริบทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและผู้สอบภาษีอากร. *สุทธิปริทัศน์*, 33-54.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2553). (รอง) เท่านั้นสำคัญไฉน, *APO Digest*, (15), 8-12.
- สมชาย สุภัทรกุล. (2542). คุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 83, 21-31.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2562). *การกำกับรายงานทางการเงินและผู้สอบบัญชี*. สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/TH/Pages/LawandRegulations/AuditorAccount.aspx>
- สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). *มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 200 วัตถุประสงค์โดยรวมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและการปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชี*. สืบค้นจาก <http://www.fap.or.th/upload/9414/NXQx9ehJa7.pdf>

ภาษาอังกฤษ

- Anderson-Gough, F., Grey, C., and Robson, K. (2000.) In the Name of the Client: The Service Ethic in Two Professional Services Firms. *Human Relations*, 53(9): 1151-1174.
- Carrington, T. (2010). *An analysis of the demands on a sufficient audit: Professional appearance is what counts! Critical Perspectives on Accounting*, (21), 669-682.
- Dawson, J. , Thorogood, M., Marks, SA., Juszczak, E., Dodd, C., Lavis, G., and Fitzpatrick, R. (2002). The prevalence of foot problems in older women: a cause for concern. *J Public Health Med.*, 24(2) :77-84.
- Geiger, M. A. (2002). Appearances Are Important: Outsourced Internal Audit Services and the Perception of Auditor Independence. *The CPA Journal*, (72). 20-25.

- Guest, G., Bunce, A., Johnson, L. (2006). How Many Interviews Are Enough?: An Experiment with Data Saturation and Variability. *Sage Journal*, (18). 3-20. Retrieved From <https://doi.org/10.1177/1525822X05279903>.
- Huw Jones. (2018). Reports Call for Reducing Big 4 Accounting Firms' Dominance in British Company Audits. *Insurance Journal*.
- Mario Christodoulou. (2011). U.K. Auditors Criticized on Bank Crisis. *Wall Street Journal*.
- Nastasi. (2005). Contributions of Qualitative Research to the Validity of Intervention Research. *Journal of School Psychology*, (43). 177-195.
- Humphrey, C., Moizer, P., and StuartTurley, S. (1992). The audit expectations gap—plus ca change, plus c'est la meme chose?. *Critical Perspectives on Accounting*, Volume 3, Issue 2, June, Pages: 137-161.
- HRM Asia Newsroom. (2018). *Flexible dress code every day at PwC*. Retrieved From <http://hrmasia.com/flexible-dress-code-every-day-at-pwc/>
- Pentland, B.T. (1993). Getting comfortable with the numbers: Auditing and the micro-production of macro-order. *Accounting, Organizations and Society*, vol.18, issue 7-8, 605-620.

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์
Federation of Accounting Professions
Under The Royal Patronage of His Majesty the King

เลขที่ 133 ถนนสุขุมวิท 21 (อโศกมนตรี) แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 02 685 2500 โทรสาร 02 685 2501

 <http://www.tfac.or.th>

 www.facebook.com/tfac.family

 tfac@tfac.or.th

 LINE@ @TFAC.Family